

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XV Broj 145 Svibanj 2017. ISSN 1800-5179

Sportska promocija Boke

Sadržaj:

- 3** U Hrvatskoj održan drugi krug lokalnih izbora
- 7** Mudre države ništa ne žele prepustiti slučaju
- 11** Gazbeni susreti Dubrovnika i Tivta – afirmacija umjetnosti i prijateljstva
- 14** Priča zelene strane
- 21** Knjiga enciklopedijskih dometa
- 25** Stradioti – vojnici, lokalitet, otok
- 28** Samostalna izložba slikara Zorana Petrušića u Puli
- 33** Godišnji odmor – doba za obraćenje
- 36** Aktualnosti
- 46** Kronika Društva
- 48** Antiki fagot: Crtice iz ribarskog života
- 51** Novosti iz HNV-a
- 54** Po bokeljski
- 56** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Oslofjord
- 59** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju: Bark Slavomir
- 62** Muzički fagot: Kompozitori Antun Homen i Ivo Brkanović
- 67** Vijek vaterpola u Kotoru
- 70** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka
- 72** Uz osamdesetogodišnjicu smrti biskupa Frana Tice
- 74** Svjetski putnik, kozmopolit, poliglot, altruist i donator - Nada Radimir
- 79** In memoriam: Antica Rempešić

Poštovani čitatelji!

Crna Gora obilježila je 21. svibnja 11. godinu državne nezavisnosti, baš uoči još jednoga historijskog događaja - njezinog primitka u NATO. Građani Hrvatske u svibnju su birali vlast na lokalnom nivou, ali su tek u drugom krugu, početkom lipnja, izabrali sve župane, gradonačelnike i načelnike, koji će ih voditi u sljedećem četverogodišnjem razdoblju.

Umjetnička škola u Dubrovniku i Muzička škola u Tivtu povezale su dva grada glazbom i mladošću. Ove dvije obrazovne ustanove potpisale su pismo namjere o uzajamnom predstavljanju u Crnoj Gori i Hrvatskoj koncertima te seminarским aktivnostima učenika i profesora. Time su još jednom pokazali da je umjetnost najbolji put povezivanja vršnjaka dva grada i dvije države.

U povodu premijere filma „Priča zelene strane“ naš sugovornik bila je Vesna Vičević, čiji su stihovi autoru Bolu Boškoviću bili inspiracija za ovo uspješno ostvarenje.

Naš dragi suradnik Jovan Martinović promovirao je značajnu studiju „koja će poučavati generacije što dolaze, učiti neuke, a gradu Kotoru još jednom pokloniti oreol vječnosti u prostoru“, a slikar Zoran Petrušić svoja je umjetnička djela predstavio publici u Puli.

U redovitim serijalima i novim temama bavili smo se aktualnim događajima, ali i ljudima koji su nas na razne načine „zadužili“ i ostavili duboki trag u jednom vremenu.

Ono što posebno želim naglasiti, a što je i istaknuto na naslovnici ovoga broja, je nedavno održana triatlonska trka „Ocean Lava Montenegro 2017.“. Nekako se čini da se ovako velike sportske manifestacije uvijek događaju negdje drugdje, da je vrlo teško i mukotrpno sve to organizirati i financirati... Mladi ljudi iz Akademije Mayer uspjeli su u svome naumu i u grad pod zaštitom UNESCO-a doveli su 14. svibnja sportaše iz čitavog svijeta! „Ocean Lava Montenegro 2017.“ predstavila je spektakularnu razglednicu na pragu glavne turističke sezone u Boki, ali i promociju sporta, sportske kulture i uz sve to – ljudskog dijaloga.

Želimo i navijamo da ova manifestacija uspije te bude još bolja i masovnija u sljedećim godinama, na zadovoljstvo sportaša, Akademije Mayer te na ponos drevnoga Kotora.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Naslovnica: **Facebook stranica Ocean Lava Montenegro**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Željko Tutnjević, Danijela Vulović, Radio Dux, Boka News arhiva HGD CG, Ocean Lava Montenegro, Nevenka Šarčević**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

HDZ, za razliku od SDP-a, HNS-a i Mosta, ima razloga za zadovoljstvo

Tekst: **Matica/Uredništvo**
(izvor Hina)
Foto: **Hina**

Hrvatska nakon drugoga kruga lokalnih izbora dobiva tri nova župana u Varaždinskoj, Osječko-baranjskoj te Splitsko-dalmatinskoj županiji, a pet župana potvrdilo je svoje pozicije, kao i gradonačelnik Grada Zagreba koji ima status županije.

U Varaždinskoj županiji reformist Radimir Čačić pobijedio je dosadašnjega župana Predraga Štromara iz HNS-a, HDZ-ov Ivo Anušić pobijedio je u Osječko-baranjskoj županiji dosadašnjega župana Vladimira Šišljagića (lista birača), a u Splitsko-dalmatinskoj županiji Blaženko Boban (HDZ) pobijedio je Miru Bulja (Most).

Mnoštvo vrlo tijesnih rezultata

Osam župana uspjelo u prvome krugu ponovno osvojiti tu dužnost, u još četiri županije izabrana su nova lica. U fotelje župana ponovno su

Predsjednik HDZ-a Plenković čestitao je stranačkim kolegama na, kako je rekao, sjajnim rezultatima. Naglasio je kako je HDZ dobio povjerenje da vodi svih pet slavonskih i svih pet dalmatinskih županija i ocijenio kako to pokazuje snagu HDZ-a

zasjeli Stjepan Kožić (HSS, SDP, HNS, Laburisti) u Zagrebačkoj županiji, Željko Kolar (SDP, HNS, HSU, Laburisti) u Krapinsko-zagorskoj županiji, Zlatko Komadina (SDP, PGS, IDS, HSU, HSS) u Primorsko-goranskoj, Alojz Tomašević (HDZ, HSS, HSLs, HSU, HDSSB) u Požeško-slavonskoj, Danijel Marušić (HDZ, HDSSB, HSP, HKS, SU) u Brodsko-posavskoj, Damir Bajs (NL, HNS, HSU, BUZ, SU, ORaH, HSS Braće Radić, HDSS, NSH, SDP) u Bjelovarsko-bilogorskoj, Valter Flego (IDS, HNS, ISU - PIP, HSLs, Zeleni) u Istarskoj i Matija Posavec (HNS, HSLs, Reformisti) u Međimurskoj županiji.

Milan Bandić osvojio je svoj šesti mandat na čelu Zagreba.

Andro Krstulović Opara (HDZ) novi je gradonačelnik Splita. Vojko Obersnel (SDP, PGS, HSU, IDS, Laburisti, SDSS i HSS) gradonačelnik je Rijeke. Na čelu Osijeka ostaje dosadašnji gradonačelnik Ivan Vrkić (kandidat grupe birača).

Predsjednik HDZ-a i premijer Andrej Plenković čestitao je stranačkim kolegama na, kako je rekao, sjajnim rezultatima na lokalnim izborima, kao i svim drugim političkim strankama i njihovim biračima te svim građanima koji su im dali povjerenje i izrazio uvjerenost da će odgovorno obnašati povjerene im dužnosti u iduće četiri godine. HDZ je, zajedno s partnerima u Koprivničko-križevačkoj županiji, osvojio 12 županija, rekao

je Plenković i posebno čestitao Ivanu Anušiću, novome županu u Osječko-baranjskoj županiji koja je, nakon Splitsko-dalmatinske, druga po veličini u Hrvatskoj.

Bandić poziva na konsenzus

Naglasio je kako je HDZ dobio povjerenje da vodi svih pet slavonskih i svih pet dalmatinskih županija i ocijenio kako to pokazuje snagu HDZ-a. - Uvjeren sam da ćemo zajedničkim snagama kvalitetno voditi projekt Slavonija - poručio je. - HDZ je osvojio 62 grada od 127, od 428 općina HDZ je dobio povjerenje u 204 - istaknuo je dodavši da od

Andrej Plenković

Milan Bandić

ukupno 576 jedinica lokalne i regionalne samouprave HDZ zajedno s partnerima ima vlast u njih 279. Posebno je čestitao na pobjedama u Daruvaru, Dubrovniku, Karlovcu, Ozlju i Oroslavlju, Senju, Đakovu, Požegi, Kutini, Imotskom, Makarskoj, Šibeniku, Vodica, Vinkovcima, Velikoj Gorici, Zaprešiću i drugima. Čestitao je i Andri Krstuloviću Opari te splitskome HDZ-u i svima koji su pridonijeli pobjedi. Uz to, čestitao je i Nikoli Dobroslaviću u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i Blaženku Bobanu u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Goranu Pauku u Šibensko-kninskoj, Ivi Žiniću u Sisačko-moslavačkoj te Boži Galiću u Vukovarsko-srijemskoj, kao i kolegi Darku Korenu u Koprivničko-križevačkoj.

Milan Bandić, koji je u drugome krugu izbora ponovno izabran za gradonačelnika Zagreba, u šestome mandatu, istaknuo je da nikada nitko u povijesti ovoga grada nije niti će pobijediti šest puta zaredom pa je poručio da od sutra počinje bitku za sedmi mandat, pozvavši sve ljude koji participiraju u Gradskoj skupštini na konsenzus oko bitnih, strateških zagrebačkih pitanja. Bandić je u svome Izbornom stožeru obraćanje medijima počeo riječima: „Kako je lijepo vidjeti vas opet. Prekrasno. Nećemo večeras pjevati, ali je lijepo reći tu rečenicu jer je to točno. Emocije naviru, teško je ostati ravnodušan i teško je ostati neemotivan jer ja sam čovjek od krvi i mesa. Nikada nitko u povijesti ovoga grada nije niti će pobijediti šest puta

zaredom. Nikada nitko!“ Rekao je da bi to mogao predavati na Sorboni, operativnu politiku.

Stranku preuzeo prije šest mjeseci

Čelnici SDP-a Davor Bernardić i Rajko Ostojić ocijenili su, komentirajući rezultate drugoga kruga lokalnih izbora u Zagrebu, da je Anki Mrak Taritaš pobjeda u drugome krugu izmahnula zbog 'lutanja dijela vodstva HNS-a' i najave koaliranja HNS-a s HDZ-om. „Naša kandidatkinja postigla je sjajan rezultat i malo joj je falilo za pobjedu. Bila je žrtva koketiranja ljevice i desnice posljednjih nekoliko dana, no i jasna alternativa drukčijeg Zagreba i drukčije Hrvatske“, rekao je predsjednik SDP-a

Bernardić obraćajući se SDP-ovcima koji su na Iblerovu trgu čekali rezultate drugoga kruga izbora. Na novinarsko pitanje je li zadovoljan rezultatima izbora i boji li se da će

netko u SDP-u pokrenuti pitanje njegove smjene, odgovorio je kako je stranku preuzeo prije šest mjeseci, a lokalni izbori su rezultat četverogodišnjega rada lokalnih organizacija.

No, potvrdio je da osjeća dio odgovornosti za rezultate u Zagrebu s obzirom na to da je u prethodnom razdoblju vodio tu gradsku organizaciju.

Davor Bernardić

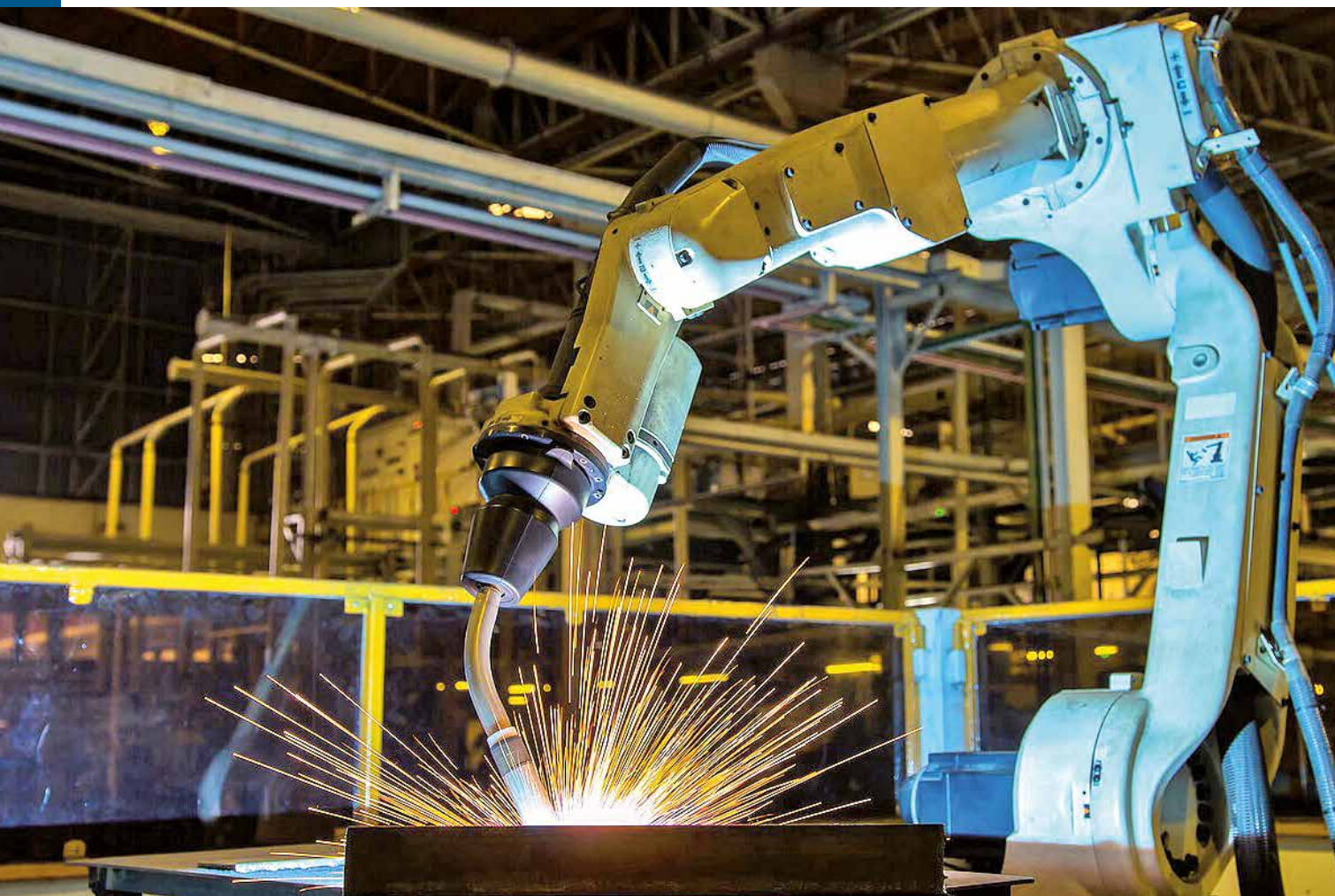
*TREBA LI NAM POVJERENSTVO ZA SUOČAVANJE
S BUDUĆNOŠĆU?*

Mudre države ništa ne žele prepustiti slučaju

Piše:
Božo Skoko/Matica

Dok mnoge europske nacije nisu značile gotovo ništa na karti Europe, Hrvati su imali svoj jezik i književnost, ostavljali su traga u umjetnosti, kulturi, znanosti, politici... Stvarali su zakone po mjeri čovjeka, gradili spo-

Morali bismo definirati što želimo sa svojom državom i kako je vidimo za deset i dvadeset godina. Treba nam nacionalna vizija – kamo idemo, koja će okupiti i motivirati sve hrvatske građane

menike svjetske baštine, razmišljali o budućnosti Europe, slavenskom jedinstvu i važnosti slobode. Uostalom, kako bi izgledao europski humanizam bez doprinosa hrvatskih latinista! A nismo imali samo ljude od pera, već i vješte ratnike.

Književnik, povjesničar i diplomat, slavni Hvaranin Ivan Franjo Biundović, utemeljitelj talijanskoga baroknoga ljubavnog romana i pisac povijesti građanskih ratova u Engleskoj, bio je i te kako svjestan hrvatskih doprinosa Europi, ali nas je još početkom 17. stoljeća upozoravao da „zagrijani kultom vlastite domovine ne preziremo tuđe stvari te se ne hvalimo samo onim što smo bili“. Kao da nam je htio poručiti da ne živimo samo na staroj slavi, već da budemo

mudri i hrabri te iskoristimo znanje, talent, maštu i energiju naših generacija i ostavimo vlastiti trag vrijedan spomena u budućnosti.

Prepucavanja i nadmudrivanja

Ali kamo sreće da Hrvati žive na staroj slavi pa zbog toga bježe od sadašnjosti i budućnosti. Naprotiv, s lakoćom zaboravljaju te svijetle trenutke povijesti kad smo uistinu – ne samo bili Europa u njezinu najboljem izdanju, već i aktivno pridonosili njezinu razvoju. Nama je milije zakopati se u vrijeme Drugoga svjetskog rata i baviti se ustašama i partizanima. Međusobna prepucavanja i nadmudrivanja, ideološke podjele i nekritičko

veličanje totalitarnih režima otišli su toliko daleko da je Vlada morala imenovati i posebno povjerenstvo za suočavanje s prošlošću. Dobro je da se stvari istraže i nazovu pravim imenom, da istina nadvlada stereotipe i ideologije, ali teško je očekivati da će bilo tko iz tog povjerenstva odstupati sa svojih polazišta ili uvjertiti neistomišljenike da počnu razmišljati drukčije, odnosno da će postići konsenzus oko toga da fašizam i komunizam prepuste povijesti i povjesničarima, bez stalnog uplitanja u našu svakodnevicu. A povijest ionako ne možemo promijeniti.

Možda možemo ponešto naučiti iz primjera Španjolske gdje su se od 1936. do 1939. sukobili ljevičari i desničari u

jednom od najkrvavijih europskih građanskih ratova novijeg doba te dobili nakon toga Francovu diktaturu sve do unatrag četrdeset godina. Posljednjih desetak godina osnivali su i oni komisije, uklanjali spomenike i „peglali“ sjećanja, međutim pomaka baš nije bilo jer su i dalje prisutna dva pogleda na prošlost i dvije kolektivne memorije. No, barem Španjolci ne dopuštaju da te teme okupiraju njihovu svakidašnjicu, naučili su živjeti iznad podjela i čine sve da ih svijet slučajno ne percipira kroz te crne teme, već kroz *flamenco, koridu, siestu, sangriu* i Almodovara. Zato bi i nama bilo mudrije da smo dobili povjerenstvo za suočavanje s budućnosti, koja postaje sve neizvjesnija i to ne samo u Hrvatskoj, već i u Europi.

Ministarstvo budućnosti

Hrvati su jedan od rijetkih europskih naroda koji se tako malo brine o svojoj budućnosti. Vjerovali ili ne, neke su države već uvele ministarstva bu-

dućnosti. Primjerice, uspješna Južna Koreja ima Ministarstvo znanosti, informacijskih i komunikacijskih tehnologija te planiranja budućnosti. Zadaća tog ministarstva nije samo pratiti napredne znanstvene i tehnološke trendove, već predviđati budućnost i definirati mjesto Koreje i njezinih građana u njoj. Švedska je donedavno imala Ministarstvo za strateški razvoj i nordijsku suradnju, popularno „Ministarstvo budućnosti“. Ministrica Kristina Persson ovako je svojedobno opisala zadaću ministarstva na čijem je bila čelu: „Moj je posao proizvoditi nove političke ideje i analize razvitka na duže razdoblje. Pokušavamo razumjeti što će se dogoditi prije nego što se dogodi kako bismo znali upravljati problemima prije nego što eksplodiraju.“ Nakon što je proljetos napustila vladu, u uredu premijera formiran je Odjel za strateški razvoj.

Na prošlogodišnjem Svjetskom gospodarskom forumu u Davosu u Švicarskoj izvršni direktor uspješne američke korporacije *Salesforce* Marc Benioff rekao je da bi svaka

zemlja trebala imati ministarstvo budućnosti. A ako ne cijelo ministarstvo, onda barem visoko pozicionirani strateški odjel. Na tome trenutačno rade Kanada, Indija i niz drugih uspješnih država. Svima je jasno da se oko nas promjene događaju prebrzo da bismo ih i razumjeli, a kamoli predvidjeli i imali pripremljen strateški odgovor. Zato mudre države ništa ne žele prepustiti slučaju, već angažiraju stručnjake koji će promišljati, analizirati i davati prijedloge.

Mudre glave na hrpu

A mi u Hrvatskoj, ako ne možemo stvoriti ministarstvo budućnosti, možemo barem razgovarati o njoj pa, ako hoćete, i sanjati - kakvu bismo Hrvatsku htjeli. A to baš često ne činimo iako nas činjenice tjeraju da se zamislimo nad svojom budućnosti, stavimo mudre glave na hrpu i pokušamo pronaći odgovor. Primjerice, demografi nas podsjećaju da će Hrvati izumrijeti nastaviti se ovakvi demografski trendovi. Europska unija u koju smo se zaklinjali i smatrali je

Glazbeni susreti Dubrovnika i Tivta – afirmacija umjetnosti i prijateljstva

Priredila:
Marija Mihaliček

Umjetnička škola iz Dubrovnika i Muzička škola iz Tivta povezale su dva grada glazbom i mladošću. Ova vijest nije obična jer nosi simboliku i značenje u kontekstu dugogodišnjih prekinutih veza, a pružila je priliku za upoznavanje jedne generacije koja je odrastala u vremenu opterećenom bremenom nedavne prošlosti. Bolne rane polako i sporo zacjeljuju godinama pa je bilo potrebno dosta vremena da se uspostave prvi kontakti između institucija i izgrade porušeni mostovi. Treba se ovom prilikom prisjetiti i ranijega glazbenog susreta iz 2014. godine, kada je muzička škola „Vida Matjan” iz Kotora ostvarila suradnju s Glazbenom udrugom „Sorgo” iz Dubrovnika, koja je rezultirala nezaboravnim koncertom u dubrovačkoj dominikanskoj crkvi. Izvedena je tada Misa br. 2 kotorskog skladatelja Jerolima Fiorellija, a veliki ansambl od osamdeset četiri sudionika: učenika i profesora s dirigentom prof. Radovanom Papovićem, donio je u Dubrovnik dah glazbene tradicije Boke.

Umjetnost se i ovog puta pokazala kao najispravniji put povezivanja vršnjaka iz dva grada.

Koncert učenika u Dubrovniku

Ove godine dvije obrazovne ustanove pokazuju kako su dobrom voljom rukovoditelja škola i učenicima koji su zajedničkim talentom, ljubavlju za muzičku umjetnost, ostvarili susrete i uzajamno zbližavanje. Umjetnost se i ovog puta pokazala kao najispravniji put povezivanja vršnjaka iz dva grada. Saradnja dvije

škole: Umjetničke škole „Luka Sorkočević” iz Dubrovnika i JU Muzičke škole iz Tivta, započela je u veljači 2017. potpisivanjem pisma namjere ravnatelja dviju škola: prof. Dživa Brčića i prof. Pine Bujanje. Suradnja je zamišljena uzajamnim predstavljanjem u Crnoj Gori i Hrvatskoj, koncertima i seminarskim aktiv-

Koncert učenika u Dubrovniku

nostima učenika i profesora, a dvije obrazovne ustanove će se, kada se za to steknu uvjeti, zajedno prijavljivati na natječaj za sredstva iz europskih fondova „u cilju prepoznatljivosti, unaprjeđenja i daljeg razvoja obiju škola“, istaknula je prof. Pina Bubanja, ravnateljica Muzičke škole u Tivtu.

Prvi muzički i prijateljski susret realiziran je u Tivtu, gostovanjem Dubrovčana u Tivtu 13. ožujka. Mješoviti orkestar Umjetničke škole „Luka Sorkočević“ održao je koncert u koncertnoj dvorani Muzičke škole Tivat, predstavili su se programom koji je izveo gudački orkestar pod dirigentskom palicom prof. Slobodana Begića. Tivatska glazbena publika uživala je u koncertu koji su priredili gosti iz Dubrovnika. Raznovrstan repertoar obuhvatio je djela: L. Sorkočevića, L. van Beethovena, J. Straussa, J. Brahmsa, A. A. Khachaturiana i D. Shostakovicha. Ovaj koncert bio je više od kulturnog događaja, izazvao je posebne emocije i radost i za goste i domaćine jer je ovo prvi susret učenika i profesora obrazovne ustanove dva grada - Dubrovnika i Tivta, gradova iz susjedstva koje je rat osudio na dugogodišnju razdvojenost.

Koncert je izazvao iznimno zanimanje crnogorske kulturne, ali i političke javnosti pa je na koncertu bio predsjednik Parlamenta Crne Gore Ivan

Brajović, pomoćnik ministra prosvjete Crne Gore Veljko Tomić, generalni konzul RH u Crnoj Gori Hrvoje Vuković, zamjenik župana Dubrovačko-neretvanske županije Davorko Obuljen i gradonačelnica Tivta dr. Snežana Matijević.

Drugi susret upriličen je već 29. svibnja 2017. godine u Dubrovniku, koncertom pod nazivom „Glazba stvara prijateljstva“. Koncert učenika Muzičke škole iz Tivta održan je u koncertnoj dvorani Umjetničke škole u Dubrovniku. Tivćani su se predstavili Duhačkim orkestrom i solistima: Marija Zečević i Gabriela Kovaliova – klavir, Ozana Knezović – oboa, Matija Vučinović – saksofon, Nikola Kovačević – rog, Martina Kovačević – trombon, komorni trio: klavir, rog, trombon: Aleksić, Kovačević, Marić. Klavirska pratnja na koncertu bili su profesori: Lidija i Oksij Molčanov, a dirigentica orkestra bila je prof. Martina Vukšanović. *Koncertu u Dubrovniku nazočili su počasni konzul Republike Crne Gore u Hrvatskoj Borislav Maletić, predstavnik Ministarstva prosvjete i potpredsjednik Općine Tivat Dejan Maslovar.*

Dubrovačka publika uživala je u muziciranju učenika iz Tivta, a prof. Dživo Brčić, ravnatelj Umjetničke škole „Luka Sorkočević“ poslije njihovog nastupa izjavio je - Koncert je bio izvanredan. Sve pohvale mladim umjetnicima i njihovim mentorima. Visoka razina. Hvala svima i zaista me veseli nastavak naše zajedničke suradnje. U rujnu mjesecu mi ćemo dogovoriti neke od sljedećih poteza. Kreće suradnja naših dvaju orkestara. Da iskoristimo sve ono najbolje od nas i najbolje od vas. Mi smo poznati po gudačima, Tivćani po duvačima. Eto prostora za suradnju i napredak.

Na kraju se može iskazati impresija da su tivatski mladi muzičari zvučali jednako dobro u drevnom Dubrovniku, u prostoru spomeničke baštine nekadašnjeg samostana, kao i njihovi novi prijatelji Dubrovčani u modernom prostoru tivatske Muzičke škole. Susreti su odisali duhom umjetnosti, koji će se nastaviti novim gostovanjima i zajedničkim nastupima jer prijateljska glazbena druženja Tivta i Dubrovnika nastavljaju se prema planu: razmjenom programa, *zajedničkim koncertom dva orkestra, sudjelovanjem Dubrovčana na ljetnim seminarima u Tivtu i Tivćana na proslavi Dana škole u Dubrovniku.*

Ravnatelj škola iz Tivta i Dubrovnika, Pina Bubanja i Dživo Brčić

Umjetnička škola „Luka Sorkočević“, Dubrovnik

Umjetnička škola „Luka Sorkočević“, Dubrovnik

„ Određeni oblici javnoga glazbenog obrazovanja u Dubrovniku datiraju iz devetnaestog stoljeća (podučavanje glazbe u učiteljskoj školi). Između dva svjetska rata djelovale su dvije privatne glazbene škole, a 1. rujna 1929. godine počela je djelovati Muzička škola Dubrovačke filharmonije, koja je tijekom povijesti kontinuirano djelovala i mijenjala mnogobrojne nazive.

Odlukom Skupštine općine Dubrovnik od 17. studenoga 1992. godine, dotadašnja Muzička škola prerasta u Umjetničku školu „Luka Sorkočević“ čija je djelatnost obrazovanje učenika osnovnoškolske dobi po programima za osnovne glazbene i baletne škole, odgoj i obrazovanje učenika srednjoškolske dobi po programima za srednje glazbene i baletne škole te škole primijenjenih umjetnosti.

Škola se nalazi u zdanju bivšeg samostana sv. Katarine koji je pripadao redu časnih sestara benediktinki, u Ulici Josipa Jurja Strossmayera (prije Ulica sv. Katarine). Nakon katastrofalnog potresa 15. travnja 1979. godine, u kojemu je stradao i objekt današnje Umjetničke škole, obnavljan je dvije godine, u razdoblju od 1982. do 1984. godine, i prilagođen prostornim zahtjevima suvremenog obrazovanja. Škola raspolaže s 21 učionicom za individualnu nastavu, 2 baletne dvorane, 8 učionica za skupnu nastavu, koncertnom dvoranom, zbornicom, prostorima uprave, nototekom i fonotekom te velikim parkovnim prostorom u kojemu se redovito održavaju dramske i glazbene priredbe Dubrovačkoga ljetnog festivala.

Muzička škola, Tivat

JU Muzička škola Tivat

„ Muzička škola u Tivtu osnovana je 29. listopada 1964. godine. Osnivač je Općina Tivat, a djelovala je u sastavu Radničkog univerziteta, u prostorijama Radničkog doma „Gracija Petković“. Prvi nastavnici bili su supružnici Nevenka i Đani Brandmajer i prof. Anton Semerad. Škola je koristila razne prostore za održavanje nastave, prvo niže i osnovne muzičke škole, a od 2012. uz osnovno obrazovanje provodi se program srednjega muzičkog obrazovanja. Muzička škola u Tivtu prva je škola u Crnoj Gori koja je utemeljila odsjek limenih puhača. Od školske godine 2012./13. škola ima upisanu i prvu generaciju srednje muzičke škole, za puhačke instrumente. Od 2012. škola realizira obrazovni program osnovnoga muzičkog obrazovanja i program srednjega muzičkog obrazovanja: flautist, klarinetist, saksofonist, trubač, rogist i trombonist. Iste godine škola je licencirana i za obrazovni profil klavirista, čime je zaokružen projekt specijalizirane srednje škole za puhačke instrumente i klavir.

Nova zgrada Muzičke škole namjenski je građena, sa svim pratećim sadržajima, prema projektu arh. Gorana Radevića. Izgradnja je trajala godinu dana, a škola je svečano otvorena 22. studenoga 2011. godine. Površina ovoga školskog objekta s četiri etaže iznosi oko 1.500 m², raspolaže koncertnom dvoranom od 188 mjesta, 16 kabineta za individualnu nastavu i 8 za grupnu nastavu, prostor za studio, tehničke prostorije koje omogućavaju realizaciju nastave za puhačke instrumente.

ORATORIJ NJEGUŠKE ODIVE - VESNE VIČEVIĆ

Priča zelene strane

Uvijek vođena svojim snom o neophodnosti obnove samostalnosti Crne Gore u čije ostvarenje u meni nikada nije bilo ni trunke sumnje - Vazda je bila ona moje uporište i borba za nju moje ishodište!

**Napisala i razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.**

U kotorskom kinu „Boka“, među zidinama staroga grada, ispod opjevanog i ponosnog Lovćena, dogodilo se treće po redu prikazivanje, kotorska premijera dokumentarno-muzičkog filma „Priča zelene strane“. Autor scenarija, režije i muzike, Božidar Bole

Bošković, inspiriran stihovima poema *Peti pečat* i *Molitva*, iz istoimenog diptiha, naše poštovane Kotoranke Vesne Vičević, učinio je da se i prisutni te večeri osjećaju uzvišeno i opčinjeno, kako to i dolikuje drevnom gradu. Potresna lirika i ljepota stiha utkana i sinkronizirana uz dramatičnu muziku, obojene slike samo orlovima dostupnoga crnogor-

skog kamena, uz zvonki glas glumca Blagote Erakovića, nikog u dvorani popunjenoj do posljednjeg mjesta nisu ostavili ravnodušnim. Bio je to nesvakidašnji spoj audio-vizualnoga umjetničkog ostvarenja, oratorija naglašenoga poetskog karaktera u kojem su prevladale snažne emocije u kompozicijama *Balkanska carica*, *Noć skuplja vijeka*, *Le-*

sendro i Starčeva gorica. Uz efekt stare filmske trake ovaj film predstavlja istinsko svjedočanstvo vremena uz estetsko dočaravanje nekadašnje i današnje Crne Gore. U četrdeset minuta trajanja, u svojevrsnom „refrenu“ izdvaja se orao kao simbol slobodarstva i herojstva, zvuk „zvona Ivanova“, snovi i snoviđenja, vile i čarobnjaci, a sve utkano u jednu jedinu misao koju pjesnikinja dosljedno i smireno vodi vizionarskim nabojeima vlastite emocije – ljubav, bol, briga, patnja i nada. U srži njezinog stiha prepoznaje se duboka sonornost i uskovitlana stvarnost prožeta velikom ljubavlju prema otadžbini.

Korijene na kojima se formiralo djelo Vesne Vičević svakako treba tražiti u crnogorskoj tradiciji, kao i u njenom oku i duši koja je upila svu ljepotu rodnog kraja uz simbiozu prirode i nacionalnog identiteta. Njena poezija je pojam ljubavi i odanosti Crnoj Gori. Crpeći iz rodne zemlje stvaralačku snagu i moralne vrijednosti, za cijeli život ih je ponijela sa sobom i sačuvala uz književno stvaralaštvo u „Škrinji njeđuške odive“, dostojanstveno i otmjeno kako joj i pripada. Predstavljajući svoj svijet i sebe u ovome djelu Vesna Vičević svoju poetiku, umjetnički uzvišenu i koloritnu, otvara kao škrinju u kojoj otkriva i nama mnoge tajne i neispričane priče Crne Gore. Njezina poezija ima snagu, ton, jačinu i boju različitih tonaliteta: herojsko-durski karakter prožet lirsko-molskim senzibilitetom.

„Priča zelene strane i Crnogorska molitva vedre noći“ nastali su daleke 2003. godine, u doba moje ljudske nade, poetskog doživljaja i želje za obnovom samostalnosti Crne Gore, a prošle godine na desetogodišnjicu, štampani su kao jedna cjelina.“ Tim povodom, na promociji u crkvi sv.

Vesna Vičević

Duha u Kotoru, na poetskoj večeri koja je nosila naziv „Ne sanjam te više“, predsjednik fondacije Sveti Petar Cetinjski, Drago Rašović, u ime izdavača i urednika istaknuo je: „Intelektualnog stila, ljudskog i domovinskog samopouzdanja, Vesna Vičević crnogorskoj javnosti jednako kao u svojim rodnim Njeđušima i u svom Kotoru, stasavala je u simbol heroične Crnogorke kada je trebalo stati u zaštitu i stupiti u odbranu klasičnih

vrijednosti zajedničkog života što njene stihove osvjetljava još jačom svjetlošću.“ U pogovoru prvoga tiskanog izdanja istaknuti intelektualac dr. Čedomir Bogičević zapisao je: „Na ovaj način, velika poetesa, umjetnik ljudske ljepote u antičkom poimanju, veliki lirik i besjednik potresnih poruka crnogorskih vjekova, podsjeća, opominje, ističe i afirmiše poruke razumijevanja, ne presuđujući nego gradeći poetsku istinu kao najbližu aposolut-

Vesna Vičević i Bole Bošković

nom biću jer je u riječi Bog, a u Bogu je istina.“

Nakon promocije i tiskanja, inspiraciju da na njezine stihove komponira muziku, napravi scenarij i snimi film, našao je Bole Bošković. Nakon dugog pljeska kojim su ispratili projekciju filma, kotorskoj publici obratio se sam autor sljedećim riječima: „To je film o Gori čarolija, svijetu tajanstva, mjestu će sve ono što se čini nemogućim i nestvarnim učini se i mogućim i stvarnim. To je prostor u kojem i dan danas caruju legende i bajke o Vojislavljevićima, Balšićima, Crnojevićima, Petrovićima, ali i o premudroj vili Alkimi koja nauči neznane pomorce će i kako da sazidaju zidine drevnog Kotora grada.“ Odgovarajući sa zahvalnošću zašto su baš njezini stihovi poslužili za ovaj projekt, Vesna Vičević obratila se publici: „Ni ljepota se ne može lijepo opisati ako pisanje za podlogu nema ljubav. Pa tako ni divna muzika, ni prelijepi kadrovi Crne Gore ne bi bili tako lijepi da iz njih ne izvire iskrena i duboka Bolova ljubav prema Crnoj Gori. A u ovom našem drevnom gradu, gradu spomeniku, gradu

muzike i poezije, čijim ulicama i pjacama još uvijek u kasnim večernjim satima, ko zna da oslušne, čuće tihi, nenametljivi, nošeni jugom, stihovi starih naših pjesnika praćeni unikatnom melodijom kiše iz orkestra njenih kapi što stoljećima tu muziciraju na stihove Paskvalića, Bolice, Nenadića i neumrlag Njegoša. Novo doba donosi im nove stihove koji im se pridružuju u našoj mašti i po izboru svakog od nas odabranim da sa onim starim stihovima na kotorskim pjacama zanoće i druguju.“

Te večeri zanoćili nismo, ali smo drugovali, ispod svoda zvijezda koje su obasjale grad i učinile ga nakon kulturnog događaja za pamćenje, još ljepšim i bajkovitijim. Razgovaram s našom heroinom, pjesnikinjom i dragom osobom o njezinoj borbi, ustrajnosti, posvećenosti i stvaralaštvu.

Nakon predstavljanja u Zetskom domu na Cetinju i KIC-u 'Budo Tomović' u Podgorici, večeras se dogodila i kotorska premijera filma „Priča zelene strane“ autora Božidara Bola Boškovića. Vjerujem da večeras osjećate radost i ponos što su Vaše

riječi iz poetskog diptiha, poeme *Peti pečat i Molitva*, uz potresnu muziku, slike prekrasne Crne Gore u sinkroniziranoj interpretaciji stihova dramskog baritona Blagote Erakovića, utkane u ovaj film kao trajno svjedočanstvo Vaše snage, posvećenosti i odanosti Crnoj Gori?

- Premijera u Zetskom domu na Cetinju, mojem rodnom gradu za kojeg me vežu najljepša i najtananija osjećanja ranog djetinstva, pa i ona vezana za samu zgradu pozorišta, će sam kao jako mala jedanput nastupala, uz topli prijem publike - ispunjavala me je ogromnom nostalgijom, radošću nevjericom... uz neki čudan osjećaj i za vrijeme i za prostor, kao da se paralelno sa filmom odvijao i film mojeg života. U Podgorici slično, sa više emocija kod Bola Boškovića.

Premijera u Kotoru! Što reći? Često znam da kažem u mojem srcu je Cetinje, a moje srce je u Kotoru. To je grad kojeg iskreno volim, tu sam odrastala, tu je moja životna ljubav, naša porodica, prijatelji, poznanici. Tu je na najljepši način ostvaren moj privatni i profesionalni život. Kotor je puno dao meni, a ja sam se iskreno trudila da kroz moju djelatnost na širokom polju kulture uzvratim gradu, najbolje što sam znala. Duboko me dirnuo topli dugi aplauz kojim je film ispraćen, ozarena lica i blagonaklonost koja je dopirala do mene. Osjećaj koji se ne zaboravlja.

Naravno, imam u vidu da je ljubav prema svojoj zemlji prirodna, iskonska. Ali ako su moji stihovi pridonijeli da se osjećaj ljubavi prema Crnoj Gori, makar na trenutak, obnovi, potvrdi kod ljudi koji su uživali u filmu, svakako - to me ispunjava ogromnom radošću i ponosom. I da budem

sasvim iskrena: ovaj film Bola Boškovića doživljam kao krunu za sve što sam osjećala i radila za Crnu Goru, od onih dalekih 90-tih do danas. To mi je i priznanje i najveća nagrada.

Jesu li stihovi ove dvije potresne poeme dugo sazrijevali u Vama?

- Ne znam. Čini mi se da su mi oduvijek bili 'u glavi' i u nekom trenutku sami odlučili da 'izađu' i da budu objavljeni. Da ne budu više samo moji. Mnoge istorijske nepravde koje su se događale Crnoj Gori znale su duboko da me bole, svjedoči o njima dio poeme u D-molu. To je bio moj način da se suočim sa njima: sa tugom prognane, usamljene princeze Ksenije daleko od domovine, sa zgarištem Zvicera 'Trešnje za koju je Majka bila vezana dok su joj čeljad, njena sreća, pred očima i cvijetom trešnje, u ognju sagorijevala', ali i sa ljubavlju Vladimira i Kosare... 'nježne nekako plave... kako ju je pričalo more samo'...

Kroz Vašu pisanu riječ mogu se sagledati jasne slike koje nosite iz djetinjstva s rodnog Cetinja čijoj se historiji i veličini često vraćate. Jesu li to saznanja, prve priče i razmišljanja koja su Vam prenijeli djed i baba, roditelji, sredina u najranijim danima odrastanja?

- Bilo je naravno puno priča koje sam u ranom djetinjstvu slušala i shvaćala ih na način primjeren mojim tadašnjim godinama. Ali, kako su godine prolazile, sa drugim saznanjima priče su dobijale i drugo realnije, zapravo pravo značenje i normalno uticale su na formiranje moje ličnosti. Uostalom, Cetinje je svo protkano istorijom, tu svaki krš ima svoju priču, kamoli ljudi! Sve zrači ljubavlju prema slobodi, svojoj slobodnoj zemlji, o tome se priča, pjeva... Tu me niko nije baš učio kako i koli-

Vesna Vičević i Marina Dulović

ko treba voljeti svoju zemlju... To sam, izgleda, udisala vazduhom. Neke od tih istinitih priča koje sam tada saznala bile su i tužne, neke tragične. Ali nikada, bukvalno nikada, nijesam uz njih čula neke grube riječi, riječi teških osuda, osvete. Nikada. Recimo, moja najbolja drugarica u to doba bila je iz porodice Zvicera koja

je stravično stradala poslije gubljenja samostalnosti Crne Gore 1918. godine. Njen otac, koji je često bdio nad nama i pričao nam razne priče da nas zabavi, a bio je jedini preživjeli član te porodice, tu tragediju nama nikad nije pomenuo. Ja sam to sve saznala relativno kasno, iz pjesme Jevrema Brkovića 'Kad su Zviceri gorjeli',

kada moja prijateljica nije bila živa, i naravno, to me duboko dirnulo i inspirisalo za jednu moju priču i pjesme koje sam njoj posvetila. Pominje se taj stravični događaj i u ovoj poemi, i stihovi o njemu ne ostavljaju nikog ravnodušnim. Ali sva ta i slična saznanja i moji racionalni i emotivni odnos prema njima rezultirali su stavom: poštovati prošlost, ne zaboraviti nepravde, ali obavezno praštati. Mislim da bez praštanja nema napretka u životu, ni u svijetu uopšte, nema puta u budućnost. To je u najkraćem suština onoga što sam ponijela iz djetinstva.

U Vašoj poeziji odzvanja prošlost, ali i nada za bolje sutra uz senzibilan patriotski duh svojstven Vašoj lirici. Je li to zaista tako?

- U ovim objavljenim pjesmama, da. Upravo - odzvanja prošlost. Crnogorska prošlost je burna, bogata, raznovrsna, zgusnuta. 'Od mnoštva nebrojenih događaja skovana i od bolova i bojeva i tačno izbrojenih radovanja sve u hiljadu godina bremenitosti njenog trajanja'. Ja duboko sa svime time - saosjećam. Mi kao da imamo višak istorije na ovako malom prostoru pa se ona prelijeva, a ljudi je upijaju. Ali, što ćemo? To nam je izgleda sudbina. Međutim, želja za postojanjem i trajanjem, optimizam, nada, vjera u sigurno i lijepo sutra, u taj moj, poetski rečeno 'dolazeći dan' koji evo danas već živimo, neuništiv je crnogorski osjećaj. Kod mene toliko izražen da je našao mjesto i u mnogim stihovima. Ljubav je vječita inspiracija u poeziji, pa i ljubav prema otadžbini. I dalje pišem, stvaram, ali za sada to ostaje samo za mene, za moju dušu.

Aktivnim i raznolikim društvenim angažmanom borili ste se ustrajno za današnju Crnu Goru. Uz svoj intimni svijet poezije, pisa-

ne riječi, sudjelovanje u javnome životu na jedan uzvišeniji i ljepši način, različit od pojma borbe koji se u Crnoj Gori stoljećima podrazumijevao, uspjeli ste ostvariti svoj san. Je li Vam nekada izgledao kao nedosanjani san?

- Kada se jedan san sanja dugo, a ovaj je trajao skoro jedno stoljeće, a podloga mu je pored istorijskih činjenica koje mu idu u prilog, još i iskrena ljubav, pravda... onda generacija kojoj se ukazala šansa da vrati samostalnost svojoj zemlji dobija dodatnu snagu iz svih onih djela prethodnih generacija i čvrstu želju da u ostvarenju tog sna istraje. Dakle, ne, poetski rečeno, samo da to sanja, već da se dobro i potruži da to ostvari. Ja jesam sanjala, to potvrđuju i moji stihovi... 'Znam prolaznost jeste moja, ali i iz mene izviruje snaga Tvoje krša i jedan katunski orao sjutra biće moja duša, što će i tada da te voli i u visinama čuva, jer vječnost je sudbina Tvoja, a ja Te još sanjam', kao i brojni moji tekstovi iz tog doba, ali vjerovala sam čvrsto u moj san, i nikada me ta vjera nije napustila. Čak i u nekim teškim trenucima, kada su neki poklekli ne vjerujući više u dalji pozitivan ishod, moja vjera je opstajala. I u jednoj priči o 'Predskazanju Blažene Ozane' to sam i opisala. A istovremeno, radila sam kako sam najbolje znala, obilazila mnoge gradove Crne Gore promovišući istorijske činjenice koje su dugo bile skrivane u Crnoj Gori o Crnoj Gori, razotkrivajući brojne falsifikate i mitove koji su predugo opstajali i mnoge zaveli na pogrešan put, kroz djela neumrlih Radoslava Rotkovića, Dragoslava Živkovića i mnogih drugih koji su širili tada istorijsku istinu o našoj prošlosti. Pisala sam i sama, politički sam bila angažovana

kroz Liberalni savez Crne Gore i bila jedno vrijeme poslanica u Skupštini, zatim aktivna u Pokretu za nezavisnu evropsku Crnu Goru, na raznim tribinama, okruglim stolovima... i sl., uvijek vođena svojim snom o neophodnosti obnove samostalnosti Crne Gore u čije ostvarenje u meni nikada nije bilo ni trunke sumnje: 'Vazda je bila ona moje uporište i borba za nju moje ishodište'. I evo, deset godina već crnogorski san, unutar kojeg je i moj - ostvaren je. Dosanjan!

Vaš rad u kotorskoj sredini na polju kulture prepoznat je, cijenjen i vrednovan visokim standardima. Uz druš-

tveni angažman i uključenost u sve važnije kulturne institucije grada Kotora, na primjeru građanske hrabrosti našli ste se i u političkoj sferi. Šta Vas je opredijelilo za bavljenje politikom i kako sada gledate na to razdoblje naše prošlosti?

- Imala sam sreću da sam skoro cijeli radni vijek radila posao koji sam izuzetno voljela: posao arhiviste u našem kotorskom Arhivu. Bila sam jedno vrijeme i direktorica. U onom teškom vremenu raspada Jugoslavije, borbi i stradanja, došao je, na žalost, trenutak kada sam svoj posao morala da ostavim. Sa mno-

gim stvarima koje su se dešavale u struci i cjelokupnom društvu – nijesam se slagala. I mislim da sam otišla na vrijeme zadržavajući svoj ispravan stav o struci, o položaju našeg Arhiva, ispravan stav o događanjima i potrebnom drugom položaju Crne Gore u toj situaciji, i posebno, u očuvanju svog dostojanstva. Ko zna kako bih podnijela da me u Arhivu zatekla ona navodno podmetnuta bomba, policajci ispred zgrade, službenici odstranjeni, a neke od kolega sjede u Arhivu i istražuju građu o tada aktuelnoj temi.

No, bilo, prošlo, ne ponovilo se.

Ostati kući, gledati televiziju, kritikovati, bilo je najlakše rješenje. Ali od toga nikakve vaje. Bila sam uključena ipak u mnoga kulturna dešavanja u našem gradu, da pomenu samo Festival pozorišta za djecu, čiji sam jedan od osnivača, a koji je u onom teškom vremenu bio melem za dušu naše djece kojim smo ih izdvajali od ružne stvarnosti. Ove godine slaviti će veliki jubilej, 25 godina, i to me ispunjava radošću i ponosom što sam mu, ne samo pri osnivanju, već i dugi niz godina aktivno doprinosila. Želja da pomognem, da javno dam podršku stvaranju slike i o drugoj

Crnoj Gori koja je postojala, pokazati da postoje ljudi koji se s tadašnjim stanjem ne mire, da postoje odlučni borci i zaljubljenici u demokratsku Crnu Goru, odvela me u politiku. Takva politička angažovanost bila je neophodna, i ja sam tu neophodnost osjetila. Bilo je teško, naporno, pa u nekim situacijama i opasno - trebalo je hrabrosti. Imala sam je. Ni kordoni do zuba naoružane policije kroz koje sam prolazila da prisustvujem obilježavanju Badnjeg dana na Cetinju tu hrabrost nijesu potrlji, kao ni mnoge druge teške situacije. To je bio imperativ.

O tom burnom, ali plodnom periodu danas gledam sa poštovanjem, ponosom i neskrivenim trajnim zadovoljstvom što sam bila njegov sudionik.

Bojim se da ću zvučati ne-skromno, ali iskreno mislim da je tada postavljen prvi kamen temeljac današnjoj samostalnoj Crnoj Gori, temeljac njenom skorom članstvu u Evropskoj uniji, a i današnjem članstvu u NATO-alijansi.

Naravno, od tog kamena temeljca do današnje naše ovakve cijele kuće, dug je, složen, mukotrpan i težak bio put i proces, koji je zahtijevao mnogo mudrosti, strpljenja, znanja, umješnosti...

Mnoge su borbe za nama, ovih dana ulazimo u NATO-alijansu, slijedi nam put ka Evropskoj uniji i obveze koje kao napredno društvo trebamo slijediti. Kako vidite trenutnu političku i ekonomsku situaciju u Crnoj Gori?

- Na žalost, dva dobra u Crnoj Gori vazda je bilo teško sa-staviti.

Smatram pristupanje Crne Gore NATO-alijansi izuzetno značajnim činom, velikim datumom u cijeloj našoj istoriji.

Mi jesmo dio Evrope, ne samo geografski, već i kulturnološki i na svaki drugi način i uskoro ćemo i zvanično biti

njen dio. Ali prije toga ostvariti članstvo u jednoj ovakvoj moćnoj oragnizaciji kao što je NATO - zaista je uspjeh na koji moramo biti ponosni.

Na žalost, unutrašnja politička scena u Crnoj Gori nije na zadovoljavajućem nivou. Opozicija često djeluje, ne protiv vlasti, što je uobičajeno, već protiv države. To je, po meni, neoprostivo.

Obaveze su mnogobrojne i teške pred Crnom Gorom. Nije cilj biti samo deklarativno dio Evrope i naprednog svijeta, već dijeliti njihove utvrđene vrijednosti, približavati se njihovom životnom standardu. Dakle, ostvarenje sveukupnog boljeg standarda građana po meni je prioritetan posao na unutrašnjem planu. Na tom putu neophodno je jedinstvo u zemlji kojega, na žalost, trenutno nema. Pa ipak ja sam optimista da će se ova dva dobra ipak sastaviti i unutrašnja sloga i međunarodni uspjesi Crne Gore.

Uskoro završava još jedna školska godina, a s njom i Vaše mnogobrojne obveze sa svojim unučićima, od vježbanja klavira do vaterpola - porodične tradicije. Hoćete li se sada, kao i prethodnih godina, predati čarima sunca i mora do kasnih jesenskih dana, a nakon toga razveseliti nas nekim novim književnim ostvarenjima?

- U mojem životnom dobu, Francuzi bi to šarmantno nazvali 'izvjesne godine', rado povremeno prebirem po mojim dosadašnjim raznovrsnim i mnogobrojnim djelatnostima o kojima sam sačuvala pisanu dokumentaciju i fotografije. To ću sortirati, sabrati u jednu cjelinu i ostaviti unucima kao svjedočanstvo vremena u kojem sam su, i kako su, živjeli njihovi baba i djed. Mada, ko zna da li će ih to uopšte interesovati? Uz to sređujem već gotove priče za drugu knjigu 'Škrinje

njeguške odive - crnogorski spomenar', i zatim, izdvojila sam jednu cjelinu tekstova koje sam izlagala o značajnim ličnostima Crne Gore, Kotora. Želja mi je posebno da objavim neke odabrane priče sa kotorskom tematikom. Planova - kao da sam na sredini života. A vrijeme prolazi: dnevne kućne obaveze, svakog dana praćene, vježbanje klavira tri učenika, drugog, trećeg i četvrtog razreda Muzičke škole, redovne nedjeljne večere za petoro unučadi, posjete prijateljima i kulturnim manifestacijama u gradu, obavezno čitanje novih knjiga, neizostavno dotjerivanje, briga o garderobi... lijepo doba životne jeseni, lijepih boja i lijepih tonova, beru se, uživaju plodovi... često su mi dani prekratki. A kad počne kupanje, uživanje u našem prelijepom zalivu, suncu, noćnoj atmosferi na ponti dok Perast i otoci polako tonu u svoj noćni zasluženi mir, bez kruzera i jahti, naviru neminovna razmišljanja na davnu slavnu pomorsku prošlost, stare brodove što su se iz dalekog svijeta, možda baš usred neke lijepe ljetnje večeri, vraćali u svoj zavičaj i u ovu ljepotu... Mir osvaja i prostor i dušu... i navodi na stvaralaštvo, kreativnost. Zna more naše zalivsko da zarobi, da začara... ali i da te u svojoj vječnoj ljepoti podsjeti da si u prolazu...

U nadi da će nas uskoro razveseliti novim ostvarenjima u „Škrinji njeguške odive“ ili nam otvoriti „Bajuo bokeljske nevjeste“ završavamo ovaj razgovor i ostavljamo dragu nam Vesnu u svojoj intelektualnoj snazi i odvažnosti da sanja lijepe snove i uživa u životnim radostima i ljepoti koju je oduvijek znala prepoznati, doživjeti i stihovima ovjekovječiti.

U POVODU DANA MUZEJA U POMORSKOME MUZEJU U KOTORU ORGANIZIRANA JE PROMOCIJA KNJIGE JOVANA J. MARTINOVIĆA „SOCIJALNO-EKONOMSKA STRUKTURA DRUŠTVA U KOTORU PRVE POLOVINE XIV VIJEKA“ 20. SVIBNJA 2017. GODINE

Knjiga enciklopedijskih dometa

Priredio:
Tripo Schubert

„ICOM-ovom odlukom od 1977. godine muzejske ustanove dobile su svoj dan u kalendaru kulturnih događaja, 18. svibnja. Taj dan se na međunarodnom nivou počeo obilježavati kao Dan muzeja i to različitim sadržajima i tematikama, s težnjom da se Muzeji otvore i ponude širem broju

Kotor je sidrište, memorija vremena, razum za nerazumne, vertikalna gdje se sreću prošlost i sadašnjost

populacije, s namjerom ostvarivanja što bolje međusobne komunikacije. Noć muzeja zaživjela je od 2005. godine, naravno ponovno inicijativom ICOM-a, UNESCO-a i Savjeta

Europe, preko Francuske muzejske direkcije, što je prihvatila i Crna Gora, uključujući skoro sve muzejske ustanove naše države u tu manifestaciju“, rekao je novi direktor Mu-

zeja Andro Radulović otvarajući promociju.

Skupu se obratila i bivša direktorica mr. Mileva Pejaković Vujošević koja je, uz ostalo, rekla: „Važni datumi su za poštovanje i pamćenje. U tom pravcu u predvečerje dana stjecanja nezavisnosti naše države Pomorski muzej Crne Gore manifestacijom ‘Muzej, mladost, muzika’ obilježava Noć muzeja. Samim tim Muzej je večeras dio velike europske porodice jer danas svi čuvari prošlih vremena, koji se čitaju uz muzejske eksponate, sve ljudske civilizacije, istodobno slave trijumf ljudskog pamćenja nad zaboravom.

Naš cijenjeni kolega, sugrađanin, gosp. Jovan Martinović tim povodom podario nam je svoje kapitalno djelo ‘Socijalno-ekonomska struktura društva u Kotoru prve polovine XIV vijeka’, koje večeras promoviramo. Veliko mi je zadovoljstvo i privilegij što u ime izdavača mogu reći da je autor uložio golemi trud i znanje koje posjeduje, a koristio se temeljnim izvorima kako iz Istorijskog arhiva u Kotoru, tako i Državnog arhiva u Dubrovniku, kao i Arhiva Hrvat-

ske akademije znanosti i umjetnosti, čime je opisao mikro prostor jedne komune – Kotora, koja je bila sastavni dio znatno veće srednjovjekovne istočno-jadranske regije i ukupnoga sjeverno-mediteranskoga civilizacijskog prostora.

Knjiga Jovana J. Martinovića predstavlja dragocjeni znanstveni doprinos proučavanju ne samo Kotora, već i historije balkanskih, mediteranskih i europskih gradova prve polovine XIV. vijeka jer u većoj mjeri obuhvaća i neka opća pitanja.

Hvala gosp. Jovanu Martinoviću što nam je podario ovako značajno i vrijedno djelo.

Knjigu je predstavila dr. sc. Gracijela Čulić:

„Od nezaobilaznih Mayerovih ‘Kotorskih spomenika’ (Monumenta Catharensia), prve knjige iz 1851. i druge iz 1981., knjiga našeg autora Jovice Martinovića djelo je koje će istraživačima historije biti potreban brevijar za značajne i bitne spoznaje socijalno-ekonomskoga i kulturnoga života grada Kotora i kompleksnih povijesnih događaja u regiji Boke kotorske u 14. stoljeću.

Jovičina knjiga je enciklopedijskih dometa, impresivna, tematski raznolika. Ona je i riznica etničkih, socijalno-kulturnih i političkih spoznaja o vremenu i prostoru 14. stoljeća grada Kotora i njegova distrikta.

Ona je dokumentirana, sažeta skica života sa svim njegovim kompleksnim detaljima, problemima svakodnevnice, nevoljama egzistencije, pragmatikom ingenioznošću njegovih protagonista, predstavljenih imenom i prezimenom, nadimkom, zanatom koji su upražnjavali ili posjedom kojim su upravljali.

Tematika ove knjige - dokumenta, bezbroj puta potvrđene u arhivima, knjigama, epigrafijama, priča istinsku priču o jednom gradu i njegovim ljudima koji su živjeli prije nas na ovim obalama i u ovim prostorima, klesali ovaj sivi kamen i gradili ove zidine; patili, plakali i radovali se životu. Između nas i njih je šest stoljeća koje dinamika i polet ove knjige pretvara u čudesan dodir prošlosti i sadašnjosti, u spoznaju o povezanosti bića i događaja, u vertikalni vremena i snoviđenja. Za izuzetnog i neumornog tragača prošlosti, pisca najznačajnijih studija o historiji Kotora i Crne Gore, arheologu po vokaciji, Jovanu Martinoviću, uvijek je Kotor bio vječna i neiscrpna tema, a kamen signum temporis (znak vremena), kojem se uvijek vraćao. On je od svakog detalja, svakog epigrafskog odlomka stvarao studiju, saznanje, pričao o prošlosti.

Jovica piše o jednom dalekom, ali neuništivom Kotoru koji traje u vremenu svojem i tuđem. To je onaj život o kojem i naš nezaboravni don Branko Sbutega kaže da je vrlina, a etika njegovog življenja je i njegova estetika.

Sveobuhvatnost tematike ove knjige ilustrira bitne i ka-

rakteristične vrijednosti kotorske sredine 14. stoljeća, razvijenost i domete njenoga municipalnog zakonodavstva, intenzivnost komunikacija s drugim sredinama, imovinsko-pravne i socijalne odnose u gradskom i seoskom miljeu, funkcioniranje značajnih, ekonomskih i ostalih egzistencijalnih izvora proizvodnje i trgovinske razmjene.

Vješto uranja, kao rijeka, u kamene vijugave prostore njegovog bića, a misao prelama kroz život grada, brige, htijenja, svetost i izgubljenost. Vraća se, uspravno, do njegovih zakonodavnih, pravnih, administrativnih i strogih socijalnih struktura, preko kojih vješto funkcionira kao razvijen, pravno organiziran, mediteranski grad, grad ljubimac careva, kraljeva, svetaca i putnika.

Autor znalački i kompetentno analizira i sve bitne segmente kotorskog društva 14. stoljeća: vlastelu, pučane, poslugu, trgovce, zanatlije strance, njihove robno-novčane transakcije i čitav složeni poslovni dinamizam koji besprijekorno, u administrativnim i pravnim relacijama, funkcioniraju.

U brižnom traganju za stvaranjem cjelovite slike kotorskog društva Jovica ne zaboravlja naglasiti ni kozmopolitski karakter, etnički raznolike, socijalne sredine. Posebno ističe bilingvizam, gdje u simbiozi egzistiraju dva različita systemska jezika, romanski i slovenski, te srednjovjekovni latinski kao službeni jezik administracije i crkve.

Upravo zahvaljujući toj i takvoj sociolingvističkoj situaciji u kotorskoj sredini se stvarao i dugo zadržao njegov autentični, specifični govor koji danas polako nestaje ili se leksički mijenja zahvaljujući nerazumijevanju sredine.

Danas bi taj govor, u svome izvornom obliku, bio zaštićen od UNESCO-a kao nematerijalno kulturno blago.

Taj govor je u prvoj polovini 20. vijeka bio proskribiran ili pežorativno interpretiran.

Mediterranska genetika je sa svojim humanističkim i širokim horizontima obogaćivala i oplemenjivala ljude na obalama zaljeva i otvarala mu puteve prema novim prostorima mudrosti, svjetonazora i drukčijeg života.

Svaki narod stvara svoju historiju i u njoj živi i umire različito vrednovan.

Ali, rijetki su narodi ili manje društveno-političke zajednice poput distrikta ili grada Kotora, čija je povijest ispričana u autentičnoj dramaturgiji vremena, čiji protagonisti žive u realnim društvenim situacijama i djelujući u njima stvaraju i svoju vlastitu povijest. To je povijest tragedija i kriza koja generira sa životom i iz njegovih nepredvidivih uspona i snovrata.

Kraljevi, protovestijari, prezbiteri, baroni i grofovi, sluge i siromašni šegrti i robinje, skitnice i putnici namjernici, pričaju svoje priče i sizifovskom

strpljivošću vjeruju u svoj hod po mukama, ostavljaju svoja imena kamenu u iskrenoj nadi da će ih neko u vremenima koja slijede prozvati kao svjedoke života i njegovih istina, veličine i bijede, poraza i pobjeda.

Grad Kotor je za njih domovina, sidrište i polazište.

Kotor je sidrište, memorija vremena, razum za nerazumne, vertikalna gdje se sreću prošlost i sadašnjost.

Za stvaranje ove značajne studije Jovici možemo istinski zahvaliti. Ona će poučavati generacije što dolaze, učiti neučke, a gradu Kotoru još jednom pokloniti oreol vječnosti u prostoru.

Vrijeme će se u njemu uvijek obnavljati i kamen će pamtili za budućnost.

Sve dotle dok nas predjeli našeg duha i zavjet našeg kamena opominju za ono što je bilo jučer, naša odgovornost će još više jačati za onim što će biti sutra.“

Zahvalivši svima na lijepim riječima te dolasku, autor knjige Jovan J. Martinović ispričao je prisutnima kako je ova knjiga nastala:

„Već kao stipendist na studiju arheologije, odnosno kao

kustos pripravnik Pomorskoga muzeja u Kotoru, kasnih pedesetih i ranih šezdesetih godina XX. vijeka počeo sam se zanimati za heraldička znamenja kotorske vlastele, sačuvanim na portalima plemićkih palata i drugih zgrada te na tek otkrivenom *Campo Santo* uz samostan svetog Frana na Šuranju. Također sam na tavanu Muzeja pronašao jednu drvenu kutiju iz ostavštine bivšeg Muzeja Bokeljske mornarice u kojoj je bilo preko stotinu malih štitova s obojenim grbovima bokeljskih plemićkih obitelji. S druge strane je upoznavanje s originalnim notarskim ispisima prve knjige kotorske kancelarije iz vremena 1326. - 1335. godine, koju je izdao raniji profesor klasičnih jezika čuvene kotorske Više realne gimnazije Antun Mayer, a u kojoj su sačuvani do tada pomalo prenebregavani podaci o genealogiji članova vlasteoskih rodova i njihovoj djelatnosti u kotorskom društvu toga vremena, omogućili nastajanje moga prvog rada o genealogiji i heraldici za šesnaest patricijskih porodica Kotora. U tom radu su dani svi do tada dostupni podaci o postojećim i sačuvanim grbovima tih ro-

dova u dosta nesređenoj zbirci gradskog Lapidarija, kao i u samom gradu, potkrijepljeni podacima prikupljenim iz velikog Grbovnika kraljevine Dalmacije (*Wappenbuch der Königreich Dalmatien*) njemačkog heraldičara iz druge polovine XIX. vijeka Franza Heyera von Rosenfelda. Na osnovi originalnih notarskih izvoda prve notarske knjige posebno su prikupljeni podaci o članovima tih najvažnijih plemićkih porodica radi sastavljanja genealoških stabala za svaku posebno, kao i podaci o njihovom položaju i djelatnosti u Gradu.

Usporedno s obradom podataka iz notarskih knjiga i heraldičkih simbola kotorske vlastele išlo je i prikupljanje natpisa, započeto još u studentskim danima. Polje zanimanja tada su bili antički latinski i grčki natpisi Boke kotorske, a kasnije je to prošireno na sve natpise na latinskom i talijanskom jeziku na Crnogorskom primorju i uopće u Crnoj Gori. Ovaj rad je krunisan izdavanjem dva toma kodeksa 'Epigrafika Crne Gore', i to prvi: 'Antički natpisi u Crnoj Gori' u izdanju Matice crnogorske – ogranak Kotor, 2011. godine, te drugi 'Latinski i italijanski natpisi od IX do XVIII vijeka', dovršen uz stručnu i financijsku pomoć prof. dr. Tomasza Plociennika, epigrafičara iz Poljske, i njegovog pomoćnika Pawela Starzinskog, a kodeks je izdan kao izdanje Univerziteta u Varšavi, iz 2016. godine.

Konačno, treća oblast koja je tekla paralelno, bila je nastavak rada na sakupljanju foto-sa i podataka o sačuvanim grbovima plemićkih obitelji Boke kotorske. Tako je nastalo ovo izdanje.“

U glazbenom dijelu programa nastupio je glazbeni sastav "Škuribanda" iz Kotora.

*SCENSKO UPRIILIČENJE STRADIOTA U MUZEJU I GALERIJU
LJETNIKOVA BUĆA-LUKOVIĆ U TIVTU*

Stradioti – vojnici, lokalitet, otok

Otok, Sv. Gabrijela, Školj, Sv. Marko ili Stradioti, nazivi su po kojima se u literaturi i u narodu još uvijek prepoznaje najveći otok u Boki i na cijeloj crnogorskoj obali.

Piše:

Neven Staničić

U povodu obilježavanja „Noći muzeja“, u Centru za kulturu Tivat, jednu od ovogodišnjih izložbi posvetili su Stradiotima, otoku u Tivatskom zaljevu, ali i ljudima, vojnicima po kojima je dobio ime i koji su obilježili jedno značajno, a laičkoj javnosti manje poznato razdoblje historije ovog područja.

Otok, Sv. Gabrijela, Školj, Sv. Marko ili Stradioti, nazivi su po kojima se u literaturi i u narodu još uvijek prepoznaje najveći otok u Boki i na cijeloj crnogorskoj obali. Pošavši od maksime kako je „ime znak“, svjesni površnosti (svako) dnevnog pamćenja, kontradiktornih informacija koje se vezuju za ovaj dio Krstoljskog arhipelaga, neotkrivenih, ali i zaboravljenih činjenica; upravo konzumiranjem stručne javnosti i dostupne literature autori izložbe izrazili su ambiciju da ponovno ili konačno na javnu scenu iznesu dostupna saznanja o ovome mjestu i ljudima koji su ga svojevrsno obilježili.

Korak više od uglavnom povremenih spominjanja i jednoznačnih karakteristika, urađen je samom činjenicom što suočeni na jednome mjestu, podaci o Stradiotima poručuju puno uzbudljiviju i zanimljiviju priču od do sada dostupnih izoliranih saznanja.

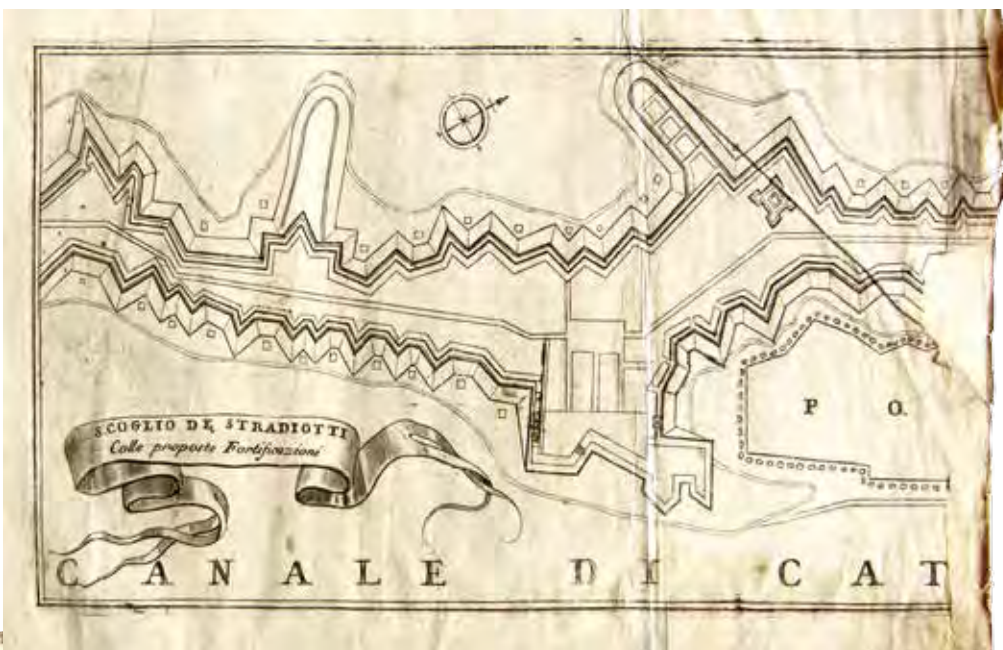
Dakle, ispred ili paralelno s pričom o tome kako se na području Stradiota nalazila zaboravljena vojna utvda, pa onda i lazaret, podaci o Stradiotima kao vojnicima-najamnicima, konjanicima, začetnicima Mletačke/Europske lake konjice, stražarima, stradalnicima, izbjeglicama, razbojnicima, konjima, taktici, sedlu i bodežu „estradiot“, Grcima, Albancima, Balkancima, Dalmatincima, Hrvatima, Mleča-

nima, likovima iz epa T. Tassa „Oslobođeni Jeruzalem“, u komedijama M. Držića „Arkulin“ i „Tripče de Utolče“, „kapaletima“, kotorskim zetovima, o čemu također postoje izvodi, kao i o Ivanu Bolici, poznatome kotorskom plemiću u komandnom lancu Stradiota, što je doživljavao posebnom čašću, njihovim paradama pred Kotoranima i još puno toga, samo su dio kompleksne priče koja se s vremenom izgubila u labirintima lokalnih sjećanja i konzumiranja historije.

Zapravo svaki od navedenih pojmova predstavlja priču za sebe i dio su jedne velike mediteranske historije koja je počela u 15. stoljeću, a završila u 18. stoljeću i čije su značajne epizode ispisane i ovdje u Boki.

Izložbu prati odgovarajući katalog, s tekstovima Maje Marović, historičarke umjetnosti, mr. Marije Mihaliček, Igora Lazarevića, etnologa i Nevena Staničića, profesora književnosti. Kostime, crteže i reprodukcije starih gravura priredila je mr. Jelena Stokuća, kostimografkinja, a oružje Andija Ramadanović. Izložba će u ekonomskom objektu ljetnikovca Buća-Luković biti otvorena tijekom cijele 2017. godine.

Samostalna izložba slikara Zorana Petrušića u Puli

Zoran Petrušić, *Summertime* (40cmx23cm), 2011. crtež

Izložba u Galeriji Cvajner u Puli potaknuta je prethodnom suradnjom s pulskom profesoricom Snježanom Akrap-Sušac, ostvarenom prošle godine na njezinoj zbirci pjesama „Žena posve obična“ kojoj je na naslovnici upravo Petrušićev crtež „Summertime“.

Piše:

Nevenka Šarčević, povjesničarka umjetnosti

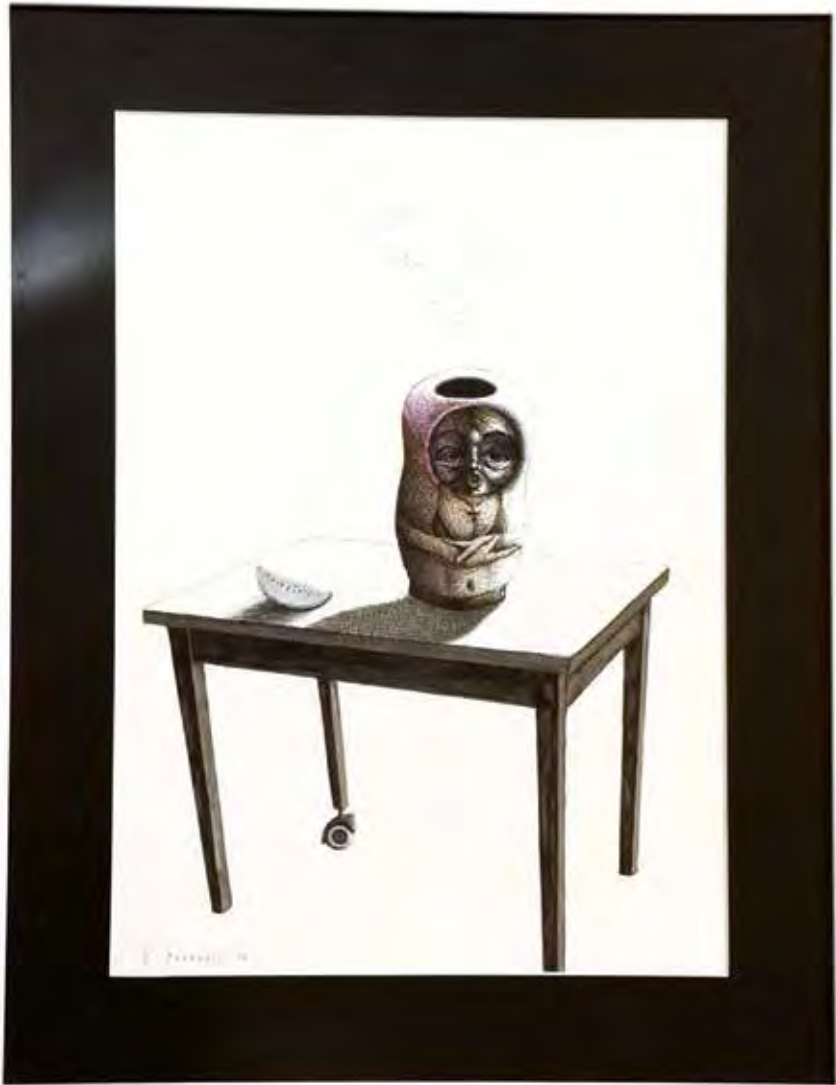

Akademski slikar i crtač Zoran Petrušić iz Risna ostvario je niz priznanja za svoja likovna djela što mu je omogućilo da prezentira svoje radove i na prostorima širim od naših granica. Povod pisanju ovog osvrtu samostalna je izložba otvorena 12. svibnja u Galeriji Cvajner u Puli.

U vrlo reprezentativnome prostoru kulturno-povijesne građevine, nekadašnje banke smještene na samome Forumu, u Galeriji i caffè baru Cvajner, radove slikara Zorana Petrušića posje-

titelji su mogli pogledati sve do 7. lipnja. Izloženi likovni radovi slike su rađene u tehnici ulja na platnu te niz crteža koje je stvarao posljednjih nekoliko godina, a na kojima je precizno i vješto predstavio motive iz realnoga svijeta u neuobičajenim spojevima, zbog čega promatrač ima doživljaj stvarnoga, a opet nadrealno povezanoga predmetnog svijeta. Motivi toga stvarnoga, uglavnom figurativnoga svijeta, predloženi na neuobičajen i vlastit izražajan način imaju intrigantne naslove kojima on upućuje na (nerijetko teške) sadržaje koji ga okupiraju prije svega kao čovjeka, a zatim kao likovnoga autora. Crteži poput „Dream of a whore“, „Twin brothers“, „Things thinks day first“, „I save the world today“, „Unknown drawing“, „I don't know“, „House of joy“, „Untitled for now“, „Inbox“, „Revelation“, „Saint Eaters“ promatrača navode na promišljanje o prikazanome, što se moglo vidjeti i na licima posjetitelja na samome otvorenju.

Na crtežu „Untitled for now“ dojmljivo je kako Petrušić u sobi crta različite predmete, igračku Mickey Mousea te portret (glavu) francuskoga pjesnika simbolizma i likovnoga kritičara Charlesa Baudelairea postavljenoga na „tijelu“ dječjega konjića za ljuljanje. U desnome gornjem kutu prostorije predočena je unutar polukruga ruka koja pokazuje tri prsta. Ta ruka donekle podsjeća na ruku Boga Oca ili svetaca, kako se odavna prikazuje na svetačkim ikonama. U istoj, „stvarnoj“ prostoriji s utičnicama na zidovima i pravilno predočenom dubinom, ipak su elementi stvarnosti domišljato izmješteni iz očekujućega konteksta. Crtež s nazivom „Things thinks day first“ prikazuje u tri etape stvarnu osobu, Petrušićeva poznanika i sumještanina kojega susre-

Zoran Petrušić, *Dream of a whore*, 2014., crtež

će živjeti u Risnu. Iznimna je u tom radu crtačka preciznost portreta čovjeka starije životne dobi u poluprofilu, čime je dočarana neposrednost kojom zrači portretirana osoba, ali nas navodi i na zaključak o bliskome kontaktu koji je autor crteža uspio ostvariti u susretu s portretiranim.

„Osjećao sam potrebu da se vratim tome prvom slovu ‘A’, to jest crtežu i crtanju“

Promatrajući i druge, vješto izvedene crteže na zidovima pulske galerije Cvajner, učinilo se logičnim upitati Petrušića kako to da je tek odnedav-

no počeo posvećenije crtati, a on je na to odgovorio: „Osjećao sam potrebu da se vratim tome prvom slovu ‘A’, to jest crtežu i crtanju. Kao malo dijete počeo sam se radovati procesu stvaranja i samome crtanju, ne i onom sujetnom radovanju: ‘Kako je to dobro!’ Ne, naravno. Po tom pitanju sam vrlo kritičan i sam sam sebi najteži mogući kritičar.“ Dojmljiv odgovor dao je na pitanje što mu je najveći poticaj za stvaranje: „Zaista ne znam, čini mi se kad bih saznao, da bih tog momenta prestao da stvaram. Ne mogu dati iskreniji odgovor od ovoga što jest.

Zoran Petrušić, *Things thinks day first*, crtež

To je jako često i zanimljivo pitanje, ali zaista i ne želim da znam odgovor. To je ono nešto što nosite u sebi, što imate u sebi. Kako i zašto je došlo do toga? Ne mogu Boga spominjati pošto sam ateist i zato samo mogu reći da ne znam.“ Tako Petrušić promišlja o pitanjima stvaralaštva na koja je nemoguće uvijek dati racionalne odgovore pa ih je neophodno motriti u domeni tajne.

Crtež je osnova svake slike, a poznata latinska uzrečica *nulla dies sine linea* kaže: nijedan dan bez linije, što znači da se svaki dan treba nešto uraditi.

Samo Petrušić ne crta spontano povlačeći liniju po bijelim površinama papira, nego promišlja o onome što crta. Na pitanje o tome, između ostaloga, rekao mi je: „Ne, ne mora se svaki dan crtati! Nekad je jako potrebno napraviti pauzu, mozak osvježiti, pa čak i u nekom negativnom smislu, ako hoćete tako. Ne samo u pozitivnom, ovo kažem u negativnom smislu jer ono što ja radim nisu lake teme, to su vrlo teške teme koje obrađujem i ne mogu da radim svaki dan jer trošim puno energije dok stvaram. Ranije sam znao, kad za-

vršim sliku da ‘vrištim’, a to ima veze sa mojim nutarnjim osjećajem da je konačno izašlo nešto što sam htio i da zadovoljava neke moje standarde i ukus. I sa tim ‘vriskom’ završava priča.“

Spomenutim likovnim radovima Petrušić progovara o svojem stajalištu o životu i vremenu u kojemu živi. Iako je on naglasio kako ne zna odakle mu dolazi poticaj i da je to neznanje iznimno važno za njegov rad, ipak prepoznatljivim motivima ukazuje na probleme realnoga svijeta. Zanimaju ga teme koje su teške,

poput problema pedofilije za koju naglašava kako je jedno od najvećih ljudskih zala. Ti crteži nisu ilustracija njegovih okupacija, nego rezultat involviranosti u svijet u kojemu živi. O ovoj izložbi u Galeriji Cvajner u Puli također je istaknuo kako je „radila jako dobra kemija sa tim gradom. Samo otvorenje prođe, kao i trajanje izložbe, ali ostaje moj moment, da sam ja bio u Puli. To mi je važnije od same izložbe“.

Crtež „Summertime“ Zorana Petrušića i zbirka pjesama „Žena posve obična“ Snježane Akrap-Sušac

Izložba u Galeriji Cvajner u Puli potaknuta je prethodnom suradnjom s pulskom profesoricom Snježanom Akrap-Sušac ostvarenom prošle godine na njezinoj zbirci pjesama „Žena posve obična“ kojoj je na naslovnici upravo Petrušićev crtež „Summertime“.

Snježana Akrap-Sušac je, ugledavši njegov crtež u katalogu izložbe održane u Muzeju grada Perasta prošle godine, gotovo intuitivno znala kako je on najprimjereniji za naslovnicu njezine prve zbirke pjesama koja je tada bila u pripremi. I

Zoran Petrušić, Untiteld for now, 2016., crtež

još više, pomislila je Snježana: „To sam ja!“ Osim toga, rekla je: „Nisam poznavala umjetnika, ni osobno niti njegovo djelo, ali sam znala da to sam ja.“

To potiče promišljanje kako umjetnost, umjetničko djelo može opisati neopisive emocije s kojima živimo, a koje često

samo slutimo. Ponekad ih, što je povlastica, doživimo i prepoznamo u slikama ili pjesmama. Time bi sama naslovnica spomenute zbirke pjesama trebala svakome tko ju uzme u ruke sugerirati zašto i kako se povezuje Petrušićev likovni

izraz crteža „Summertime“ i poezija Snježane Akrap-Sušac.

Lik žene na crtežu „Summertime“ nipošto nije ilustrativan, nego reduciran na ono što je Petrušiću na crtežu bilo bitno izraziti. Žena koja nagnute glave, sklopljenih očiju u desnoj ruci drži igračku, u drugoj spuštenoj ruci nema ništa. Iza te je ruke naznačena u sjeni, i druga (odnosno treća) ruka podignuta u vis koja pridržava balon. Žena je prikazana s nogama koje ne „drže njezino tijelo“, već su postavljene pokraj prostora na kojemu bismo očekivali da ćemo ih ugledati. I upravo to izmještanje nogu iz očekivanoga, prirodno postava ljudske figure dodatno naglašava neobičnost i snovitost ove likovne vizije – likovnoga prikaza na kojemu lik žene zapravo lebdi nošen naznačenim imaginarnim balonom. Prikazani poznati nam elementi na crtežu pokazuju kako i običnost zna biti složena. Isto tako, složenost upućuje na slojevitost interpretacije likovnih motiva i njihovih izražajnosti, što je blisko poeziji. Poezija sažima značenja koja se mogu interpretirati slojevito, a vođena je subjektivnim doživljajem. Petrušićev crtež „Summertime“ tako se može promatrati i u kontekstu poezije.

Svakako je baš taj rad bio poticaj suradnje koja je dovela

Gorka Ostojić Cvajner i Zoran Petrušić na otvorenju izložbe u Galeriji i caffè baru Cvajner

do toga da djela likovnoga autora s juga Jadrana promatraju oni s njegova sjevera. I na kraju, zanimljivim se čini napomenuti kako je na zapažanje da je ovo prva Petrušićeva samostalna izložba u Hrvatskoj i u inozemstvu, on odgovorio kako to nikako nije njegov doživljaj, već je za njega Pula dio onoga istog prostora, odnosno države u kojoj je on odrastao. I to za njega nije nekakva jugonostalgija, nego činjenica koja, reklo bi se, pokazuje stvarnu i kontinuiranu povezanost ljudi s naših prostora u umjetničkome izražavanju koja još uvijek oplemenjuje.

„Gospodine autore, ja vas obožavam!“

U ovome usvrtu na izložbu primjereno je donijeti i neka zapažanja kojima je povjesničarka umjetnosti i autorica postava Gorka Ostojić Cvajner predstavila rad akademskoga slikara Zorana Petrušića prilikom otvorenja izložbe: *Što me privuklo njemu? To je prije svega crtež kao crtež, primarnost crteža. / Zaintrigirao me duhovni angažman autora. /*

Radikalno razgolićuje nepoštenu, neiskrenu, prijetvornu suvremenu civilizaciju. / Lišava se svekolikog narativa. Poruka ostaje čitljivom, jasnom, vidnom i direktnom. Njegov je fokus uvijek centriran, a oko bjelina, praznina. / Ili ne uljepšava stvarnost ili je namjerno holivudizira. / Njegova poetika kao nekog bestežinskog lebdenja, zavodi nas u prostore kojima bismo se rado prepustili kad ne bi bilo jasne prijetnjeda se dešava nešto pogano. / Sve radi nebojama, suodnosom crno-bijelo. / Crvena – gotovo jedina boja koju rabi ponekad; boja upozorenja, boja smrti. / „Priča“ autorova je prijeteća i ne daje smiraj. / Umjetnik je iskreni, neiskvareni, čedan, cinik možda, ali autor sa stavom koji se ne prodaje i ne predaje. To je danas tako teško da mu se divim. / Na kraju svojega ganutljiva govora Gorka Ostojić Cvajner izložbu je otvorila rečenicom: „Gospodine autore, ja vas obožavam!“ (Govor je izrečen ex abrupto i nije redigiran.)

SVAKE GODINE VIŠE OD MILIJARDU TURISTA PUTUJE SVIJETOM, „KONZUMIRA“ NJEGOVE SADRŽAJE I NA TAJ NAČIN SUDJELUJE U NJEGOVOJ PROMJENI.

Godišnji odmor – doba za obraćanje

Piše:
don Siniša Jozić

Potruga za zemaljskim „rajem“

Ljetni su mjeseci vrijeme turizma, godišnjeg odmora, školskih praznika, izleta i susreta. To je vrijeme koje ostaje na slobodnom raspolaganju svakoj ljudskoj osobi koja ga onda prema vlastitom nahođenju može upotrijebiti. Dakle, riječ je o *slobodnom vremenu* u kojemu se čovjek – nakon što je oslobođen svake profesionalne i društvene obveze – spontano prepušta bilo da se odmori ili zabavi, bilo da razvija svoje sudjelovanje u društvu, svoje ukuse, svoja saznanja ili svoje sposobnosti. Iz svega slijedi da ljudi putuju zato jer se ondje gdje rade, žive ili stanuju ne osjećaju više tako dobro, odnosno osjećaju određeni umor i zamor. Žele se, drugim riječima, osloboditi od tereta svakidašnjice koji ih pritišće na poslu, u vlastitom stanu ili su možda izloženi duševnoj iscrpljenosti jer je „življenje“ sve-

Naša ja zadaća istaknuti odgovornost i teret turističkog pastoralna matičnih i prihvatnih crkava.

deno na jednoličnost dnevnih događaja.

Stoga, čovjek da bi izbjegao spomenute stresove koji prate našu civilizaciju, bježi iz nje, odlazi na put i barem nakratko postaje turist. Tako bježeći iz „lošeg“ ambijenta čovjek-turist nada se ući u turistički „raj“. U tu svrhu želi „promijeniti“ život, ništa ne raditi, uživati u odmoru, boraviti u prirodi, biti potpuno neovisan, upoznati nešto doista novo, neviđeno i njemu nepoznato. Stoga se odlazak na odmor smije povezati s otkrićem zemaljskog raja, povratkom biološkim ritmovima života, oživljavanjem prvobitnih arhetipova – sunca, mora, prirode, vrta s izvorom vode, nepoznatog kraja, društva bez zabrana – gdje u zanosu postaje moguće sve ostvariti.

Na žalost, želja za odmorom ima i svoj negativni aspekt. Naime, budući da „kapita-

listički stroj“ pretvara sve u robu, trgujući usput ljudskim čežnjama i snovima, tako je neuspjeh turističkog „raja“ povezan s činjenicom opće komercijalizacije i industrijalizacije zabave, slobodnog vremena, dokolice i praznika. Na kraju novac postaje pobjednik u svim bitkama, a pobijeđeni ostaje uvijek čovjek jer programirani i manipulirani užitak ne donosi zemaljski raj, nego razočaranje. Kao turisti ne pretvaramo se odjedanput u druge ljude. Obilježeni smo žigom svakodnevnih briga pa nosimo stoga sa sobom mnoge navike i zahtjeve. Zato priželjkivani bijeg iz svakodnevnice u njezinu suprotnost vodi neizostavno natrag u tu istu svakodnevicu. Od velikih obećanja svjetovnog raja – što ih tako nametljivo nudi turistička industrija – ostaje dakle malo ili gotovo ništa.

Gost – domaćin

Svake godine više od milijardu turista putuje svijetom, „konzumira“ njegove sadržaje i na taj način sudjeluje u njegovoj promjeni. S obzirom na činjenicu da je turizam na globalnoj razini jedan od najvećih i najbrže rastućih gospodarskih grana, logično je onda da je riječ o jednom od vodećih sektora za zapošljavanje na svijetu. S druge strane ne smijemo također smetnuti s uma da turizam spaja ljude i mjesta, kreira događaje i stvara uspomene i kao takav pruža prigodu svakome čovjeku da ponajprije otkrije nove „svete prostore“ koji odgovaraju njegovim svakodnevnim prostorima u kojima se osjeća dobro i autentično, te u konačnici ispunjava svoju *apostolsku* odnosno *evangelizacijsku* zadaću. Upravo s ovog aspekta govoriti o važnosti i značenju fenomena turizma te o njegovim popratnim pojavama u suvremenom svijetu obveza je dakako Crkve i svih njezinih članova zato što se navještaj Božje riječi može, doduše, vršiti i u domaćoj sredini, ali vrijedno je istaknuti da je pravo značenje apostolata „misija“ ili „poslanje“. Apostolat, dakle, traži naš put prema drugim ljudima ili njihov dolazak k nama.

Uostalom, svi smo mi, istodobno i naizmjenice, i gosti i domaćini. Ista osoba vrši obje uloge u raznim životnim situacijama. Među ovim ulogama postoji dakle dijalektički odnos. Sjetimo se događaja na putu za Emaus (Lk 24,13-35): učenici postaju domaćini kad pozivaju Isusa na večeru, a na njoj se Putnik pretvara u gostoprimca. Dijalektika obiju uloga jasno se očituje u nekim europskim jezicima. Grčka riječ *xénos* označava stranca-gosta, kao i domaćina. Latinski *hospes* je i gost i domaćin. *Hospita* je tuđinka i gostoljubiva žena, odnosno domaći-

ca. Odatle Francuzi i gosta i ugostitelja nazivaju *l'hôte*. *Naizmjeničnost* uloga nazire se i u talijanskim riječima *l'ospite* (gost) i *l'oste* (gostioničar). Za iste pojmove i Englezi su našli sasvim slične riječi *guest* (gost) i *host* (domaćin). Ni Nijemci se nisu drukčije snašli, nego da za posjetitelja i gostoprimca uzmu isti korijen: *Gast*, *Gastherr* ili *Gastgeber*. Kod Poljaka je gost *gość*, a gostionica *gospoda*. A zar i naše hrvatske riječi *gost* i *gospodar* nemaju isti korijen?

I sama Crkva na zemlji je Ecclesia peregrinans, tj. nalazi se in statu viae. Ona je eshatološki entitet jer joj je prava domovina na nebesima. Kako onda naša Crkva ne bi imala razumijevanja, majčinski i s raširenim rukama, za svoju djecu koja putuju? I zar naš zemaljski status nije, teološki rečeno, homo viator?

Stoga Crkva, prateći svoju djecu na svim zemaljskim putovanjima, načelno ima trajno pozitivno stajalište prema turizmu prepoznajući u njemu novu društvenu stvarnost kojoj je dužna pristupiti tako da bi je svjetlom evanđeoskih istina osvijetlila i da bi sudionicima te nove stvarnosti pomogla otkriti pozitivne aspekte i mogućnosti. Drugim riječima

- turizam humanizira jer [...] predstavlja priliku za odmor, mogućnost za međusobno razumijevanje između naroda i kultura, sredstvo za ekonomski razvoj, promiče mir i dijalog, pruža mogućnost za obrazovanje i osobni rast, kao i prigodu za susret s prirodom te je ambijent za duhovni rast (**Poruka za Svjetski dan turizma 2016.**).

Ima li Crkva danas primjerene odgovore?

Papa Franjo u enciklici *Laudato si'* planet Zemlju, a u skladu s tim i sve stvoreno na njoj, shvaća kao zajednički dom cijeloga čovječanstva i svih stvorenja. Ipak, kršćansko razumijevanje zemlje, teološki govor i razmišljanje o njoj ne može se zaustaviti samo na promatranju zemlje iz ekološkoga vida jer se naš planet čini daleko kompleksnijom i dubljom temom nego što to na prvi pogled izgleda. Potrebno je, dakle, promicati „turizam za sve“ koji je etički i istodobno održiv, u kojem se jamči stvarna fizička, ekonomska i društvena dostupnost te izbjegavaju svi oblici diskriminacije. U skladu s tim – naglašava Papa – turist postaje - *oruđe Boga Oca kako bi naš planet bio onakav kakvim ga je On sanjao stvarajući ga, i kako bi odgovorio na njegov naum o miru, ljepoti i punini* (*Laudato si'*, str. 53.).

Dakle, imajući u vidu razvoj i dobrobit za sve, a ne samo brzu zaradu za neke, zadaća Crkve je prepoznati i razlučiti

Peraški otoci

znakove vremena (*kairós*) i na antropološkom temelju teološki ih obrazlagati. Ponajprije si mora stoga postaviti neka druga pitanja koja ne pripadaju području samo ekonomije ili financija, nego području ljudskosti, a onda i području crkvenosti i vjere. To znači da svaki gost nakon povratka kući treba napraviti bilancu svoga provedenog odmora, ne samo gledajući u svoj ispražnjeni novčanik, nego i u svoju dušu.

Na kome leži odgovornost za pastoral turista?

Bez ikakve sumnje, za opću Crkvu to je njezin vrhovni pastir - rimski biskup. Na nacionalnoj razini, a u velikoj mjeri i na međunarodnoj, ulogu u pastoralu turista igraju biskupske konferencije pojedinih država i naroda. Posebnu odgovornost, možda i presudnu, ipak snose krajevne crkve, odnosno biskupije i župe. I to, kako one zavičajne ili matične (one iz kojih gosti dolaze), isto tako i prihvatne ili turističke crkve (one koje goste primaju). U njihovo ime djeluju u prvo me redu njihovi pastiri, a onda svi ostali vjernici prema svojim mogućnostima.

Turistička crkva

Naša ja zadaća istaknuti odgovornost i teret turističkog pastoralna matičnih i prihvatnih crkava. Naime, turističke biskupije (sve naše biskupije na Jadranu: od Istre do Bara), svjesne velikoga priljeva turista, *dušobrižništvo turizma* trebaju smatrati „redovitim“ i sastavnim dijelom biskupijskoga pastoralna, nikako „izvanrednim“, kampanjskim, privremenim ili možda drugorazrednim jedino za vrijeme sezone. Na nju treba misliti i o njoj planirati tijekom čitave godine. Dakako, uopće ne bi smjela postojati „turistička“

biskupija bez svojega *povjerenika* za turistički pastoral.

Drugi, ne manje važni izazov jesu župnici i župni vikari turističkih mjesta koji bi za vrijeme sezone morali ostati na svojim „radnim“ mjestima, a svoj odmor odgoditi za drugo doba godine. To traži *Opći direktorij za pastoral turista* (br. 22), ali i zdravi razum! Svećenik koji nema smisla za turistički pastoral ne bi smio ni biti imenovan na jednu takvu župu.

Na posljatku, „turističku savjest“ trebala bi ispitati *svećišta* i mjesne *župe* zato što putnici upravo na ovim vrelima duhovne okrjepe dolaze u najuži dodir s domaćom crkvom, spomenicima kulture, tradicijom i pobožnostima. Drugim riječima, čovjek ima tijelo, dušu i duh, a na odmor ide čitav čovjek, zato Crkva potiče kako turiste tako i domaćine da krećući na odmor ili dočekujući goste vode računa o svojim tjelesnim, ali i duševnim i duhovnim potrebama kako bi vrijeme provedenog odmora donijelo blagoslov čitavom njihovom biću, a preko njih i drugima u njihovoj okolini.

U tom pogledu dužnosti župnika i rektora svetišta usmjerile bi se na: poznavanje problematike turizma i hodočašća; vladanje barem jednim svjetskim jezikom, pogotovo onim kojim govori najveći broj tamošnjih posjeta; turiste i hodočasnike rado primati i pružati im obavijesti; ako ih je mnogo, za njih predvidjeti posebnu misu, i sl. Zato bi župne zajednice trebale temeljito pripremiti prihvat i vjerski odgoj djelatnika u turizmu. S jedne strane teološki fakulteti trebali bi sa sektorom turizma osposobiti vodiče s licencijom za vodstvo u sakralnim prostorima, dok je s druge strane nužno pokrenuti *permanentno obrazovanje svećenika* u župama s turističkim karakterom.

Katedrala sv. Tripuna u Kotoru

Zauzeti samo obrambeno stajalište u odnosu na druge i drukčije bila bi taktička i pastoralna pogreška!

„U Boga nema odmora!“

Crkva je svjesna da kršćani – iako nisu od ovoga svijeta – ipak žive ovdje na zemlji. Stoga se raznovrsnim pastoralnim aktivnostima *Ecclesia peregrinans* približava čovjeku u želji da mu pomogne kako bi vrijeme „bijega iz svakodnevnice“ postalo svakom pojedincu izvor duhovne radosti, osvježenja i fizičkog odmora. Boga treba otkrivati i ondje gdje nam se obično čini da nije primjereno mjesto za nj jer raskorak između svakidašnjega života i vjere najveća je opasnost za kršćanina. Na taj način Crkva pokazuje u ovo „selilačko doba“ da i danas želi biti na službu čovjeku s toplom i hranjivom pričom za njegovu dušu – čovjeku koji je stvoren na Božju sliku i koji se može smiriti jedino u Bogu od kojega je i proizašao.

Šećer se ne stavlja pokraj kave ili čaja, već u njih; tek tada oni postaju slatki i ukusni. Slično je i s vjerom, zar ne?

Nova knjiga prof. dr. Antuna Sbutega

U zajedničkom izdanju Narodnog muzeja Crne Gore na Cetinju i Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru nedavno je objavljena knjiga „Ikona vitezova. Istorija ikone Bogorodice Fileremske” čiji je autor prof. dr. Antun Sbutega.

Istodobno je ovu knjigu objavio i u Italiji izdavač „Aracne editrice”, pod naslovom „Icona dei cavalieri. Storia della Madonna di Fileremo e altre storie a essa collegate”. Autor je zapravo napisao knjigu na talijanskom jeziku, ali je želio da prvo bude objavljena u Crnoj Gori u prijevodu prof. Tereze Albano.

Knjiga ima 280 stranica, bogato je ilustrirana i detaljno analizira dugu, vrlo zanimljivu i malo poznatu historijsku odiseju ikone Bogorodice Fileremske, koja je počela u Bizantu od VIII. do IX. stoljeća. Slijedi historiju ikone u tijeku ikonoklazma, raskola između Istočne i Zapadne crkve i križarskih ratova, baveći se osnivanjem viteških redova, a posebno prati tisućugodišnju historiju Suverenoga viteškoga malteškog reda, čija je ikona postala zaštitnica.

Ikona se odvojila od Reda 1799. godine kada je zajedno s dvije relikvije, rukom

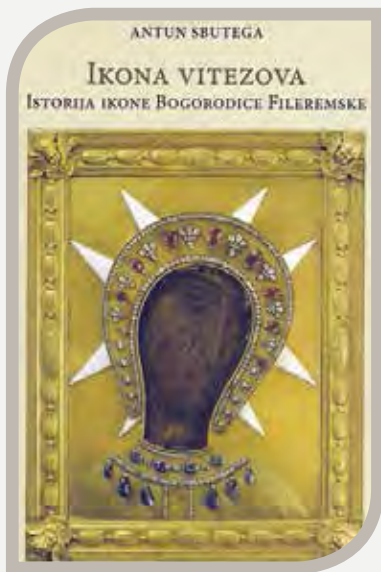
svetoga Ivana Krstitelja i relikvijom svetog Križa, premještena u Rusiju, gdje je preživjela Oktobarsku revoluciju i zatim preko Estonije, Danske i Njemačke stigla u Beograd, da bi zajedno s dvije relikvije stigla u Crnu Goru 1941. Kako piše autor u uvodu knjige, uz zanimljive i malo poznate teme, za pisanje knjige imao je i osobne motive, vlastitu odanost kultu Bogorodice te činjenicu da je vitez Malteškog reda i da je bio prvi veleposlanik Crne Gore pri Redu.

On piše da je ovom knjigom želio obuhvatiti ono što je poznato o ikoni i predstaviti je čitateljima; da ikonu i njezinu historiju učini poznatijom izvan Malteškog reda i malog broja stručnjaka. Kada je u pitanju izdanje na crnogorskom jeziku želio je, uz ostalo, popuniti prazninu koja postoji u poznavanju historije ove ikone, kao i Malteškog reda, o čemu su širene mnogobrojne mistifikacije i dezinformacije, prije svega zbog nedostatka pravih izvora. Autor se nada da će na taj način knjiga pridonijeti kako daljim istraživanjima ikone i tema koje su za nju vezane, tako i njezinoj optimalnoj valorizaciji, prije svega duhovnoj i kulturnoj.

Sbutega je godinama istraživao ovu temu i djela na raznim jezicima koja se njome bave, posebno u biblioteci i arhivu Malteškog reda, tako da knjiga sadrži 401 bilješku, mnogobrojne podatke i dokumente.

„U zadnjim poglavljima opisane su historijske veze Crne Gore i Malteškog reda, kult Bogorodice u Crnoj Gori, te diplomatski odnosi Reda s Crnom Gorom i napori da se ikona na najbolji način valorizira”, priopćeno je na Radio Kotoru u povodom najave prezentacije knjige u srpnju.

Radio Kotor

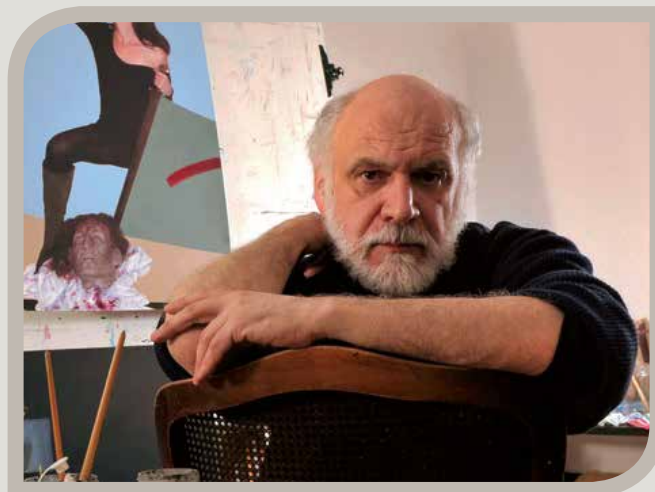
Dimitrije Popović dobio Nagradu grada Zagreba

Crnogorski slikar Dimitrije Popović dobitnik je Nagrade grada Zagreba za 2017. godinu. Nagrada će mu biti uručena na prigodnoj svečanosti koja će biti održana u Gradskoj vijećnici.

Dimitrije Popović, slikar i književnik, rođen je na Cetinju, 4. ožujka 1951. godine. Diplomirao je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu 1976. godine, a izlagao je 1978. i 1982. godine sa Salvadorom Dalijem i drugim velikim suvremenim slikarima.

U Zagrebu je nedavno otvorena velika retrospektivna izložba njegovih radova i premijerno je prikazan dokumentarni film režisera Danila Marunovića „Preludijum za snajper“, inspiriran njegovim životom i djelima.

Pobjeda

Velika pobjeda vjere Peraštana

Godine 1654. samo tridesetak Peraštana pobijedilo je brojniju vojsku Turaka, na čelu s Mehmed agom Rizvanagićem, i tako oslobodilo Perast od najezde Turaka. Velika vjera u Gospu, koju su na poseban način štovali i molili se, učinila je želju Peraštana za oslobođenjem ostvarljivom i od tada pa do današnjeg dana 15. svibnja obilježavaju kao svoj zavjetni dan.

ovakvog dana, nego svakodnevnog življenja s Bogom i Gospom i unutarnjim štovanjem.

Zbor sv. Mateja uveličao je ovo euharistijsko slavlje.

Svetoj misi prethodilo je tradicionalno kolo Bokeljske mornarice pred crkvom sv. Nikole, a nakon sv. mise članovi Bokeljske mornarice i ostali puk po starome običaju gađali su kokota postavljenog 300 metara od obale. Ovogodišnja lenta s izvezenom godinom pripala je mladome Nikoli Krivokapiću.

Radio Dux

- Zavjet se čini onda kada zahvaljujemo onome koji nas je uslišao. Zavjet se čini kao zahvala nebeskome Ocu. To su učinili naši pradjedovi, ali kao da su odredili da to moraju činiti i naši potomci. I kao da nas Gospa od Škrpjela pita izvršavamo li zavjet koji su učinili vaši pradjedovi? Izvana činite, ali ona kao da pita vršimo li zavjet iznutra, iz svoga srca? - u svojoj propovijedi naglasio je mons. Ilija Janjić, govoreći o važnosti ne samo obilježavanja jednoga

Crna Gora obilježila Dan nezavisnosti

Crna Gora obilježila je 21. maja 11 godina od obnove nezavisnosti, u znak sjećanja na 21. maj 2006. godine kada je na referendumu obnovila državnu samostalnost.

Prema službenim rezultatima, na referendumu je tada glasovalo 419.240 građana ili 86,5 posto od ukupnog broja birača. Crnogorsku nezavisnost podržao je 230.661 građanin ili 55,5 posto, dok je za ostanak zajedničke države sa Srbijom bilo 185.002 ili 44,5 posto

Skupština Crne Gore prethodno je usvojila Zakon o referendumu, koji je dogovoren uz preporuku Evropske unije. Za uspjeh referenduma bilo je potrebno da ga podrži 55 posto izašlih birača. Referendumsko pitanje glasilo je – Želite li da Republika Crna Gora bude nezavisna država s punim međunarodno-pravnim subjektivitetom?

Skupština Crne Gore je na sjednici, 2. ožujka, na osnovi prijedloga predsjednika Republike Filipa Vujanovića donijela odluku da referendum o državno-pravnom statusu bude održan 21. maja.

Pravo izjašnjavanja na referendumu imali su građani koji su u skladu s propisima o izborima imali biračko pravo, a prema podacima RRK, pravo glasa na referendumu imalo je 484.718 građana.

Crna Gora jedanaest godina nakon obnove državnosti 5. lipnja ulazi u društvo najmoćnijih država svijeta stupajući u NATO savez.

Marković:

Ima još puno posla koji treba obaviti u godinama koje slijede

U povodu Dana nezavisnosti upriličene su mnogobrojne svečanosti, a predsjednik Vlade Duško Marković dva dana ranije organizirao je svečani prijem, poručivši da je nezavisnost sveta obveza svakog Crnogorca i da su Crnogorci plaćali najveću cijenu da bi bili svoji na svome.

Nikada više iza naših leđa neće se odlučivati o sudbini naše države, jednom za vazda zatvorit ćemo tu nesretnu stranicu naše historije, poručio je premijer Duško Marković na prijemu u povodu Dana nezavisnosti.

„Nezavisnost je naša najveća obaveza”, citirao je Marković svog prethodnika na poziciji premijera Mila Đukanovića koji je isto poručio prošle godine na glavnoj proslavi jubileja deset godina obnove nezavisnosti i tisuću godina državnosti Crne Gore.

„Ima država i naroda koji to ne moraju raditi. Zbog svoje veličine, zbog svoje snage i moći, zbog vjekovnog trajanja – to pravo im je dato, jednom za vazda. Crna Gora i Crnogorci nisu u toj grupi država i naroda. Od kada postoje, za to prirodno pravo – da budu svoji na svome, da sami odlučuju o tome kako će živjeti, plaćali su najskuplju cijenu”, istaknuo je Marković i upozorio da se ne smijemo zaboraviti kakvu je Crna Gora strašnu cijenu platila prije jednog stoljeća.

„Za stolom Mirovne konferencije u Parizu, iako su i pravo i pravda, i žrtva i stradanje, bili na našoj strani – izbrisali su nam i državu i ime. Nije nas bilo za tim stolom. Gotovo cijeli jedan vijek bio je potreban da osvane 21. maj; da međunarodna zajednica prizna pravo Crne Gore da suvereno raspolaze sama sobom u svojstvu nezavisne države”, rekao je Marković na prijemu i upozorio da se ne ponovi 1919. On je također rekao da je trebalo proći gotovo 100 godina kako bi Crna Gora vratila državnost na referendumu koji je održan 21. maja 2006.

Dodao je da će za nekoliko dana Crna Gora sjesti za stol kao 29. članica NATO saveza, a za četiri ili najviše pet godina dobit će mjesto za stolom i u Evropskoj uniji (EU).

„Ima još puno posla koji treba obaviti u godinama koje slijede. Posebno treba prevladati naslijeđene i nove prepreke”, rekao je Marković.

Dok se to ne dogodi, premijer je rekao da vlast čeka puno posla.

„Želimo da našu bezbjednu, zajedničku kuću do kraja uredimo po mjeri najviših demokratskih i ekonomskih standarda razvijene Evrope, njegujući i ono što su tradicionalne vrijednosti crnogorskog društva. Da gradimo sistem koji će pružati jednaku šansu svima da uspiju; da zakoni važe jednako za sve; da ekonomski ambijent pru-

Premijer Duško Marković

ži priliku svakom građaninu i svakoj porodici da podignu životni standard na viši nivo; da mladi ljudi vide jasnu perspektivu za svoju budućnost u Crnoj Gori; da prevaziđemo naslijeđene i nove podjele koje uzimaju snagu crnogorskom društvu... Iskristimo tu istorijsku šansu; budimo dostojni trenutka i prilike koja nam se ukazala.”

Marković je na prijem došao u društvu predsjednika Filipa Vujanovića i predsjednika Skupštine Ivana Brajovića.

Čestitke predsjednika općina Kotor i Tivat u povodu 21. maja

- Svim građanima Općine Kotor srdačno čestitam 21. maj – Dan nezavisnosti.

Iskreno se nadam da ćemo, poštujući osnovna načela demokratije i gradeći temeljne principe pravne države, omogućiti da Crna Gora bude skladan dom svih naroda, kultura i religija. Primjerom skladnog suživota Kotor će i ubuduće nastaviti davati doprinos međusobnom poštovanju, razumijevanju i toleranciji.

U želji da ugodno provedete praznične dane, pozdravljam vas s poštovanjem - stoji u čestitki predsjednika Općine Kotor Vladimira Jokića.

Predsjednica Općine Tivat Snežana Matijević uputila je čestitku ovim riječima –

Dragi sugrađani i sugrađanke, prije jedanaest godina, 21. maja 2006., Crna Gora je obnovom svoje nezavisnosti ispisala jednu od najznačajnijih stranica svoje historije i započela put k europskoj budućnosti. Ispunjena ponosom i zadovoljstvom, želim vam čestitati ovaj veliki državni praznik – Dan nezavisnosti, uz uvjerenje da ćemo zajedničkim zalaganjem i međusobnim povjerenjem stvarati stabilno, slobodno i prosperitetno društvo.

Izvor: www.cdm.me

Prijem povodom Dana nezavisnosti

Jadran, more koje spaja

U sklopu posjeta talijanske delegacije Kotoru u suradnji sa Zajednicom Talijana Crne Gore, u palači Bizanti promovirana je 25. svibnja knjiga „Un mare, due sponde”, autora dr. Giacoma Scottija.

Na početku večeri goste je pozdravio u ime organizatora Aleksandar Dender, predsjednik Zajednice Talijana Crne Gore, koji je istaknuo da je Jadransko more kao zajednički prostor utjecalo na formiranje zajedničkih kulturnih vrijednosti.

Gradonačelnik Kotora Vladimir Jokić izrazio je dobrodošlicu gostima iz Italije te istaknuo da uz to što dijelimo zajedničko more i mnogobrojne privredne aktivnosti, imamo ljude koje rade na zajedništvu u Zajednici Talijana Crne Gore te unapređuju prekograničnu suradnju zajedno s talijanskim općinama, što će Općina Kotor i dalje podržavati.

Andro Radulović predstavio je rad i aktivnosti Zajednice Talijana u Crnoj Gori.

Na promociji o knjizi govorio je Lucio Gregoretti, savjetnik u Općini Monfalcone.

Autor knjige „Un mare, due sponde” („Jedno more, dvije obale“), dr. Giacomo Scotti, poručio je da je Jadransko more stoljećima spajalo dvije obale, ali i narode koji žive na tim obalama.

„Narodi koji žive na tim obalama su mješavine krvi, kulture, ti narodi su gradili mostove, a posebno pomorci. Ljudima koji žive na ovim obalama u krvi je da pomažu drugima, što dokazuju i danas svakodnevno pružajući ruku spasa migrantima... Čak i za vrijeme ratova pomagali su jedni drugima, tako da tu tradiciju treba njegovati, graditi mostove putem kulture, za dobrobit budućih generacija. Narodi na obalama koje zapljuskuje Jadran uvijek

su surađivali, trgovali, more ih je upućivalo jedne na druge, spajalo... U mnogobrojnim istraživanjima koristeći se enciklopedijama došao sam do zaključka da je tijekom 2.000 godina na ovim prostorima bilo samo sedam posto vremena kada se ratovalo. Jadran je bio oaza, more intimnosti i mira“, rekao je autor knjige dr. Giacomo Scotti za Boka News.

Na promociji su bili prisutni zamjenica veleposlanika Italije u Crnoj Gori Antonela Fontana, gradonačelnica Monfalcone Anna Maria Cisint, kao i predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić.

Prijem za gradonačelnicu Monfalcone

Novoizabranu gradonačelnicu Monfalcone Annu Mariju Cisint, sa suradnicima, primili su potpredsjednik Općine Kotor Branko Nedović i predstavnici Općine.

Na sastanku su sudjelovali i predsjednik Zajednice Talijana Crne Gore Aleksandar Dender te pred-

Sastanak sa gradonačelnicom Monfalcone

stavnik Zajednice Pavo Peruđini, na čiju inicijativu je i organiziran ovaj susret.

Sudionici sastanka osvrnuli su se na tradicionalno prijateljstvo i suradnju Italije i Crne Gore, kao i grada Monfalconea i Regije Friuli – Venecija – Giulia s Crnom Gorom.

Naglašena je potreba da se dosadašnja suradnja nastavi i učvrsti, posebno u područjima turizma, male privrede, poljoprivrede, kao i kulture. Obostrano je ocijenjeno da su razmjena iskustava i međusobna pomoć u ovim segmentima iznimno važne.

Dogovoreno je da se kulturna suradnja unaprijedi organiziranjem gostovanja umjetnika na festivalima u Monfalconeu i Kotoru. Također, bit će formirana radna grupa koju će činiti predstavnici obje strane i koja će biti zadužena za konkretizaciju i realizaciju ideja o suradnji.

Monfalcone je jedno od najvećih brodogradilišta u Italiji i Europi. Gotovo svi najveći kruzeri koji su stigli u Kotor izgrađeni su u tom brodogradilištu, što upućuje na golem ekonomski potencijal grada.

Zajednica Talijana Crne Gore sudjelovala je s Općinom Monfalcone u nizu značajnih projekata u području unapređenja interkulturnih odnosa, obrazovnih programa, razvoja kulturnog turizma, kao i donaciji bolničke opreme Općoj bolnici u Kotoru.

Izvor: Boka news, Radio Kotor

Fašinada i Bokeljska mornarica predstavljani u Sofiji

Dio nematerijalne kulturne baštine Crne Gore, „Fašinada“ i „Bokeljska mornarica“, predstavljani su bugarskoj i europskoj javnosti, u sklopu izložbe

„Nematerijalna kulturna baština Jugoistočne Europe“, koja je sredinom svibnja otvorena u Sofiji.

Izložba je realizirana suradnjom Regionalnog centra za očuvanje nematerijalne kulturne baštine Jugoistočne Europe (UNESCO centar II. kategorije) u Sofiji i nacionalnih muzeja i ministarstava kulture, a na njoj je predstavljen izbor od po dva nematerijalna kulturna dobra zemalja u regiji.

Na više od 50 fotografija prikazana je raznovrsnost nematerijalne kulture Jugoistočne Europe, s posebnim akcentom na elemente folklor, narodnog izraza, znanja i umijeća koje lokalna zajednica baštini, kao dio svoje tradicije i kulture.

Elementi nematerijalne kulturne baštine Crne Gore prezentirani na izložbi dobili su status nematerijalnoga kulturnog dobra 2013. godine, na osnovi kriterija autentičnosti, integriteta i jedinstvenosti te historijskog i umjetničkog značaja.

Radio Kotor

Značajna publikacija za turističku promociju Kotora

Knjiga „Kotor - simbioza prirode i čovjeka”, u izdanju lokalne Turističke organizacije (TO), značajno će pridonijeti turističkoj prezentaciji područja kotorske općine, čulo se na promociji ove publikacije koja je upriličena 26. svibnja u crkvi svetoga Pavla u Starome gradu.

Publikacija je tiskana u sve češće korištenom „coffee table” formatu, pogodnom uz ostalo za prezentaciju na turističkim sajmovima, ali i u svojstvu prigodnog poklona za službenike.

Autor tekstova je prof. dr. Milenko Pašinović, većeg dijela od ukupno 111 fotografija dr. Stevan Kordić, u suradnji s Nebojšom Nišićem i Aleksandrom Kapetanović, a recenziju je priredio mr. sc. Jovan Martinović.

Na prezentaciji je najavljeno tiskanje i na engleskome, ruskome i talijanskome jeziku.

„Riječ je o projektu TO Kotor koja je radila na njemu šest mjeseci”, rekao je direktor Mirza Krcić, pohvalivši napor kolektiva i kolegica Vanje Petrović i Emilije Radulović.

On je podsjetio na projekt TO, film „Kotor za sva doba” autora Dušana Vulekovića, koji je postigao veliki uspjeh na međunarodnom planu, osvojivši od 2013. do danas deset uglednih nagrada.

„Danas smo nakon 40 godina dobili nešto čime se može ponositi TO općine Kotor”, rekao je Krcić, naznačivši kako je publikacija pogodna za prezentaciju Kotora u svijetu, Europi, Crnoj Gori, u regiji, kao i prilikom dolazaka delegacija.

On je najavio još jedan projekt TO Kotor - prezentaciju knjige „Mozaici Kotora” u crkvama svetoga Nikole i svetoga Eustahija, autorice Jasminke Grurević.

O publikaciji je govorio potpredsjednik Općine Kotor Branko Nedović koji je istaknuo profesionalnost, zanje i umijeće autora. „Neprocjenjivo je kulturno

historijsko bogatstvo i jedinstvena ljepota prostora, ne samo grada Kotora, već i čitavog područja naše općine. A iz toga neiscrpnog fonda izabrati najljepše dragulje, pokazati riječju i fotografijom sve što je vrijedno saznati i vidjeti, nije bio baš jednostavan zadatak. Međutim, zahvaljujući profesionalnosti, znaju i umijeću autora, pred nama je dragocjeno izdanje na 128 stranica”, rekao je Nedović.

Dodao je da knjiga na reprezentativan način sažima historiju, tradiciju, kulturu, iznimnu prirodnu ljepotu, obuhvaćajući

sva naselja na području kotorske Općine i da će značajno pridonijeti njezinoj turističkoj promociji.

Dr. Stevan Kordić rekao je da je veći dio fotografija nastao namjenski za ovu publikaciju. „Ideja je bila da se napravi knjiga relativno manjeg opsega, zgodna za poklon. TO Kotor često je na raznim sajmovima i to je prilika za razmjenu publikacija, a 'coffee table' postale su standard. Fotografije prate teskt prof. Pasinovića, zastupljeno je naše prirodno i kulturno naslijeđe, koje nas je i stavilo na poznatu UNESCO-vu listu kulturne i svjetske baštine”, rekao je Kordić.

„Rijetki su zaljevi u svijetu slični Boki kotorskoj, po postanku, horizontalnoj i vertikalnoj razvedenosti, prirodnim fenomenima, bogatom i raznovrsnom kulturnom naslijeđu. Te su ga osobitosti odavno krasile i privlačile posjetitelje, a i mnoge pisce, pjesnike i umjetnike”, piše u uvodu knjige prof. dr. Milenko Pasinović, koji se također obratio mnogobrojnoj publici u crkvi sv. Pavla.

„U Boki su tražili inspiraciju, nadahnuće, a ponekad i prirodni lijek. Te posebnosti Boka je zadržala do danas. Njezin unutarnji, Kotersko-risanski zaljev, svojevrсна je simbioza navedenih vrijednosti kao rijetko gdje na tako malom prostoru. Ovdje su se 'susreli' priroda i čovjek, poštujući jedni druge,

pokazali svoje stvaralačke potencijale, ali i sposobnosti međusobnog poštovanja.

Tri prirodne cjeline, planinsko zaleđe Krivošije, Kotersko-risanski zaljev i Grbaljsko polje, na tako malome prostoru, površine 335 km kvadratnih, predstavlja pravu rijetkost.

Ali, ovdje su se susreli Istok i Zapad, ne samo svojom prisutnošću, već i utjecajem dviju različitih kultura, koje su ostavile svoje tragove u arhitekturi, umjetnosti, književnosti, vjeri, a tako su bliske u prožimanju i poštovanju. O tome svjedoče primjeri prihvaćanja različitosti, posebnosti, te zajedničko sudjelovanje u vjerskim, kulturnim i zabavnim manifestacijama”, ističe Pasinović.

Sadržaj knjige:

O Boki Koterskoj,

Priroda je vjekovima stvarala ljepote Boke Koterske,

Čovjekovo prisustvo i njegovo stvaralaštvo - Pouka i poruka generacijama, Kulturno naslijeđe -Svjedok istorije,

Kotor i njegovo okruženje - Dio svjetske prirodne i kulturne baštine,

Tradicionalne manifestacije - Dio svjetske nematerijalne kulturne baštine.

Radio Kotor

Međunarodna brdska trka Kotor - Trojica

Međunarodna brdska auto-trka „Kotor 2017.” održana je 27. i 28. svibnja na stazi dužoj 4.350 metara. Ovaj međunarodni sportski događaj u nedjelju je svečano otvorio predsjednik Općine Kotor Vladimir Jokić, uz prisutnost više od 130 sudionika i nekoliko tisuća gledatelja.

Organizator ovog događaja je Auto-moto sportski klub (AMSK) „Blažo Smiljanić”, pokrovitelj Općine Kotor i generalni sponzor Luka Kotor AD.

Ove godine obilježava se 65 godina od prve međunarodne brdske trke u Crnoj Gori koja je vožena upravo na kotorskoj dionici.

Boka news

Ocean Lava Montenegro 2017.

Kotor je u nedjelju, 14. svibnja, bio domaćin prvoga sportskog spektakla „Ocean Lava Montenegro 2017.” triatlonske trke. Riječ je o manifestaciji u kojoj se pliva, trči i vozi bicikl.

Ovakav sportski spektakl do sada nije održan u Crnoj Gori, a ni u cijeloj regiji, rekao je za Skala radio Bojan Đukanović, u ime organizatora Akedemije Mayer, a to potvrđuju i oduševljeni sudionici sa svih meridijana. Triatlonska trka srednje distance u redoslijedu podrazumijeva 1,9 km plivanja, 90 km vožnje bicikla i 21 km trčanja.

Nedjeljni sportski dan u Kotoru počeo je na ispražnjenom parkingu ispred Šoping centra „Kamelija” u tzv. zoni tranzicije gdje je bilo parkirano više od 300 bicikala koji se koriste u triatlonu. Trka je startala plivanjem s gradske plaže pokraj otvorenog bazena. Natjecatelji koji su završili plivanje, u zoni tranzicije preuzeli bi bicikl za 90 km vožnje cijelim zaljevom. Prvi okret biciklista bio je predviđen na Kamenarima, a sljedeći između Bajove kule i Orahovca, ponovno nazad za Kamenare, pa za Kotor, odakle je započelo trčanje. Prema riječima or-

ganizatora, ova trka od posebnog je značaja jer je organizirana i upriličena u UNESCO-vome gradu.

Na triatlonu je sudjelovalo blizu 400 natjecatelja, tj. 400 delegacija, što znači oko 2.000 gostiju iz 30 zemalja cijelog svijeta, od Amerike, Velike Britanije, Švedske, Danske do Španjolske i drugih zemalja.

„Ocean Lava Montenegro 2017.” predstavila je spektakularnu razglednicu na pragu glavne turističke sezone u Boki, ali i promociju sporta, sportske kulture i uopće ljudskog dijaloga.

Cijelu organizaciju odradila je Akademija Mayer, uz potporu Turističke organizacije Kotor. Poseban pečat ovoj sportskoj manifestaciji dalo je više od stotinu volontera koji su

ovaj poseban dan proveli neumorno pružajući sve potrebne usluge sudionicima triatlona, mnogobrojnim gostima i organizatorima. Potpora je stigla i od mnogobrojnih nevladinih i građanskih udruženja, kao i ugostitelja, koji su večer prije trke pripremili kulinarske poslastice za sudionike.

Na dan utrke kompletan promet u zaljevu na relaciji Kotor – Kamenari bio je obustavljen u posebnim terminima za pojedine dionice, a organizatori su građanima uputili zahvalnost na strpljenju i razumijevanju.

Ovu jedinstvenu sportsku manifestaciju pratili su domaći i svjetski mediji, a na ovome događaju bila je prisutna i jedna od najvećih sportskih redakcija, Sky sport.

Prijave za sudjelovanje u utrci sljedeće godine uvelike je u tijeku, a broj prijavljenih natjecatelja iz dana u dan se povećava.

Izvor: Skala radio

2. - 9. 5. 2017.
Podgorički sajam knjiga

Na ovogodišnjem 12. međunarodnome podgoričkom sajmu knjiga i obrazovanja, koji se održao od 2. do 9. svibnja u Podgorici pod sloganom „Imamo svijet za tebe“, predstavilo se više od 100 izlagača iz Crne Gore, regije i Europe. Na sajmu je Hrvatsko građansko društvo prezentiralo svoju izdavačku djelatnost na štandu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Određeni broj posjetilaca obratio se uredu Društva tražeći monografska izdanja.

17. 5. 2017.
**Financiranje projekata od
Fonda za zaštitu i ostvarivanje
manjinskih prava**

Na raspisani natječaj za prvu raspodjelu Društvo je apliciralo dva projekta - časopis Hrvatski glasnik i poslovni prostor. Komisija je podržala oba projekta. Marijo Brguljan, predsjednik Društva, potpisao je Ugovor za realizaciju tih projekata.

19. 5. 2017.
**Raspodjela sredstava
Državnoga ureda RH**

Na sastanku Povjerenstva u Veleposlanstvu R. Hrvatske u Podgorici trebala se izvršiti raspodjela sredstava za aktivnosti hrvatskih udruga u Crnoj Gori. Raspodjela nije obavljena jer predstavnik HGD CG, Tripo Schubert, nije želio potpisati zapisnik o raspodjeli zbog neprihvatanja određene visine sredstava za časopis Hrvatski glasnik.

23. 7. 2017.
Ogranak Matice hrvatske

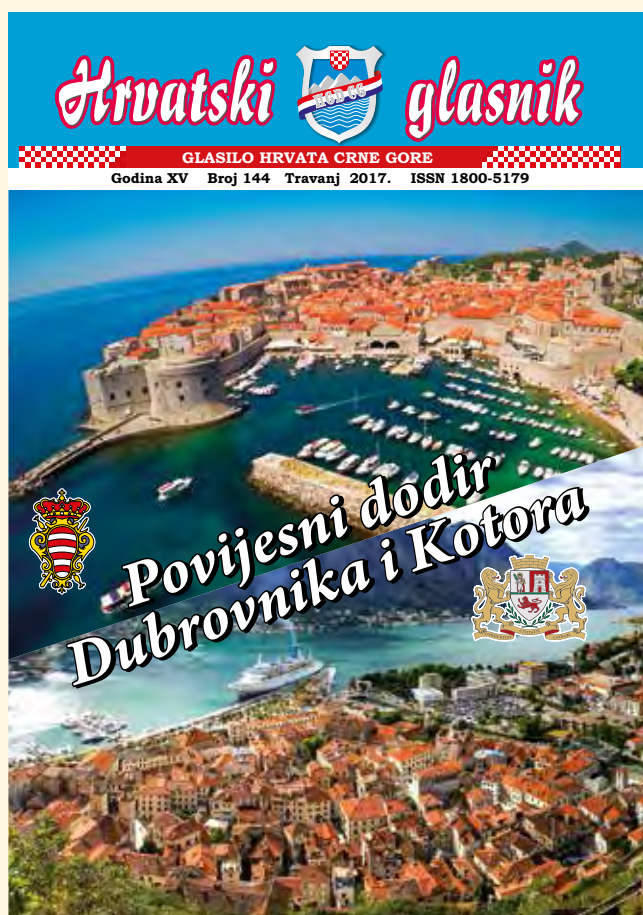
Na zamolbu čelnika Matice hrvatske iz Zagreba predstavnici HGD CG: Slavko Dabinović, Joško Katelan i Tripo Schubert prihvatili su se koordiniranja potrebnih aktivnosti za formiranjem Ogranaka Matice

hrvatske u Kotoru. Na sastanku Inicijativnog odbora, na kojem su bili prisutni uz navedene koordinate još i Gracijela Čulić, Zrinka Velić i Pavo Marković, dogovoreno je da se osnivačka Skupština održi u tijeku lipnja, na kojoj bi se izabrala rukovodna tijela Ogranka, normativni akti i plan rada za 2017. godinu.

24. 5. 2017.
Novi broj Glasnika

Iz tiska je izišao novi broj časopisa Hrvatskoga glasnika na 73 stranice, luksuzno opremljen i s vrlo zanimljivim temama. Vođeće teme u Glasniku su uskrсни blagdan i znanstveni skup na temu „Isprepleteni identiteti Kotor - Dubrovnik i njihovo zaleđe

u višestoljetnoj perspektivi“, održan u Kotoru u suorganizaciji i domaćinstvu HGD CG.

27. 5. 2017.
**Skupština Koalicije NVO-
suradnjom do cilja**

HGDCG je član Koalicije NVO-suradnjom do cilja. Na Skupštini je bio prisutan Marin Čaveliš, predstavnik za Podgoricu. U sklopu dnevnoga reda razmatralo se usvajanje prijedloga Koalicije u vezi s izmjenama Zakona o NVO-u i Zakona o igrama na sreću. U Zakonu o NVO-u traži se 0,3% za financiranje (umjesto sadašnjih 0,2%), kao i 0,1% za sufinanciranje, a u Zakonu o igrama na sreću prihod od 60% od koncesijskih naknada usmjerava se za šest područja koja su i do sada bila prepoznata u ovome zakonu, ali se financiranje obavlja u skladu s procedurom uređenom Zakonom o NVO-u. U podzakonskim aktima (Uredbu) definiraju se isti postoci koji su i do sada bili primjenjivani u raspodjeli prihoda od igara na sreću. Ovaj model primjenjuje se i u Hrvatskoj i kao dobru praksu možemo ga koristiti u komunikaciji s Vladom.

30. 5. 2017.
**Zajednička sjednica Upravnog
odbora i Uredništva časopisa**

Predsjednik Brguljan sazvaio je zajedničku sjednicu zbog informacije o raspodjeli sredstava Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan R. Hrvatske. Tripo Schubert, predstavnik HGD CG u sastavu Povjerenstva, informirao je prisutne o načinu raspodjele i njegovim odbijanjem potpisivanja zapisnika o prijedlogu raspodjele sredstava. Uz tu informaciju raspravljalo se o predstojećim aktivnostima i definiran je plan rada Društva do rujna tekuće godine.

ANTIKI FAGOT

Igra sa mjesecom

Crtice iz ribarskog života

Piše:
Mašo Miško Čekić

Grčki i rimski pisci ostavili su nam priče o ribanju, pred kraj stare i prvim vijekovima nove ere, posebno mrežama i noću. Ribarske mreže, međutim, prisutne su u Boki kotorskoj mnogo ranije. Još u doba neolita prvi Bokelji ribali su primitivnim mrežama. Dokazi da se sa mrežama ribalo u Boki prije 5.000 godina pronađeni su u pećini Spila, iznad Perasta. Tu su nađeni kameni utezi za mreže koje su koristili prastanovnici Boke!

Zna se da su tada i Feničani koristili ribarske mreže. U

čudnim putevima pomorskim i nebeskim, ko zna gdje i kada su se sreli Bokelji i Feničani. Ribarska mreža je ostala kao trag i dokaz susreta.

Mreže su, zbog visoke cijene, većini ribara bile nedostupne pa se rano uspostavio i poseban vlasnički odnos. Vlasnik mreža i barke – patrun, ulagao je sredstva za ribanje, a siromašni ribari - sebe!

U tom odnosu sve se znalo: posebno je precizno utvrđivan način podjele ulovljene ribe. U korist patruna, naravno.

Mreže su izrađivane od pamučnih niti, a prirodna boja pamuka jasno je ocrtavala mreže u moru. Da je ribe ne bi zaobilazile, valjalo je mreže mastiti!

Niko ne zna koliko je trajala potraga za bojama koje će istovremeno ofarbati mrežu, ali i jačati tanke pamučne niti i tako produžiti vijek trajanja. Rješenje je nađeno u borovim šumama što rastu u primorskom pojasu Mediterana. U Boki kotorskoj ih je bilo do-

Čekajući ulignje

Primorski bor

sta, posebno na Vrmcu, pa su ribari često morali odlaziti u šume berući borovu koru. Baš u toj kori krila se boja za ribarske mreže.

Nakon što se obezbijedi dovoljno borove kore postupak izrade boje mogao je početi. Borova kora izlagala se suncu i vjetru kako bi se osušila. Potom se udarala maljem ili sličnom alatkom, čak i običnom toljagom. Valjalo je dugo udarati sve dok se borova kora ne pretvori u prah - u krku ili krgu!

Tada se krka kuva u morskoj vodi, potom ohladi, pa se u otopini pokiša mreža. Kad konac prihvati boju, mreže se suše i spremne su za ribanje bar 22 dana. Kažu da su se nakon 22 dana mreže morale mastiti ponovo.

Kao kod većine receptura i ova je imala različite varijante.

Neki su smatrali da kuvana otopina previše „zacrni“ mreže, pa je ribe lako uoče, a jaka otopina izgara konac, pa mreže stare prije vremena. Tome se doskače drugačijim receptom: krka ili krga se potapa u hladnoj morskoj vodi nekoliko dana i kada pusti boju pokišaju se (bez cijedenja otopine) mreže i ostave dva – tri dana. Tada se vade i suše.

Naši ribari, za razliku od ribara duž dalmatinske obale i otoka, imali su i poseban recept za mašćenje mreža: lišće mrče se kišalo u morskoj vodi nekoliko dana, pa kada pusti boju, u posude sa otopinom i lišćem kišale su se mreže. Dok prihvate boju znalo je proći 5 - 6 dana. Pokazalo se da su mreže, ovako farbane, jače i

dugotrajnije. A nije trebalo gubiti vrijeme za put do Vrmca, brati, tući i kuvati borovu koru. Ukratko: vremena i snage trebalo je manje.

Vjerovatno je i ribanje noću staro koliko i ribarske mreže s uvijek istim pitanjem: kako osvijetliti put barkama, zadržati svjetlo pod kojim se sakuplja riba. Vijekovima je paljenje luči bio jedini način. To je iziskivalo branje i obradu drveta, najčešće bora, kleke i smreke zašto su ribari imali malo vremena, pa su luč trampili za drugu robu i kupovali. Dugo je risanska pijaca bila glavni snabdjevač luči u Boki kotorskoj.

Vremenom se počelo ribariti pomoću naročite željezne mreže, gradela, pričvršćenih za provu. Na gradelama, koje su služile kao ognjište, gorelo je drvo o čemu je brinuo poseban ribar – svijećar.

I opet su naši ribari doskočili posebnim „receptom“.

Naime, Krašićani su umjesto luči nalagali grane maginje. I to na poseban način. Grane bi uplitali, kao pletenice, u takozvane „fraške“.

One su gorjele sporije, a svjetlost je bila slična onoj koju je davala luč. Tek, svijećar je sa barkarijolom odlazio na ribarsku „poštu“ i po par sati ranije

od ostalih ribara kako bi pod svjetla barke privukao što više ribe. Tada su ostali ribali stizali barkama, opkoljavali ribu mrežama i punili kašete.

U svakom slučaju, noćno ribarenje bilo je često zbog mogućnosti ulova većih količina plave ribe koja se prodavala svježja ili usoljena. Vlasti su u noćnom ribanju vidjele još jednu mogućnost da se okoriste, pa su uvedeni, prije više od 200 godina, posebni propisi i takse.

Ribari su sve izdržali. Čak i kada su ulov, državni službenici, registrovali po komadu ribe. Radi poreza!

Tako je ljeta 1833. zabilježeno da su bokeljski profesionalni ribari, a bilo ih je 183, ukupno ulovili 22.076 komada veće ribe.

Godine 1860. ispletene su prve mreže od sintetičkih materijala, a luč, fraške, petrolje, plin i garbitače zamijenjuju lako prenosive baterije i drugi savremeni proizvođači svjetlosti.

Samo je ribara i ribe manje.

Kao da su se umorili u vječitij igri sa Mjesecom.

Iz knjige „Antiki fagot“

Maša Miška Čekića

Izdavač: Centar za kulturu
Tivat 2016.

Maginje

Sastanak Kolinde Grabar-Kitarović s Dekovićem i Vuksanovićem

U subotu, 13. svibnja, u Budvi su se sastali predstavnici organizirane hrvatske zajednice u Crnoj Gori, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća i Adrijan Vuksanović, zastupnik Hrvatske građanske inicijative u crnogorskoj Skupštini, s predsjednicom Republike Hrvatske Kolindom Grabar Kitarović.

Deković je tijekom razgovora izvijestio predsjednicu o mnogobrojnim aktivnostima Vijeća u prethodnome četverogodišnjemu mandatu, koji su ovu krovnu instituciju Hrvata u Crnoj Gori učinili prepoznatljivom na kulturnom i uopće društvenom polju. On je istaknuo značaj budućih projekata za hrvatski puk, pri čemu je iskazao uvjerenje da će Hrvatsko nacionalno vijeće i u sljedećem razdoblju biti sudionik vrijed-

nih manifestacija na korist ne samo pripadnika hrvatskoga naroda, već svih koji cijene kulturu i sve što ona predstavlja.

Vuksanović je zahvalio predsjednici što nije propustila ponovnu prigodu u vrijeme kad je u Crnoj Gori da se unatoč zahtjevnoj agendi susretne s predstavnicima hrvatske nacional-

ne manjine. U kratkom razgovoru Vuksanović je obrazložio trenutnu političku situaciju u Crnoj Gori iz kuta jedine stranke Hrvata, Hrvatske građanske inicijative, kao i doprinos koji su dali i daju Hrvati na prosperitetu crnogorskog društva.

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović istaknula je zadovoljstvo djelovanjem i zalaganjem hrvatskih političkih predstavnika, kako na promociji države u kojoj žive, Crne Gore, tako i na očuvanju identiteta i samosvjesnosti.

Na kraju razgovora predstavnici Hrvata u Crnoj Gori poklonili su Kolindi Grabar-Kitarović životopis bl. Gracije iz Mula, kao i ikonice s blaženikovom relikvijom.

Vladimir Marvučić posjetio Hrvatsku maticu iseljenika

U Hrvatskoj matici iseljenika, 25. svibnja, v.d. ravnateljica Mirjana Ana-Maria Piskulić primila je potpredsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore I člana Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, Vladimira Marvučića.

Povod dolasku u Zagreb bila je druga sjednica Međuvladinog mješovitog odbora za provedbu Sporazuma između Republike Hrvatske i Crne Gore o zaštiti prava manjina, održana 24. svibnja u Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH. U svojstvu predsjedatelja crnogorskog dijela MMO-a bio je v.d. tajnik Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vlade Crne Gore Valon Dasharami a predsjedatelj hrvatskog dijela MMO-a državni tajnik Središnjeg državnog

ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas.

Marvučić je istaknuo zadovoljstvo postignutim dogovorom s obzirom da su obje strane važne u razvijanju i unaprjeđenju prava manjinskih zajednica. Posebno je istakao osnivanje Znanstvenog zavoda za proučavanje povijesti i kulture Hrvata u Bokokotorskom zaljevu i crnogorskom Primorju te zajedničku nominaciju kulturnog dobra Bokeljske mornarice zbog upisa na Unescovu listu nematerijalne kulturne baštine, u kojoj će biti istaknut sveti Tripun. Dodao je kako je Bokeljska mornarica kao nematerijalna kulturna baština Crne Gore ujedno i baština pripadnika hrvatske manjine u Crnoj Gori.

Sastanku u Matici su prisustvovali: Diana Mašala Perković, tajnica HMI

i rukovoditeljica Odjela za pravne i opće poslove i Marin Knezović, rukovoditelj Odjela za hrvatske manjine te dr.sc. Marina Perić Kaselj, v.d. ravnateljica Instituta za migracije i narodnosti. Marvučić se zahvalio na dobrodošlici i dodao kako će institucije obiju država i dalje nastaviti razvijati već postojeću suradnju.

www.matis.hr

Posljednja sjednica HNV-a u ovom sazivu

Dana 23. svibnja održana je 15. redovita sjednica ovoga saziva Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, koji je konstituiran 10. srpnja 2013. godine.

Nakon usvajanja Zapisnika s prethodne sjednice i Dnevnoga reda predmetne sjednice pristupilo se tumačenju Pravila za izbore članova savjeta manjinskog naroda ili druge manjinske zajednice, koje je odredilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Crne Gore, nakon čega je izabrana Izborna komisija za izbore novoga saziva Hrvatskoga nacionalnog

vijeća Crne Gore, koja će dalje postupati prema pravilima i odlukama.

Zadnji dio posljednje redovite sjednice Vijeća u ovome sastavu obuhvatio je pregled aktivnosti i ostvarenih projekata u prethodnom razdoblju od protekle sjednice te u ovome sazivu Vijeća.

Na kraju je predsjednik HNV-a Zvonimir Deković zahvalio svim članovima aktualnoga saziva Vijeća na angažmanu u protekle četiri godine, sa željom da će i idući saziv HNV-a djelovati na daljnjoj afirmaciji prava hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.

Predstavnici hrvatske nacionalne manjine boravili u radnom posjetu Zadru

Ministrica u Vladi Crne Gore i predsjednica Hrvatske građanske inicijative Marija Vučinović i predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković boravili su u radnom posjetu gradu Zadru.

Prigodom boravka posjetili su Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, gdje su se susreli s upraviteljem

Zavoda za povijesne znanosti, dr. sc. Tadam Oršolićem, s kojim su razgovarali o položaju Hrvata u Crnoj Gori, njihovoj zastupljenosti u politici, kao i o aktivnostima organiziranih hrvatskih udruga te je uspostavljen dogovor o suradnji između Akademije i hrvatske zajednice u Crnoj Gori oko budućih kulturnih i znanstvenih projekata vezanih uz povijest Boke

kotorske. U sklopu posjeta obišli su i Pomorsku zbirku, koja se nalazi u sklopu Zavoda.

Nakon toga posjetili su Državni arhiv u Zadru, gdje ih je primio ravnatelj Arhiva dr. sc. Ante Gverić. Ravnatelj Gverić predstavio im je povijest i djelatnost Arhiva, a imali su priliku pogledati arhivsku građu koja je neposredno vezana uz Boku kotorsku. Ovaj jako ugodan i koristan posjet još jedan je dokaz koliko je grad Zadar bio povezan s Bokom kotorskom i Bokeljima i koliko su međusobno imali utjecaja jedni na druge u vremenu kada je Zadar bio glavni grad Kraljevine Dalmacije za vrijeme Hasburške monarhije.

Također su posjetili i Sveučilište u Zadru, gdje su ih primili prorektorica za studije i studente Sveučilišta, izv. prof. dr. sc. Nedjeljka Balić Nižić i prorektor za međuinstitucijsku suradnju i transfer tehnologija izv. prof. dr. sc. Slaven Zjalić. Predstavnici hrvatske zajednice izvijestili su ih o aktivnostima i problemima zajednice, a bilo je riječi i o mogućnosti unaprjeđenja kulturne i znanstvene suradnje sa Sveučilištem, u pogledu važnosti stu-

diranja Hrvata iz Boke na zadarskom Sveučilištu. Svi sudionici sastanka složili su se da je suradnja na međunarodnim znanstvenim i istraživačkim projektima, financiranim i od Europske unije, način na koji se zajednički i konkretno može pridonijeti adekvatnoj valorizaciji utjecaja Hrvata na kulturnu baštinu Boke kotorske i cjelokupnog područja Crne Gore.

U sklopu boravka u Zadru, ministrica Vučinović i gospodin Deković nazočili su promociji knjige „Kulturalno pamćenje - ogledi o hrvatskoj kulturi i književnosti Boke kotorske“, autorice prof. dr. Vande Babić, gdje su nakon toga imali priliku porazgovarati i družiti se s utjecajnim književnicima i znanstvenicima iz Zadra.

Predstavnici Sveučilišta u Zadru u posjetu Crnoj Gori

Studenti i profesori Sveučilišta u Zadru, kao i ravnatelj zadarskoga Državnog arhiva Ante Gverić, na svome studijskom putovanju, sredinom svibnja, boravili su u posjetu Boki kotorskoj i Cetinju. Voditeljica grupe bila je prof. dr. Vanda Babić.

U svome trodnevnom putovanju prvog dana obišli su muzeje grada

Cetinja, Cetinski manastir, Državni arhiv, kao i Fakultet za crnogorski jezik i književnost. U povratku s Cetinja zadržali su se u Budvi, gdje su obišli Stari grad, crkvu sv. Ivana, Santa Maria in Punta i druge. Drugog dana posjetili su znamenitosti Staroga grada Kotora, Državni arhiv, Pomorski muzej, katedralu sv. Tripuna. Obišli su i Perast (Pomorski muzej, crkvu sv.

Nikole), kao i otok Gospe od Škrpjela. Na večer su, zahvaljujući susretljivosti kapetana Rajka Čavora, imali prigodu obići Boku „Vodenom kočijom“, što nikoga od njih nije ostavilo ravnodušnim.

Zadnjeg dana boravka, u jutarnjim satima, posjetili su Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore u Donjoj Lastvi, gdje su se susreli s predsjednikom Vijeća Zvonimirom Dekovićem, predsjednicom Hrvatske građanske inicijative Marijom Vučinović, kao i poslanikom u Skupštini Adrijanom Vuksanovićem. Gospodin Deković predstavio im je rad i aktivnosti Vijeća, Doma kulture „Josip Marković“, kao i knjižnice „Ljudevit Gaj“. Predsjednica HGI-ja govorila im je o jednoj političkoj stranci Hrvata u Crnoj Gori, a poslanik Vuksanović svima je zaželio dobrodošlicu, s nadom da će se doma vratiti s lijepim dojmovima.

Prigodom posjeta Vijeću, ravnatelj Državnog arhiva u Zadru Ante Gverić donirao je knjižnici „Ljudevit Gaj“ priručnik „Vodič kroz Državni arhiv“ u dva toma.

Špici, bacanju, prženju i priganju

Piše:
Neven Staničić

Špica, sa kratkim i, je zapravo sjeme (sad imamo i slovo za to) od ovijeh voćaka, što sočnih što koštuljavih, i svekolikog zeleniša što ih imaju. (Botanika je to). Literatura. Sama po sebi, mimo reprodukcije i ishrane, što uopšte nije malo, špica puno znači i u komunikaciji među ljudima, posebno u slučaju(evima) kad treba pokrenut, razvit, uspostaviti kakvu temu, diskusiju, radotu (!) koja nije ustaljenog, redovnog karaktera. Sto bi rekli od rutine. Može bit ozbiljna, iz potrebe, iz zlobe, iz zafrkancije, korisna ili ama baš tek takva, da se „bači“. (!!!) Upravo ta radnja, od „**bačanja špice**“, uveliko je razlikuje od istih efekata u odnosu na sjeme, koje ipak djeluje ozbiljni-

je, značajnije, a i šira su mu opšta mjesta samim tim što se odnosi i na ljude i na beštije. Što će reć, sjeme i špica 'esu rođaci u neko koljeno, ma nisu isto ni u prirodu, atroke li govor. (To više nije botanika.) Konačno sjeme se nekako više prosipa, ako ga već bacamo, odnosno sije, ako ga sadimo (!). I posljedice su mu značajnije, erbo postoje iskustva i sa sjemenom „iz nefalja“ (!!!), pa onda i takozvanim „zlim sjemenom“, što među špicama nije zabilježeno. Ono, nije da nema zaje(.)ancije i oko špica, odnosno da ne može bit, ali deboto se lakše podnose od problema sa sjemenom.

Dunkve... ruku na srce, kad smo već kod toga, sa špicama

zaje(.)ancija, počinje i dosta prije „bačanja“.

E! To prvo treba pofatat. Digresija: (nego oprostite što prekidam), vatanje i skupljanje špica, takođe nisu ista rabota. Uostalom sjeme se skuplja eli (?)... To, dakle (špica) migolji, kliže, bježi, skače, ispada, strca; da se povata, zna i umorit, pa se teško kupi, sabira, organizuje, ali... kad uspiješ, oču reć kod majstora od špica, prava (ta rabota, na „z“) počinje činom bačanja. Sve do tad ustranu. Krešendo. (!!!)

Ovdje bi sad trebalo upamtiti da smo stali, vratiti ćemo se na ovu temu.

Priganje i prženje, takođe vuku na istu radotu. Prosulja im je neizbježna. Međutim i u međuvremenu, finese zboru

A, B, C, D, O...

drukčije. Sa fizičko-hemijskog stanovišta (nauka je to) teorija, to su termalni procesi, đe se uz pomoć masti ili ulja, soli i začina, parićaju podesne sirovine, pri čemu se iz njih izvlači najbolje. Kad je priganje u pitanju, sama riječ kaže, to su tradicionalne priganice, pa gavice, sardele, sarduni, papaline, gaunići, jaja... na oko, da ne zaboravimo, itd. Od nabrojanog jaja se mogu i ispržiti (!), (nategnuto, ali neka bude), dočim sve ostalo što bi moglo panut na pamet prženjem nekako gubi „izvorni“ domaći receptat. Erbo, zna se, ođe se **prži**... luk, može se učinjet i zaprška, a bogami i zapržit čorba. Turisti se takođe, po vas cijeli dan pržu na suncu. Zato i jesu furešti. **Prženje**, dakle

apsolutno unosi, neku drugu dimenziju u kulinarstvo i primjetno, nadilazi sferu fizičkog, atrokeli prelazeći u psihologiju. (!!!) Ta zaprška, što štipa za oči, ta čorba zapršena, tamo njima, sve te šufigeće, na tihu vatru, uveliko nadilaze jednostavnost i naivnost priganja. (To je već praksa.) Malo li je zaprženih čorbi što su ljudima na nos izašle? Za isprigane delicije to se ne može reć. Razlike su očigledne. Zato treba pazit, kad se, što i skim čini.

Tu je i ta stvar s' prosuljom. Ta plitka posuda, sa drškom (prosti bože „tava“) u koju se i priga i prži, iz koje po pravilu prska na sve strane, iz koje se ništa ne može sakrit, pa je radi toga i drže čakulonom najgore vrste, i ona se dakle drukčije

koristi kod priganja, a drukčije kod prženja. Dunkve,... kad se priga, puštiš brate da se priga, otvoreno. Dočim se kod prženja, kanda malo i podušuje, poklopi kakvim poklopcem oli šćim (?). Nije ni to, samo „per la finta“... Kao što bez razloga nije ni to, što su neke stvari bolje, na mast, a neke opet u duboko ulje. Kad je maslinovo u pitanju, nije dati, da prigate u njega (?). Zboru, s'njim se samo poštropi, kad je sve gotovo. Ili...

U svakom slučaju nije na odmet, obratit pažnju na ove detalje. Ako ništa, makar baćit špicu, pa da krene prića. Što bi inaće pošten svijet činio, po cijeli božji dan. O politici (???)

OSLOFJORD

Zanimljivo je navesti cijene putovanja sa početka šezdesetih godina prošlog stoljeća. Tako je 12-dnevno putovanje Karibima putnike stajalo 275 USD, 24-dnevno putovanje 550 USD a cijena 83-dnevnog putovanja oko svijeta, kojom bi prigodom, uz 17 najznačajnijih cruise luka u svijetu, posjetio i Boku kotorsku, koštalo je 1800 USD po osobi.

Piše:
Neven Jerković

Brod, čije je ime zlatnim slovima upisano u povijest kružnih putovanja na istočnoj obali Jadrana i čije je uplovljenje sa 373 putnika u Dubrovnik 10. ožujka 1953. senzacionalno odjeknulo u

svim pomorskim krugovima svijeta zove se – OSLOFJORD. Osam godina nakon završetka Drugog svjetskog rata i sivojersne političke i ekonomske blokade novostvorene Titove Jugoslavije, dolazak je norveškog OSLOFJORDA, prvog putničkog broda pod stranom zastavom, na simboličan na-

čin probio tu blokadu i najavio bolje dane ratom i obnovom iscrpljene zemlje. Na lokrumsko sidrište OSLOFJORD je uplovio oko 8 sati ujutro, tu se zadržao cijeli dan da bi navečer oko ponoći digao sidro i otplovio dalje.

Brod je za NAL Den Norske Amerikalinje iz Osla kao novogradnja 410 sagrađen 1949. u nizozemskom brodogradilištu NV Nederlandsche Dok en Scheepsbouw Maatschappij u Amsterdamu. Imao je 16844 GT, bio dug 166 metara dok mu je Stork dizel motor snage 16350 KS omogućavao plovību brzinom od 20 čvorova. Mogao je ugostiti 266 putnika u prvom i 360 u turističkom razredu. Nastavak je to bio tradicije plovidbe prvog broda ovoga imena sagrađenog 1938. koji je samo dvije godine nakon porinuća potopljen početkom Drugog svjetskog rata. Kuma novog broda OSLOFJORD je bila norveška princeza Marta.

Na svoje prvo preoceanско putovanje otplovio je 26. studenog 1949. iz Osla preko Kopenhagena, Christiansanda, Stavangera i Bergena do New Yorka. Od tada je sljedećih osamnaest godina plovio na ovoj ruti devet mjeseci godišnje, dok je ostatak godine krstarilo Karibima i oko svijeta. Zanimljivo je navesti cijene putovanja sa počet-

ka šezdesetih godina prošlog stoljeća. Tako je 12-dnevno putovanje Karibima putnike stajalo 275 USD, 24-dnevno putovanje 550 USD a cijena 83-dnevnog putovanja oko svijeta, kojom bi prigodom, uz 17 najznačajnijih cruise luka u svijetu, posjetio i Boku kotorsku, koštalo je 1800 USD po osobi. Putovanjem koje je iz New Yorka započelo 1. veljače 1962. OSLOFJORD posjećuje luke Funchal – Casablanca – La Valetta – Aleksandrija – Beirut – Haifa – Rodos – Istanbul – Pirej – Iraklion – Krf – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Messina – Napulj – Villefranche – Palma – Barcelona – Malaga – Cadiz – Lisabon – New York. Početna cijena je bila od 1225 USD po osobi za ukupno 53 dana krstarenja.

Na sličnim putovanjima plovi do 20. listopada 1967. kada je nakon posljednje plovidbe iz New Yorka do Osla iznajmljen talijanskoj kompaniji Costa Cruises iz Genove. Pod imenom FULVIA za novu kompaniju, ali i dalje pod norveškom posadom i zastavom započinje ploviti na kružnim putovanjima u sljedećoj sezoni iz Genove do Malage, Funchala, Santa Cruz de Tenerife i Casablance, ali ne zadugo. Nakon eksplozije u strojarnici 19. srpnja 1970. nekih 140 morskih milja sjeverno od Las Palmasa brod je zahvatila vatra koja se širi-

Oslofjord

Tako je, nakon jedva dvadeset godina uspješnih putovanja, za sva vremena nestao putnički krstaš koji je svojim plovidbama obilježio jedno veoma značajno razdoblje povijesti kružnih putovanja u Kotoru i Dubrovniku. OSLOFJORD je nakon prve, povijesne posjete uplovljavao u naše vode još sljedećih deset godina i tako postao svojevrsna prva poslijeratna škola prihvata i organizacije boravka putnika u našem okruženju.

la takvom brzinom da su svi putnici i posada bili istog dana evakuirani na francuski brod ANCERVILLE koji mu je prvi priskočio u pomoć. Iako su sve pripreme za njen tegalj prema Kanarskim otocima bile organizirane na vrijeme, FULVIA je sljedećeg dana neočekivano dospjela u kritičnu poziciju te je vrlo brzo potonula u hladne vode Atlantskog oceana.

PRČANJSKI JEDRENJACI U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

(9)

Piše: Željko Brguljan

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga prčanjskog župnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i

znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjskim brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanjske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Bark Slavomir

Dana 24. siječnja 1883., prčanjski kapetan S. A. Verona zapovijedajući obiteljskim barkom *Slavomir* uspijeva spasiti brod iz ciklone koja ga je zahvatila u Jonskome moru, u blizini otoka Zantea (Zakinthosa). U znak

zahvalnosti Blaženoj Djevici za spasenje iz evidentne pogibe daruje prčanjskoj župnoj crkvi portret barka *Slavomir* kao zavjetnu sliku. Ovaj zanimljiv rad u tehnici gvaša (46 x 68 cm), na osnovi likovnih karakteristika, možemo pripisati

napuljskome marinistu Antoniju de Simoneu. Antonio i obitelj De Simone, aktivni između 1860. i 1915. u Napulju, slikali su brodove većinom u svijetlom, mediteranskom koloritu na mirnome ili olujnome moru s, katkada, Napuljskim zaljevom i Vezuvom u pozadini.

Što se tiče vremena nastanka, sliku barka *Slavomir* u oluji možemo, na osnovi zapisa, datirati u 1883. godinu. Naime, uz donji rub slike ispisana je legenda: *Bark A. U. Slavomir comandato dal Capit^{no} S. A. Verona sorpreso dal ciclone li 24 Gennaio 1883 nei paraggi di Zante fece voto alla B^a Vergine.*

Bark *Slavomir*, nosivosti 491 tonu, sagrađen je 1856. u riječkom brodogradilištu „Pećine“. Imao je dvanaest članova posade i šest topova. Vlasnici su bili Josip (12 k), Pavo (4 k), Blažo (4 k) i Vjekoslav (4 k) Verona, a brod je tada plovio pod imenom *Verona*. Iako je brod ostao u vlasništvu iste obitelji, 1868. mijenjaju se suvlasnički udjeli, pri čemu je većinski vlasnik u to vrijeme Pavo (13 k), a manjinski su Luka (7 k) i Vjekoslav (4 k) Verona. Tada su i preimenovali bark u *Slavomir*, nakon što je obitelj 1867. prodala stariji brigantin istog imena (sagrađen 1840. u Veneciji). Jedrenjakom su zapovijedali prčanjski kapetani Antun, Tomo, Andrija, Pavo, Vjekoslav i Luka Verona te August Luković. Prodan je u Trstu dvije godine nakon prikazanog događaja, u siječnju 1885., novom vlasniku iz Grčke.

Posebno je zanimljivo da je na barku *Slavomir* plovio i budući veliki bokeljski brodovlasnik Antun konte Luković. Iskrcao se s ovog barka u Engleskoj, sa samo 5 funti uštedećevine, te je zahvaljujući svojim sposobnostima, u kratkom vremenu, postao jedan od najvećih brodovlasnika i privrednika u Cardiffu.

Prikaz barka *Slavomir* u oluji vrlo je dojmljiv. U plavim i sivim tonovima prikazani su olujno more i oblačno nebo. U sredini dominira jedrenjak smeđeg trupa i žuto-naran-

Antun konte Luković,
brodovlasnik u Cardiffu

Bark Slavomir (Antonio de Simone)

častih jarbola. Brod je naslikan minuciozno, s puno krajnje dorađenih detalja i djeluje vrlo plastično, poput nekog plutajućeg modela. Bark plovi prepušten morskoj stihiji, s razapetim donjim jedrima koja se napinju pod udarom vjetra. Dok valovi zabacuju preko sredine jedrenjaka, na krmenome dijelu primjećujemo okupljenu posadu broda. Desno, u gornjem dijelu slike, među općim sivilom oblaka, proviruje djelić vedrog neba, a njegov pandan na lijevoj strani su osvijetljeni likovi Marije i Isusa, okrunjeni i okićeni duhovnim simbolima. U tmurnoj i teškoj atmosferi jedrenjak biva osvijetljen nekom misterioznom svjetlošću. Pojas s natpisom, uz donji rub slike, tonski je uravnotežen s prikazom broda, a sigurno je ispisan rukom samog autora. Slika ima priličnih oštećenja, većinom koncentriranih uz rubne dijelove papira te se nadamo da će, posebno jer je riječ o zavjetnome daru, biti na vrijeme restaurirana.

*Kap. Pavo Verona,
zapovjednik barka Slavomir*

Kompozitori Antun Homen i Ivo Brkanović

Piše:
Marina Dulović, prof.

Na početku XX. stoljeća, iste 1906. godine u Kotoru su se rodili muzičari Antun Homen i Ivo Brkanović. Djelujući u različitim sredinama obojica su svojim djelom i angažmanom obilježili nemalo razdoblje jedne muzičke epohe.

U Kotoru je kao potomak poznate urarske porodice odrastao Antun Homen. Njegova porodica doselila se iz Beča 1856. godine i od tada pa do današnjih dana Homeni posjeduju radnju za popravak satorva u sat kuli na samoj Pjaci od sata, kako se ona u Kotoru popularno zove. Po muškoj liniji naslijedili su urarski zanat, a po ženskoj talent za muziku. Naime, Antunova baka Antonija Belemo je kao pjevačica iz Trsta došla u Kotor, kada se udala za njegovog djeda Franju. Također, Franjini sinovi, iako su se bavili i drugim poslovima, bili su aktivni i u muzičkom životu grada Kotora. Ferdinand je podučavao kotorsku omladinu na violini, a Robert je svirao klarinet. Svoje profesionalno opredjeljenje prema muzičkom pozivu ponijelo je i njihovog potomka,

Brkanović je ljubav prema moru i prema majci utkao u svoju operu Ekvinocij dok je u Homenovom stvaralaštvu najveću primjenu nalazila rodoljubna tematika njegovih masovnih skladbi

Antuna Homena. Na njega u mladosti najveći utjecaj ima franjevac – muzičar, Benvenuto Rode. On je u školi koja je nosila naziv „Schola cantorum Catarensis“ uveo mladog Antuna u svijet muzike orguljanja, dirigiranja i posvećenosti koja ga je pratila čitav život. U Kotoru se obučavao za pomorski zanat, a školovanje je nastavio na Trgovačkoj akademiji u Ljubljani. Želja za muzikom kod njega nije popuštala, ali nakon kraćeg boravka na Muzičkoj akademiji u Ljubljani (1923.) zbog financijskih razloga se morao vratiti u Kotor i prekinuti svoje započeto muzičko obrazovanje. Međutim, prekid i povratak nije ga omeo da u Kotoru nastavi s aktivnim radom na raznim poljima muzičkog djelovanja. Iako muzičko obrazovanje nije priveo

kraju, svojim je zalaganjima, posvećenošću i talentom skrenuo pažnju na sebe i 1962. godine dobio značajno priznanje: status umjetnika – dirigenta prve grupe. Još prije odlaska na studije njegov prvi angažman je bio dirigentski debi s crkvenim mješovitim zborom. Kasnije je s ovim istim zborom imao značajne uspjehe izvođeći vrlo zahtjevna djela muzičke literature. Veliki je broj ansambala koje je s uspjehom vodio, a posebno je ostalo zapamćeno njegovo djelovanje i rad sa zborom Nautičke škole i Gimnazije, Diletantskim tamburaškim zborom i orkestrom „Bokelj“. Jedno vrijeme bio je angažiran na Cetinju u KUD-u „Jovan Tomašević“, u Učiteljskoj i Ugostiteljskoj školi i Sindikalnom zboru „Orjen“ u Herceg Novom. U Risnu je diri-

girao gradskim zborom „Veljko Čatović“, a u Donjoj Lastvi pod njegovom upravom je djelovao također zbor „Ljudevit Gaj“. Od 1952. godine preuzeo je vodstvo zbora i orkestra KUD-a „Nikola Đurković“ u Kotoru i s ovim tijelom postigao vrlo zapažene uspjehe uz široko polje muzičkog djelovanja, ulažući veliku energiju i, naravno, znanje. U poslijeratnom Kotoru gotovo da se ni jedna ozbiljna manifestacija nije mogla održati a da Antun Homen ne bude glavni oslonac, organizator i pokretač. U prvim godinama ozbiljnog bavljenja muzikom najviše se ogledao njegov doprinos u duhovnoj muzici i sudjelovanju u crkvenim svetkovanjima. Nakon rata u duhu socijalističkog vremena Homen je bio dirigent i organizator mnogih masovnih priredbi i manifestacija kojima su se obilježavali veliki državni praznici.

Što se tiče njegovog skladateljskog opusa, uočavaju se dva pravca. Jedan je duhovnog karaktera, iz kojeg je sačuvano oko tridesetak skladbi (himne, psalmi, moteti i dvije mise), i drugi u duhu društvenog uređenja i u skladu s vremenom i popularnošću masovnih revolucionarnih pjesama. Iz njegovog stvaralaštva koje broji 34 svjetovna, vokalna i vokalno-instrumentalna djela, posebno mjesto zauzimaju dječje skladbe. Uz zbarske skladbe pisao je i za duhački i tamburaški orkestar, harmoniku, komade za violinu, klavir, violončelo, saksofon... Za svoj skladateljski rad dobio je Zlatnu medalju Saveza kompozitora Jugoslavije.

U svome pedagoškom radu također je imao široko polje aktivnosti i postigao značajne rezultate. Predavao je klavir i solfeđo s teorijom u muzičkim školama u Kotoru, Herceg Novom, Cetinju i Risnu. Posebne rezultate, gdje se najduže i za-

Antun Homen

držao, imao je u Risnu koji je volio ne manje od svoga rodno-og Kotora. Imala sam sreću da mi u jednom razdoblju učenja u Nižoj muzičkoj školi u Risnu predaje poštovani profesor, šjor Tonći, kako su ga stariji u Risnu obično oslovljavali. Nije se moglo dogoditi da netko od učenika ne dođe na sat, a da on odmah ne pokuca roditeljima na vrata i zatraži objašnjenje za nedolazak. U svladavanju raznih prepreka na koje smo nailazili, vježbajući klavir na posljednjem katu Doma kulture gdje su bile prostorije područnog odjeljenja Muzičke škole u Risnu, posebno pamtim trenutke kada nas je profesor Homen uveseljavao dajući poticaj i krila da i mi zavolimo muziku, sviraju-

ći popularne šlagere. Imao je jake ruke i široke prste s okruglim jabučicama. Uvijek sam se čudila kako tako nepogrešivo i spretno svira i dočarava poznate melodije na način prekrasne muzike. Zbog svoje urođene spretnosti, talenta i rada bio je poznat kao izniman korepetitor na nastupima s mnogim poznatim solistima, pjevačima i instrumentalistima koji su gostovali u Kotoru. Ostavio je opsežan i značajan trag u muzičkom životu, ne samo poslijeratnog Kotora, već u dugom razdoblju aktivno djelujući do osamdesetih godina prošlog stoljeća. Svoju muzičku „žicu“ i opijenost čarima najljepše umjetnosti prenio je i na svoje potomke, sina Miroslava, poznatog diri-

Miroslav Homen

genta koji umirovljeničke dane provodi često u Kotoru i koji je još uvijek angažiran kao gostujući dirigent na projektima u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Također, njegovi unuci, afirmirani mladi muzičari koji djeluju

u Zagrebu, Robert dirigent i Rudolf trubač, nastavili su slijediti muzički pravac poznate kotorske porodice Homen.

Iste 1906. godine kada i Antun Homen, samo četiri mjeseca kasnije, u „Škaljarima,

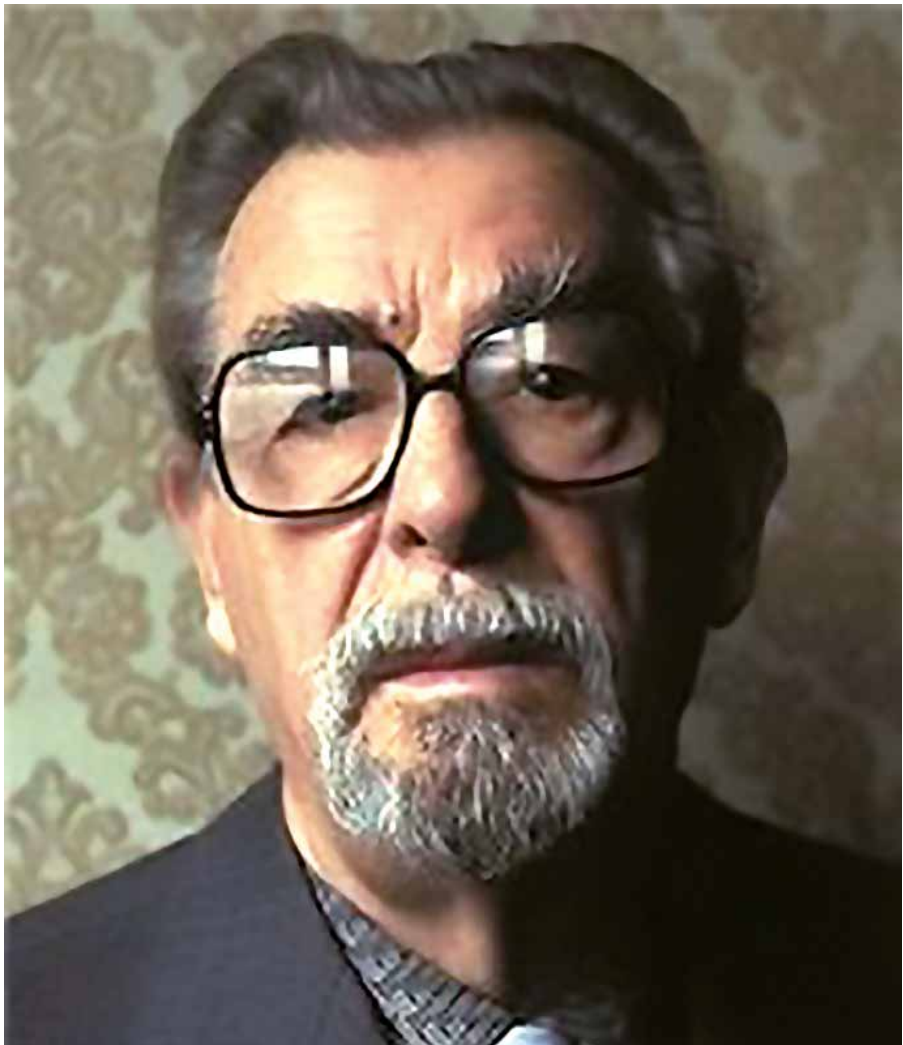
siromašnom selu kraj Kotora“ rodio se prvi kotorski muzičar koji je stekao visoko muzičko obrazovanje, kompozitor Ivan Brkanović. Poslije osnovne škole učio je krojački zanat koji je nastavio u Zagrebu. Zadojen klicom muzike u prvim danima dječastva i mladosti i on je svoj put našao u svijetu muzike i umjetnosti. Rastao je u klimi gdje su nositelji muzičkog života, iako izvan same gradske jezgre Kotora, u Škaljarima, kao i ostalim malim mjestima Boke, bila pjevačka i kulturno-umjetnička društva. Njegov prvi učitelj bio je Tripo Tomas koji je vodio Škaljarsku glazbu i kojim je mladi Ivo bio opčinjen jednako koliko i samom muzikom. Prva muzička znanja kao desetogodišnjak počeo je stjecati na trzačkim instrumentima, pjevao je u zborovima, glumio, a uskoro i sam počeo zapisivati svoje

Robert Homen

prve skladbe za koje je kasnije rekao da su pisane bez ikakvih muzičkih pravila i znanja kritizirajući sebe „kako sam se na tako nešto uopšte mogao usuditi“. Bio je član „Kazališne diletantske družine“, „Škaljarske glazbe“, Zbora katedrale sv. Tripuna, a u jednom razdoblju vodio je Hrvatsko društvo „Zvonimir“. Najveći utjecaj na njega je ostavio fratar Benvenuto Rode i orguljaš, njegov vršnjak Antun Homen. Značajan dojam također su ostavili muzičari koji su pred kafanom Dojmi izvodili popularne programe, uglavnom talijanske operne scene. U takvoj atmosferi neprekidno se razvijalo njegovo zanimanje za sve vidove muzičkog stvaralaštva. Jednom prilikom je zapisao: „U takvoj muzikalnoj klimi razvijala se pomalo moja osobnost i raslo moje oduševljenje za muziku.“ Nakon amaterskog bavljenja muzikom u Škaljarima i Kotoru i dolaska u Zagreb, dvadesetogodišnji Ivo se prvi put susreo s ozbiljnim djelima muzičke literature i izvođenjima profesionalnih muzičara. To je bila odrednica za njegov životni put. Zapisao je: „Ta ogromna literatura obuzela je potpuno čitav moj organizam, ulazila u sve pore, u sva osjetila i u uzbuđenom oduševljenju usmjerila moj budući životni put.“ Za svoje školovanje izabrao je Zagreb gdje je s kratkim prekidima zbog usavršavanja u Francuskoj i rada na Muzičkoj akademiji u Sarajevu ostao do kraja života. Studije skladanja započeo je kod poznatog skladatelja i pedagoga Blagoja Berse, u čijoj klasi su također studirali Hercigonja, Papandopulo, Cipra, Kune i drugi. Uz svoje prirodne predispozicije i talent, prve skladateljske radove svladavao je bez problema. U tom početnom razdoblju njegovog stvaralaštva skladao je „Uspavanku“ i „Bokeljsko

Ivan Brkanović

kolo“. Pred kraj studija 1934. godine, u Kotoru je održan vrlo zapažen koncert na kojem su izvedena djela mladog skladatelja Iva Brkanovića. U Glasu Boke ostalo je zapisano: „Oko hiljadu i po duša obojega spola, svake dobi i iz svih društvenih slojeva napunili su svoje improvizovano gledalište... a to sa ciljem da se jednom talentu, siromašnom sinu našega kraja, omogući daljnja muzička naobrazba.“

Nakon diplomiranja dobio je stipendiju za nastavak školovanja u Parizu, ali je vihor Drugoga svjetskog rata omeo dulji boravak i usavršavanje u francuskoj prijestolnici. Prva zaposlenja imao je u Drugoj

građanskoj školi, Srednjoj muzičkoj školi Akademije za glazbu i kazališnu umjetnost, Muzičkoj školi 'Pavao Markovac', a kao sveučilišni profesor predavao je Muzičke oblike i Kompoziciju na Muzičkoj akademiji u Sarajevu. Uz pedagoški rad bavio se dramaturgijom u HNK, bio je direktor Državnoga simfonijskog orkestra tj. Zagrebačke filharmonije, predsjednik Udruženja kompozitora Hrvatske, a od 1983. postao je izvanredni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Njegovo stvaralaštvo ogleda se u više pravaca: bavio se skladanjem, pedagogijom i djelovao je kao reproduktivni

Željko Brkanović

umjetnik. Gotovo čitav skladateljski opus nastao je iz načela novonacionalnoga muzičkog pravca i usmjerenosti ka tadašnjim prilikama. Ostao je vjeran prvim slikama i muzičkim elementima rodnog kraja, povezujući i objedinjavajući ih tehnikom „imaginarnog folklor“. Na snimanju emisije o svom djelu, ispred rodne kuće u Škaljarima, okrenut Lovčenu rekao je: „Koja visina... koja sura ljepota.“ Ono što ga je nosilo i bilo lajt motiv njegovog stvaralaštva upravo je sadržano u ljepoti i surovosti, tj. različitosti rodnog kraja.

Njegov bogat skladateljski opus sastoji se od 125 djela, od čega 15 orkestarskog tipa (5 simfonija), 7 komornih, 5 muzičko-scenskih, 84 vokalna i 11 vokalno-instrumentalnih djela. Kao skladatelj Brkanović je njegovao vlastiti

stil nacionalnoga muzičkog realizma, pri čemu su se isticali elementi folklorne naravnosti i fakturi. Zahvaljujući svome prepoznatljivom izrazu svrstan je u red najmarkantnijih skladatelja Hrvatske. U selekciji i odabiru tema on se u svom stvaralaštvu uvijek rukovodio osjećajem nacionalne i duboko religiozne pripadnosti. Kroz njegova djela govori njegov temperament, snaga duha, u cijelom svom sjaju i ljepoti skladnosti i snažnog izraza. U širokoj stvaralačkoj plejadi antologijski značaj imaju njegova djela poput solo pjesama Uspavanka i Bez nane, zbarske skladbe Lička svita, Bokeljsko kolo, Konavosko pirovanje, Krijes planine, Prvi i Drugi gudački kvartet, Druga simfonija, Triptihon, kao i opere Ekvinocij, Zlato

Zadra, Heloti i Hod po mukah. U posljednjim godinama života nastala su tri sakralna djela: Stabat Mater dolorosa/Gospin plač, Kantata o sv. Križu za sopran, tenor, recitatora, mješoviti zbor i orkestar, te kratka Misa u čast Gospi od Škrpjela. Uvijek je s posebnom naklonošću isticao svoje bokeljsko podrijetlo, a grad Zagreb odužio mu se 2008. godine davši jednoj ulici ime Iva Brkanovića. Muzičkim stopama pošao je i njegov sin Željko Brkanović, poznati skladatelj i profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Dakle, otvarajući ovaj vrijedni „fagot“ kotorskoga muzičkog naslijeđa primjećujemo utjecaj pedagoga i učitelja, kao i značaj vještine prenošenja znanja s generacije na generaciju. U vrijeme kada organizirano muzičko školstvo još nije ni postojalo, početkom prošlog stoljeća, značajan utjecaj na tada mlade Kotorane, buduće glazbenike Tomasa, Homena i Brkanovića izvršio je orguljaš franjevac, padre Benvenuto Rode. Ivo Brkanović učio je u Škaljarima od Tripa Tomasa, a očarala ga je spretnost prstiju orguljaša katedrale sv. Tripuna i klavirista koji je često svirao u kafani Dojmi, Antuna Homena. Prve kompozicije koje je napisao mladi Miroslav Homen upućene su upravo Ivu Brkanoviću, profesoru Muzičke akademije u Sarajevu, na razmatranje, kod kojeg je i upisao studij kompozicije. Dakle, kotorski krug talentiranih muzičara kao niz bisera nastavlja se osnivanjem Državne niže muzičke škole 1947. godine i nastavlja svoj put i pravac izdvajajući Kotor kao grad koji prepoznaje i baštini muzičko naslijeđe i prave vrijednosti, ali zauzvrat obvezuje i zahtijeva.

*SJEĆANJA UVAŽENOG VATERPOLSKOG POSLENIKA (19)
I ZALJUBLJENIKA U VITEŠKI VODENI POLO*

VIJEK VATERPOLA U KOTORU

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj participaciji u nekim dešavanjima

Uređuje:
Dragan Đurčić, umirovljeni
vaterpolski poslenik

Poštovani čitaoci Hrvatskog glasnika,
Nastavljamo sa objavljivanjem fotografija iz albuma
šjor Bora Cicovića.

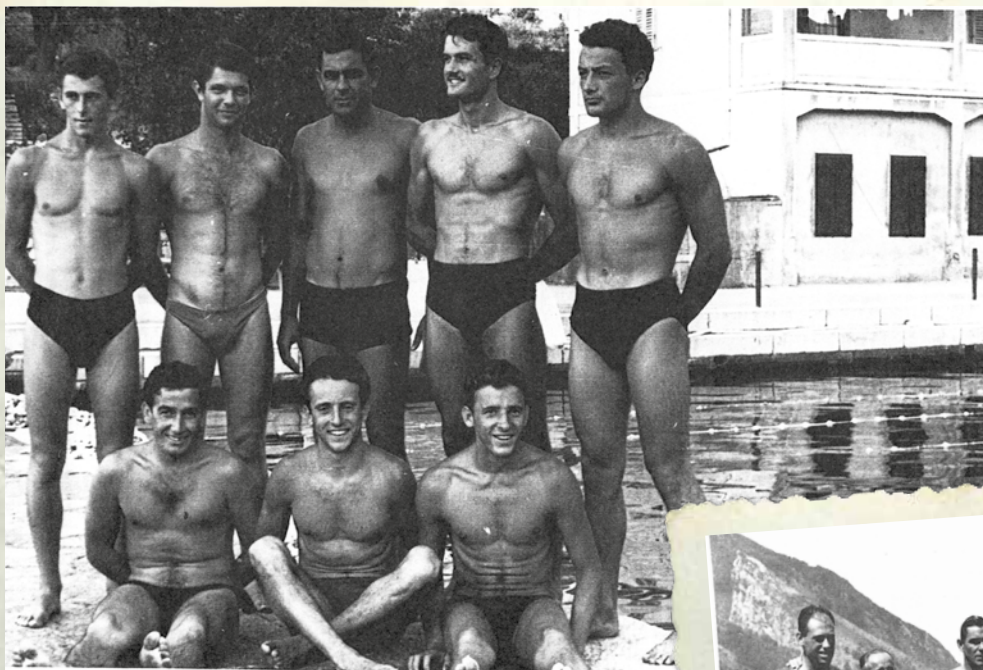

ZABAVA U DRUŠTVENE PROSTORJE PLL I VATER. KLUBA „PRIMORAC“ U KOTORU, U PRISUSTVU
PREDSJEDNIKA REPUBLIKE CRNE GORE BLAŽA JOVANOVIĆA (U DANAŠNJOJ ZGRADI LIETNJEG BAZENA)

PODMLADAK VATERPOLO EKIPE „PRIMORAC“ 1956 GODINE

VK Primorac 1956., podmladak

VATERPOLO EKIPA „PRIMORAC“ KOTOR 1958

VK Primorac, 1958.

VK Primorac, 1959.

VK Primorac u Beogradu

EKIPA „PRIMORCA“ PRILIKOM ULASKA PRVI PUT U PRVU LIGU, UTAKMICA ODIGRANA PROTIV CRVENE
 „BOSNE“ NA BAZENI GARDNE U BEOGRADU 1961. GODINE I BODILI SU SA 3:2

VK Primorac, ulazak u Prvu ligu 1961. Utakmici su prisustvovali maturanti i profesori kotorske nautike koji su se tog dana nalazili na ekskurziji u Beogradu

Ekipa VK Primorac u Njemačkoj

Ekipa VK Primorac u Njemačkoj

Ekipa VK Primorac u Njemačkoj

VK Primorac- prilikom boravka u Njemačkoj

Odlično bi bilo kada bi se osobe sa ovih fotografija javile sa svojim priložima u kojima bi opisali događaje koje dokumentuju ove fotografije. Time bi obogatili naš serijal „Vijek vaterpola u Kotoru“. Unaprijed zahvalni.

SERIJAL GRBOVI KOTORSKE VLASTELE XIV VIJEKA

(4)

Piše:

Jovan J. Martinović

Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 – 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisi-vali zakleti gradski notari.

Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahva-ta sve oblasti života i društva srednjevjekovnog Kotora. Za-pravo su ti unesci minijaturni isječci svakodnevnog života vi-soko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ogra-

ničenom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

BIZANTI – ĆUFETI (BISANTI – ĆUFECTI, BESANTI)

Podaci koje Jireček donosi o ovom plemićkom rodu su sljedeći: „U Kotoru počev od 1330. vlasteoska porodica Bisanti, Besanti; u XV vijeku takođe i Besantich”; „Plemići u Kotoru počev od XIV vijeka. Neki od njih takođe nastanjeni u Dubrovniku”. Irmgard Mancken za njih samo kaže da su kotorska vlastela. Već je ranije dokazano da su se članovi ove vlasteoske porodice u notarskim ispravama posmatranog perioda 1326 – 1337. godine nazivali podjednako i istovremeno Bizanti i Ćufeti.

U tim notarskim knjigama navode se sljedeći članovi ovog vlasteoskog roda: Nikola (čija se žena ne pominje), koji je imao sina Baza, oženjenog Rozom, kćerkom čuvenog Miha Petrova Buće, te Petar sa ženom Nucom (do nedavno pogrešno čitana kao: Mice), sa sinom Matejom i kćerkom Stanom, udatom za Junija Marinova Bazilio (Drago), te vanbračnom kćerkom Prvicom.

Grb ovog roda sačuvan je na više mjesta u gradu, isklesan u kamenu, ali svi potiču iz kasnijih vjekova. Jedan primjerak grba nalazi se u kotorskom gradskom Lapidariju, a vrlo lijep grb se nalazi uzidan u luneti na zapadnoj fasadi

Grb Bizanti u kotorskom Lapidariju

palate Bizanti, u ulici koja od glavnog gradskog trga vodi prema jugu, kao i na kruništu bunara u ulazu te iste palate i na balustradi stepeništa kojim se uspinje na prvi sprat palate. Na istočnom pročelju iste palate ugrađen je drugi barokni grb sa inicijalima „N. B.” (ime obnovitelja palate Nikole Bizantija), datiran: ANNO D MDCLXXIII (1673.). Neobično je interesantan grb isklesan na donjoj strani malog polukružnog balkona na velikoj trospratnoj palati sa vidionicom (anagrafski broj 284) u južnom dijelu grada, jedini takav slučaj postavljanja grba na našoj obali. Međutim, daleko je najljepši grb uklesan na portalu palate Beskuća, remek - djelu cvjetne gotike XV vijeka; naime, portal je konte Jozo Beskuća 1776. godine nabavio sa neke palate roda Bizanti i ugradio u svoju veliku, inače arhitektonski veoma siromašnu palatu; nažalost, ovaj lijepi primjerak grba djelimično je oštećen u proljeće 1945. godine od strane razularene grupe neodgovornih građana Kotora.

U pomenutom Grbovniku daje se sljedeći opis i slika porodičnog grba:

Polje štita plave boje podijeljeno je zlatnom horizontalnom gredom, od koje se naniže spuštaju tri zlatne kose desne grede, a u gornjoj polovini po gredi korača srebrni lav okrenut lijevim bokom.

Na osnovu svega iznesenog, može se sklopiti sljedeće genealoško stablo članova roda Bizanti:

BIZANTI (ĆUFETI)

NIKOLA

PETAR
žena Nuce

Prvica
vanbraćna kćerka

BAZE
žena Roza,
kćerka Miha
Petrova Buće

MATEJ   Stana
                  udata za Junija
                  Marinova Bazilio

Na samom početku mletačke vladavine u Kotoru, dana 24.07.1424. godine, Matej Bizanti (Matheus de Besanto) dobio je potvrdu plemićkog statusa i privilegija.

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

FRANO UCCELLINI – TICE (1937. – 2017.)

„Za 40 godina moga biskupovanja uživao sam nepodijeljeno povjerenje i poštovanje pripadnika obje vjere, a ta vjerska snošljivost i bratska ljubav naročito se uvijek gajila u Boki kotorskoj. Jedna je vjera, jedan je Bog. Stvarno ne postoje dvije vjere. Razišli smo se samo svađama papa i patrijarha.”

Piše:
Mašo Miško Čekić

Kotorski biskup dr. Frano Ucellini – Tice umro je na Lopudu, svome rodnome mjestu, 1. lipnja 1937. godine. Vijest se munjevitom proširila Dalmacijom u kojoj je biskup Ucellini proveo životni i radni vijek ostavivši neizbrisiv trag, ponajprije kao plemenit i dobar čovjek. Crkvena zvona prenijela su Bokeljima vijest o smrti biskupa, kako je ostalo zabilježeno na stranicama Glasa Boke:

„Jeka žalobnih zvona sa kotorske katedrale bolno je parala tišinu sunčanog jutra koji se 1. juna smiješio Boki. Ali Kotor i Boka ne bijahu raspoloženi za njegov ljetni sunčani osmijeh. Tuga, dubo-

ka i istinska, pala je na zaliv, na grad, na njegove pitome obale. Umro je biskup. Nestalo je velikog čovjeka.”

Vijest prenose mnogobrojne novine i časopisi u tadašnjoj Jugoslaviji.

I časopis Jadranska straža u broju 7/1937. s dužnim poštovanjem oprašta se od svoga istaknutog člana, posebno naglašavajući biskupovu ulogu u širenju ljubavi i bratstva između Srba i Hrvata.

„Frano Uccellini rođen je 2. avgusta 1847. na Lopudu. Gimnaziju je svršio u Dubrovniku, a teologiju u Zadru, te je mlad postao profesorom iste teologije, a 1893. i njenim rektorom. Godine 1894., poslije smrti biskupa dr. Tripa Radoničića, postaje upraviteljem, pa biskupom kotorskim 1895.

Uvijek skroman, o njemu se malo govorilo u javnosti, ali je bio od svakoga visoko cijenjen i poštovan. Za vrijeme čitavog svog dugog života djelovao je u pravcu snošljivosti svojih sugrađana obiju vjera i širenju ljubavi između Hrvata i Srba.

Uccellini se bavio i književnim radom te je u tom pogledu najznačajnije njegovo djelo prijevod u stihovima Danteove Divne glume, kako je on preveo naslov Božanstvene komedije”, zaključuje Jadranska straža.

„Savremenik i sudionik značajnih zbivanja u decenijama borbe za Narodni preporod u Dalmaciji, i njenog uspješnog završetka, Uccellini je došao u Boku sa jasnim i izrađenim koncepcijama – koje nikada nije iznevjerio – a to je jedinstvo Srba i Hrvata, i potreba njihove dalje borbe za slobodu i bolji život. Austrijska vlada je nastojala da bude imenovan za kotorskog biskupa, da ga ukloni iz Zadra i učini manje opasnim, a sa nadom da će u austrijski raspoloženoj i ustaničkoj Boki izmijeniti svoj stav. U tome su se prevarili”, napisao je Ignjatije Zloković u povodu 50-godišnjice smrti biskupa Uccellinija, u Zborniku Boka br. 20/1988.

U svim javnim nastupima govorio je o potrebi narodne sloge i vjerske tolerancije. Slozi i ljubavi jednokrvene i istojezične braće Hrvata i Srba posvetio je svoje životno djelo – prvome cjelovitom prijevodu u stihu na hrvatskome jeziku Danteove „Božanske komedi-

je”. Rad na prijevodu započeo je još kao profesor u Zadru, a dovršio i objavio 1910. u Kotoru. Na prijevodu je intezivno radio i na Otoku Gospe od Milosti, ljetnoj rezidenciji kotorskih biskupa. Njegovom zaslugom i sredstvima na otoku je zasaden vinograd i voćnjak i uređen samostan. Tijekom Prvoga svjetskog rata biskup Uccellini povukao se na otok ne slažući se s austrougarskom politikom, i tu proveo vrijeme od 1916. do kraja rata. Svoje kapitalno djelo potpisuje kao Frano Tice, po svome starome porodičnom prezimenu, a ne Uccellini (Ptičica) kako mu je prezime talijanizirano u Zadru.

Biskup Uccellini je za svoj svećenički, prosvjetiteljski i kulturni rad te rodoljublje i stalno zalaganje za suživot ljudi različitih vjera i nacija dobio mnogobrojna odlikovanja i priznanja, među kojima su odlikovanja kralja Nikole, kralja Aleksandra i predsjednika Poljske. Kralj Aleksandar 1933. naručio je od kipara Tome Rosandića Uccellinijevu bistu i postavio je u svom dvoru na Dedinju.

Obilježavajući jubilej – 40 godina na čelu Biskupije, Uccellini je rekao: „Za 40 godina moga biskupovanja uživao sam nepodijeljeno povjerenje i poštovanje pripadnika obje vjere, a ta vjerska snošljivost i bratska ljubav naročito se uvijek gajila u Boki kotorskoj. Jedna je vjera, jedan je Bog. Stvarno ne postoje dvije vjere. Razišli smo se samo svađama papa i patrijarha.”

Prilikom pokopa biskupa Uccellinija na Lopudu bilo je prisutno oko 5.000 građana iz Dubrovnika, Boke, Crne Gore i Mostara, službene delegacije civilnih i vojnih vlasti te predstavnici mnogobrojnih udruženja, društava i organizacija. Na vijest o njegovoj smrti sva nacionalna društva u Dubrovniku istaknula su u

Uccellini

znak žalosti - crnu zastavu. Posljednji ispraćaj predvodio je dubrovački biskup sa svećenstvom iz Dubrovnika i Kotora. U povorci su bili predstavnici društava, izaslanstva srpskih općina u narodnim nošnjama i građani Boke kotorske. Na čelu Bokelja bilo je Plemenito tijelo Bokeljske mornarice s muzikom i zastavom. Njih je predvodio viceadmiral, a uz njega mali admiral. Bokeljska mornarica nosila je pokojnikov prijevod Danteove „Božanske komedije“ i odlikovanja, a u počast pokojniku izvedeno je i tradicionalno kolo. Nad odrom pokojnika jedan od govornika u ime Bokelja bio je dr. Filip Lazarević, koji je podsjetio na riječi biskupa Uccellinija:

„Neprijatelj je između nas – i naroda i vjere – iskopao velike jarkove i velike jame. Sad je na nama da te jame ispunimo i zatrpamo bratskom ljubavi i slogom.”

Prije 30 godina Ignjatije Zloković izrazio je nadu da će se biskupovim imenom nazvati jedna ulica u Kotoru.

Još se nadamo da će se njegovim imenom zvati – ulica, spomen ploča, književna manifestacija, ekumenski susreti...

SVJETSKI PUTNIK, KOZMOPOLIT, POLIGLOT,
ALTRUIST I DONATOR

NADA RADIMIR

(Sarajevo, 23.3.1930. – Kotor 7.2.2017.)

„Sve treba dijeliti s drugima, od komada kruha do veselja... No, žalosno je da u svijetu ima sve manje darovatelja. Svi zaboravljaju da zadnja košulja nema džepa.“

Piše:

**Radojka Abramović,
historičarka umjetnosti**

Tražila je uporno nove horizonte, nove životne i radne izazove, njezi-

na znatizeljna, po hrabrosti avanturistička priroda, brodila je velikom plavom pticom nebom, iz zemlje u zemlju, s kontinenta na kontinent. Težeći uporno obećanu zemlju, poput svojih predaka koji su

brodili morima, Boku je nosila u srcu, kao svoj zavičaj, gdje se uvijek rado vraćala i konačno poslije mnogo oluja, brodoloma i uspjeha, našla tiho sidrište, na malome mjestnom groblju sv. Mateje u Dobroti. Ovdje je njezin nemiran duh konačno pronašao svoj mir, završio se jedan veliki, vječno nedosanjan san, vratila se domu svojih predaka i neposredno pred smrt ustalasila uspavana sjećanja na pripadnike plemićkih familija Radimir, Smeccchia i Radoničić, pokrenula nam maštu, vratila nas živim sjećanjem i

svojom fizičkom prisutnošću atmosferi njihovih palaca, salona, pričom o njima, o sebi, o jednom svijetu koji je potrošio svoje životno vrijeme, ali ne i živo sjećanje na sebe. Nada Radimir nije rođena u Boki, ali će nekoliko posjeta Boki tijekom svog djetinjstva, gdje je boravila u palati svoje majke i posjećivala rodbinu u Perastu i Prčanju, ostaviti trajni trag i utjecati sudbinski na njezin životni put, koji se završava u Boki. Svojim krupnim, plavim očima upila je za života golemo plavetnilo nebeskog svoda nad čitavom zemaljskom kuglom i plavetnilo mora i oceana, koja spajaju i razdvajaju kontinente. Svjetski putnik, kozmopolit, poliglot, altruist i donator, sinonimi su za ime Nade Radimir, za sve koji će je pamtili po plemenitosti, a kad i nas više ne bude, po donatorskim natpisima u muzejskim i privatnim zbirkama.

Nada Radimir, kćerka Dragutina Draga Radimira iz Dobrote, inženjera šumarstva, pisca mnogobrojnih knjiga iz struke, rođena je u Sarajevu 9. ožujka 1930. godine, gdje joj je otac Dragutin Radimir službovao kao šumarski inženjer. Ovaj završeni bečki student Visoke škole za kulturu tla zasadio je Pančićevu omoriku po parkovima grada Zagreba i prenio je u ostale krajeve tadašnje Jugoslavije, kao i nekoliko stabala sekvoja u Dalmaciji i na Crnogorskom primorju. Njegovom zaslugom pošumljeno je i dosta goleti po Hrvatskoj, Srbiji i BiH. Bratstvo Radimir dalo je Dobroti 110 kapetana, 44 broda i 24 kuće. Već od 15. stoljeća, kada Kotor ekonomski posustaje i doživljava svoju dekadenciju, u užem kotorskom bazenu uzdižu se u pomorskoj privredi manja mjesta Boke; Dobrota, Prčanj i Perast, koja tijekom osamnaestog stoljeća dobivaju status općina. Porodica Radi-

mir, koja se arhivski spominje već 1582. godine, aktivno sudjeluje u trgovačkoj, vjerskoj, ratnoj i kulturnoj historiji Boke. Posjedovala je i razgranate porodične veze s peraskim plemićkim porodicama, Smeccchia, Visković, Bujović i Brajković. Nadina majka Angela potjecala je iz uglednoga dobrotskog bratstva Radoničić. Sestra Vjera bila je udana za Vladimira Popovića Španca, narodnog heroja, generala JNA, diplomata, koji je preminuo u Londonu 1972. godine.

Nada Radimir maturirala je 1948. godine u Gimnaziji maršala Tita u Zagrebu. U Beogradu je 1953. godine diplomirala na Novinarskoj i Diplomatskoj školi. Magistrirala je u Beogradu i Zagrebu engleski i njemački jezik i literaturu, doktorirala u Njemačkoj, na Sveučilištu Muenster u Vestfaliji. Zaposlena je u turizmu i početkom 60-ih seli se u New York, a od 1973. godine živi u Ženevi. Radni vijek provela je u Švicarskoj, Americi i Australiji, da bi se 2000. naselila na ovome dalekom kontinentu, iako joj kao „građaninu svijeta“ daleka odredišta nisu predstavljala daljinu jer je svojim razgranatim kontaktima na Faceu bila u stalnom kontaktu s mnogobrojnim prijateljima i razgranatom porodicom diljem svijeta. Svoj bogati radni vijek završava 1990. godine, odlaskom u mirovinu. Nada je već 1993. dobila umirovljeničku vizu za Australiju, ali se tih burnih godina, 1993./94. vraća u Ženevu, da bi bila od pomoći bolesnoj sestri i ratom ugroženim ljudima iz gradova u kojima je imala mnogobrojne prijatelje, Beograda, Zagreba i Sarajeva. Poslije „13 divno provedenih godina“ u Australiji, 2013. godine vraća se u Beograd i vrlo često, kao i u djetinjstvu, posjećuje Boku, koja postaje njezino krajnje odredište.

U Crnoj Gori, Zetskom domu na Cetinju, 9. prosinca 2013. godine uručena joj je nagrada Iskra iz područja filantropije, koju svake godine dodjeljuje Fakt fond za aktivno građanstvo Crne Gore. Poklonila je muzejskim zbirkama u Kotoru, Baru, Cetinju i Perastu predmete procijenjene na više od 83.000 eura, što je uvjetno rečeno jer je Nada Radimir organizirala troškove i prijevoz predmeta iz Australije, a njihova historijsko-dokumentarna i duhovna vrijednost je neprocjenjiva. U Pomorskom muzeju Crne Gore otvorena je izložba u veljači 2015. godine, posvećena donaciji Nade Radimir „Povratak u zavičaj“ – Svi darovi Nade Radimir. Autorica postaa bila je etnologinja i viša kustosica Pomorskoga muzeja Crne Gore, Jelena Karadžić, koja je ujedno i otvorila izložbu.

O Nadi Radimir bilo bi puno nedorečenog ako ne bismo spomenuli njezinu aktivnost tijekom II. svjetskog rata, gdje je aktivno saradivala kao kurir ilegalac, uz ostale i za Lolu Ribara, tajnika Komunističke omladine Jugoslavije, koji je kuću Nadinih roditelja smatrao sigurnim domom. Bila je i uhićena od Ustaške nadzorne službe. Tijekom posljednjeg rata 1993. došla je u Beograd da se oprost od teško bolesne sestre Vjere, profesorice francuskog, talijanskog i latinskog jezika, bolesne od raka jetre, kao posljedice teškog oblika hepatitisa, koji je preboljela u Jasenovcu. Vraća se u Ženevu da bi joj bila od pomoći. Na relaciji Ženeva – Beograd, preko Mađarske, prelazila je osam puta i opskrbila sestru lijekovima, koje VMA nije imala. Ukrađenim „renaultom 4“ nosila je hranu i pomoć prijateljima. Pomogla je mladićima iz Beograda i Zagreba da izbjegnu apsurdno krvoproliće i mobilizaciju i omogućila im

sedmome kontinentu, Nada je donijela ne „bagalje“, poput mnogih Bokelja, već čitav mobilijar, poput predaka koji su na svojim jedrenjacima donosili iz dalekog svijeta; namještaj antikvitetske vrijednosti, tepihe, birani starinski ručni vez, uporabne i dekorativne predmete visoke umjetničke kvalitete, kao i dragocjenu zbirku baroknih portreta iznimno dokumentarno-historijske vrijednosti. Nada Radimir nije imala potomaka, ali je svoju porodicu u malom, svoje pretke, nosila u starinskim ramovima, od odredišta do odredišta, družeći se s njima i pokazujući ih svojim mnogobrojnim prijateljima s velikim ponosom. Vratili su se „velikom plavom pticom“ iz dalekog svijeta u svoj zavičaj s Nadom Radimir, oni koji su joj igrom sudbine i naslijeđem pripali, plemići, pomorci i diplomate, daleki preci uglednih

izlazak iz zemlje, a iz okupiranog Sarajeva, odakle je za pomoć traže poznati i nepoznati, izvukla je iz ralja smrti 20 osoba. Nesebična Nadina priroda povodila se devizom svojih roditelja, koja je doslovno citirana u Monitoru: „Sve treba dijeliti s drugima, od komada kruha do veselja.“ Dodaje: „No, žalosno je da u svijetu ima sve manje darovatelja. Svi zaboravljaju da zadnja košulja nema džepa.“

U ženskom ili muškom biću, sasvim je svejedno, uvijek leži specifična priroda, poseban karakter, u gospođe Nade Radimir nosalomljiv duh, neiscrpna životna energija, složenost emocija, široko poimanje svijeta, vrlo izražen kozmopolitizam, velika doza empatije i neskrivena želja da se daruje, materijalno, koje iza sebe ima puno kompleksniju misiju, a to je darivati da bi se podijelila sjećanja, da bismo jednako voljeli i poštovali, upoznali i čuvali poklonjeno. Ova velika donatorica poklonila je najveće vrijednosti zavičaju svojih predaka, najizabranije predmete iz svoje bogate, hi-

storijski slojevite porodične i osobne zaostavštine. Iz daleke Australije, svoga posljednjega dugogodišnjeg boravišta na

rodova Smeccchia, Radoničić i Radimir.

Na zidovima palate Grgurina, u etnografskom odjeljenju Pomorskog muzeja Crne Gore, izloženi su portreti kapetana Petra i Stanislava Smeccchie, sudije Tripa Smeccchie, kao i jedan ženski portret, Caroline Mazzalors Hassmann, a u konzervatorskoj radionici Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore – područnom odjeljenju Kotor, Drago Radimir, slikar konzervator, naslikao je kopiju portreta konta Vicka Smeccchie (Perast, 7. 1. 1694. – Venecija, 13. 7. 1762.) po fotografiji originalnog portreta iz Trsta, također inicijativom i potporom Nade Radimir, kao i konzervatorsko-restauratorske zahvate na portretu kapetana Petra konte Smeccchie i portreta rađenog u stilu srednjoeuropskog bidermajera, Caroline Mazzalors Hassman. Najveće platno u

ovoj novonastaloj maloj zbirci je reprezentativni barokni portret kapetana Petra Smeccchie kome je 1748. godine zbog hrabrosti u okršaju s gusarima, navom „Leon Coronato“, sagrađenom 1736. godine, dodijeljen od dužda Petra Grimanija naslov „Conte Veneto“, tako da se u ovoj uglednoj porodici prvi nazvao titulom konta. Neposredno prije ovog datuma, 1746. godine, nava koja je zahvaćena požarom izgorela u spomenutom okršaju, pod zapovjedništvom kapetana Petra Smeccchie, pramcem svoga velikoga trgovačkog broda zaparala je nove puteve, pobijedila nemirne valove od Jadrana pa sve do Baltika i sjevernih luka i uspostavila prvi put pomorsko-trgovačke veze s ovim, tada dalekim, nepoznatim odredištima. U tipičnoj baroknoj maniri naslikan je i portret suca Tripa konte Smeccchija. Strogo lice čovjeka srednje životne dobi, karakternim crtama i stavom pokazuje ozbiljnost i izvjesnu notu sarkastičnosti, a tamni ogrtač, koji je kontrast bijeloj mašni i rukavima s naborima ispod nje, debela knjiga, monumentalni stub u pozadini i latinske sentence atributi su njegovog zvanja. Poznavanje pravde i sudačkog zvanja aludiraju na ovo zanimanje kao instituciju oličenu u sucu Tripu konte Smeccchia. Kapetan Stanislav Vincenca Smeccchia (Baošić, 1834. – Trst, 1901.), na oslikanoj fotografiji u ovalu prikazan je kao mlad, dopadljiv čovjek, prefinjenog, gospodstvenog izgleda, odjeven u uniformu austrijskog Lojda. Prikazan je u atelju s oslikanom pozadinom iza otvorenog prozora, posjednut na salonsku stolicu, s ukrasnim bodežom u rukama, oslonjen laktom na stol s crvenim brokatnim stolnjakom. Ovaj plemić potjecao je iz ekonomski već dosta oslabljene porodice

Smeccchia te ženidbom s Tršćankom Emilijom Mazzarols, jedinicom Caroline Mazzarols Hassmann i bogatog industrijalca Giovannnia Mazzalorsa, stječe bogati miraz i mnogobrojno potomstvo (četnaestero djece). Pokopan je u Trstu u zajedničkoj grobnici porodica Mazzarols i de Smeccchia 1901. godine na groblju sv. Ane. Kapetan Stanislav Smeccchia pradjed je Nade Radimir. Porodica Smeccchia pripojena je 1779. godine kotorskom plemstvu. Ženski portret mlade ljupke žene, crne, razdijeljene kose, portret je čukun babe Nade Radimir, majke njezine prababe Emilije, supruge Stanislava konte Smeccchia. Iako je portret nesigniran, prema načinu postavke mlade žene u sjedećem položaju, koja uz urođenu ženstvenost, krije svojim polusmješkom pomalo šaljiv, neprovokativan, ali znatiželjni karakter, a njegovano lice, vrat i raskošna haljina s nakitom, optočenim dragim kamenjem, njeno gospodsko porijeklo, portret je klasicističke postavke i rađen je u bidermajerskoj maniri. Komparacijom s mnogobrojnim portretima srodnog stila i načina slikanja Željko Brguljan (Peristil, zbornik radova za povijest umjetnosti, godina LVIII; Zagreb 2015.; str. 93. – 105.) atribuirao ga je kao portret najistaknutije-

ga klasicističkog slikara i slikara bidermajera u Hrvatskoj Mihaela Stroja (Ljubno u Gorenjskoj, 1803. – Ljubljana, 1871.). Među ovim reprezentativnim portretima našla se i jedna mala slika, koja odiše toplinom, rad Nadinog pretka Tripa – (Cina) konte Smecchija, kojoj smo dali naziv „Žena u crnom polegnuta licem i tijelom na salonsku sof“, poklon ujaka Angeli Radimir u Zagrebu, u ožujku 1968. godine. Na slici, rađenoj u tehnici ulja na lesonitu, prikazana je žena odjevena u crno s visokim potpeticama, naslonjena licem i tijelom na salonsku sof, po kojoj leže raznobojni, razbacani jastuci. Riječ je o jednoj ležernoj atmosferi salonskog ambijenta i ženi koja je, očigledno, uplakana i razočarana pa se, reklo bi se, u stanju bola oslonila odjevena na sof. Na podu je gitara, kao uspomena na neku sjetnu melodiju ili veselje.

Muzejski eksterijer ukrasile su i tri „škrinje“ iz bogate donacije Nade Radimir; „dobrojska škrinja“ iz 18. stoljeća, komoda Marije Terezije

(1717. – 1780.) s tri ladice i pomičnim poklopcem, škrinja Marije Terezije iz 18. stoljeća, s monogramom JB sa strane. Etnografsko odjeljenje upotunjeno je bijelim vezom, jastučnicama i pokrivačima s monogramom SS i grofovskom krunom, jastučnicama s apliciranim narodnim vezom, prvobitnim ukrasom narodne nošnje, izabranim komadima narodne nošnje, noćnom kapom i dva komada bakrenog posuđa. Biblioteka Pomorskog muzeja obogaćena je s više od 100 naslova, knjiga i udžbenika, iz područja pomorstva, historije umjetnosti, prirodnih i društvenih znanosti, enciklopedijama i leksikonima, turističkim brošurama, knjigama iz ostavštine Nadinog oca, Dragutina Radimira.

Zavičajnome muzeju u Baru poklonila je veliki broj fotografija, dokumenata i osobnih predmeta svog zeta, Baranina Vladimira Popovića Španca, a od gipsanog modela spomenika Njegošu, Meštrovićevom poklonu Vladimiru Popoviću, kao veleposlaniku SFRJ u SAD-u, koji je kasnije Vladi-

mir Popović poklonio svastici, Nadi Radimir, napravljeni su sugestijom Matice crnogorske metalni odljevi i poklonjeni Zavičajnome muzeju u Baru i Njegoševom muzeju na Cetinju. Nada Radimir obogatila je svojom donacijom porodičnu etno zbirku Radimir – Dobrota u porodičnoj kapeli, crkvi sv. Mihovila, gdje je 12. srpnja 2012. godine otvorena stalna etno izložba dobrotskih starina, zbirke Zorana Radimira.

Nije patila od ženske koketerije, ali je imala neodoljiv šarm i bila dama u pravom smislu te riječi. Možda je htjela odigrati još koju partiju bridža, kao pasionirani igrač na svjetskom nivou. Zamišljam je u svojoj garderobi živih tonova s cigaretom i čašom u ruci. Na razmeđu „između malih stvari koje čine život i velikih djela“ proživjela je Nada svoj životni vijek i ostala upamćena kao žena koja je rušila barijere i predrasude, pomagala u nevolji i donirala velike vrijednosti. Nije tražila zahvalnost. Zadužila nas je da cijenimo, volimo i brižljivo čuvamo poklonjeno.

Memoriam

ANTICA REMPEŠIĆ

misionarka ljubavi - učiteljica dobrote

Tekst:
Smiljka Ostović

22. ožujka 2017.
osvanuo je sljedeći sadržaj:

“Javljamo da je blago u Gospodinu, okrijepljena svetim sakramentima, u 86. godini života prešla iz vremena u vječnost naša draga Antica Rempešić, (Tonči).”

Gospođa Antica Rempešić - Teta Tonči, skromna, jednostavna, blaga, puna vedrine, gostoljubiva, pažljiva, učiteljica života, skrbna vrijedna, odgovorna, poduzetna, samozatajna, živjela je darivajući sebe, svoju ljubav!

Dolje na jugu, Jadranskoga mora, u prekrasnom bokokotorskom zaljevu, zaljevu hrvatskih svetaca, u malom Muu, u toplom obiteljskom domu Pasković, rodilo se četvero djece, sin i tri kćeri. Najmlađa Antica rođena je 6. travnja 1931. Roditelji su rano umrli, lako još djevojčica, Antica, je od kuće ponijela bogatstvo popudbinu: vjeru, ufanje i ljubav, krijeposti koje su s njom rasle do zadnjega daha. A onda je, Božjom providnošću, kao u Svetom pismu, košarica s djevojčicom Anticom doplivala k nama na sjever u Hrvatsko primorje, gdje su gospodin Ivan Rempešić i

gospođa Antica, kako su ih djeca od milja zvala Barba Braco i Teta Tonči, stvorili toplo obiteljsko gnijezdo u kome su podizali i njegovali svoju rođenu djecu Nevena i Ljiljanu, i generacije mladih Križišćana, Dolana, Šmričana, Kraljevičana, prognanika... I svi su uvijek dobrodošli!

Gospođa Antica je silno i iskreno poštovala život, ljude svih generacija. Bila je obdarena velikom milošću prepoznavanja vrijednosti. Od Gospodina je baštinila puno talenata, umnažala ih, dijelila, znala je pomoći. Imala je poslanje buditi i njegovati dobro, ugodu, radost... Željela je, kad odraste, postati učiteljica, raditi s mladima. Sada, u zrelih godinama, osamdesetih godina prošloga stoljeća, bio je to pravi podvig, i ostvarenje sna,

mlade okupiti oko tamburica i folkloru.

Dugogodišnja predsjednica Aktiva žena Križišća, gospođa Antica je, uz potporu ostalih članica, osnovala KUD Eugen Kumičić od šezdesetak članova.

U 35 godina KUD-a djelovale su razne sekcije, kako su se pojavljivale želje i mogućnosti.

Memoriam

No tamburaši su vjerno ostali do danas.

Kroz tamburaški orkestar i folklornu sekciju, odgojila je stotine djece i odraslih, vrsnih svirača i plesača koji su pronijeli glas ovoga kraja diljem Lijepe naše, ali i izvan granica. Stajali su uz bok najboljih! Gospođa Antica je ljestvicu postignuća znalački podizala. Organizirala je seminare i proljetne škole. Dolazili su vrsni majstori glazbe i folklora. To su bili pravi pothvati za malo mjesto Križišće. Profesor Branko Šegović, koreograf iz Splita, oduševljen gostoprimstvom obitelji Rempešić i uspjesima polaznika rekao je: "Puno sam svijeta prošao, ali ovakvo čudo još nisam vidio! Vi ne znate koliko sebe dajete!"

Gospođa Antica nije samo podučavala svirati tamburice i plesati folklor, ona je odgajala djecu da vole i poštuju baštinu predaka, da postanu zdravi ljudi.

Istraživala je običaje ovoga kraja. Više od deset godina radila je na prikupljanju građe za rekonstrukciju narodne nošnje Dol-Križišće, što joj je uspelo da zajedno sa s gospođom Radmilom Matejčić, arheologinjom i povjesničarkom umjetnosti, ostvari, a Ministarstvo kulture potvrdi. U svečanim prigodama tambu-

raški orkestar nastupa u ženskoj i muškoj narodnoj nošnji Križišća.

Gospođa Antica, Teta Tonči, bila je prava MISIONARKA LJUBAVI, učiteljica dobrote. Voljela je dijeliti sve što je lijepo i dobro, pohvaliti, savjetovati, obrisati tugu s lica koje pati.

I ništa joj nije bilo teško činiti da postigne željeni cilj, učiniti Dobro, da bude Dobro! Prijateljstvo i obećanje značili su za nju neraskidivost. 47 godina njeni prijatelji Zbor Crkve Marije Pomoćnice iz Rijeke - Salezijanci dolaze na Križišće uveličati župni blagdan Presvetoga Srca Isusovoga i "va Svetu Trojicu" Svetoga Roka.

Povezivala je ljude i krajeve i svoja dva zavičaja: rodnu Boku i Križišće. Dugo je godina u njoj živio san - projekt Pjesmom i plesom „Od Sušaka pa do lipe Boke”.

Pred nekoliko godina KUD Eugen Kumičić ugostio je KUD iz Tivta i Mandolinski orkestar Hrvatskog građanskog društva Tripo Tomas iz Kotora.

Dugogodišnji san da s tamburaškim orkestrom posjeti rodnu Boku, da mladi ponesu sklad zvukova koje ih je ona naučila i dožive gostoprimstvo i ljepotu Boke, samo se djelomično ispunio. Zdravstveno stanje Tete Tonči, odlazak nije

dopustilo. KUD je prošle godine, u srpnju 2016., bio „u Boku”, kako bi Teta Tonči rekla. Njen ju rodni zavičaj pamti i pozdravlja!

Djecu, svoje učenike, silno je voljela. Oni su to i nesvjesno čutili. Uspjesi djece na nastupima obnavljali su energiju u gospođi Tonči. I djeca su nju voljela, djeca Tetu Tonči iskreno vole. Zato je bivša tamburašica i majka troje djece nedavno rekla: "Teta Tonči, fala Van ča ste nan uljepšali djetinjstvo!" I to je ključ uspjeha i trajanja!

Gospođa Antica Rempešić dobila je: "Nagradu za životno djelo Grada Kraljevice za 2001. god., javno priznanje dodijeljeno za dugogodišnji rad na očuvanju i unapređenju kulturne baštine." Je li ostvarila sve svoje snove? Nije! U srcu mlada, nadahnuta!

Ministra Franjevačkog svjetovnog reda! Prijateljica Svete krunice!

Gospođa Antica - Teta Tonči, svojim je činjenjem obogatila svoja dva zavičaja i živote ljudi koji su ju poznavali.

Dragi ljudi ostaju s nama dok živimo!

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

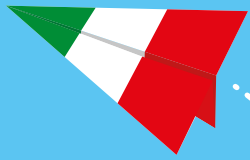
MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

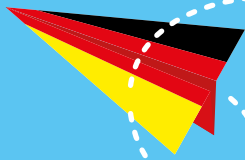
S ponosom nosimo ime svoga grada!

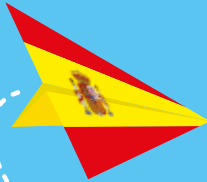

Croatia Airlines
Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

Izravni letovi iz Dubrovnika!

Croatia Airlines
Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

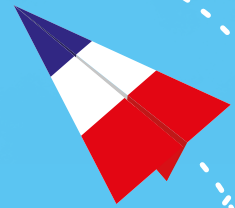

easyJet
Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham
Norwegian
London
Thompson Airways
Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling
Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

SAS
Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines
Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

✉ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / 📠 +385 (0) 20 773 322

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunkva Sir

PIZZA CAPRICIOSA
PIZZA MARGHERITA
PIZZA SUNKVA SIR

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr

